

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Miguel de Cervantes

Çingene Kızı

NOTOS
KİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi — <https://ranney.org>

Miguel de Cervantes Saavedra

Çingene Kızı

İspanyolcadan çeviren

Adnan Özer

Çingene Kızı

Notos Kitap 178
Büyük Kitaplar 018
Miguel de Cervantes Saavedra
Çingene Kızı
© Notos Kitap Yayınevi, 2020

Birinci Basım
Eylül 2020

ISBN 978-605-7643-26-1

Sertifika 16343

Özgün Adı
La gitanilla

İspanyolcadan çeviren
Adnan Özer

Editör
Tuğba Eriş

Kapak resmi
Paulus Bor'un Jacob Cats'ın *Spaens Heydinetje*
kitabından esinlenerek yaptığı resim: ihtiyar çingene kadın,
Preciosa ve Don Juan, 1641.

Notos Kitap Yayıncılık Eğitim Danışmanlık
ve Sanal Hizmetler Tic. Ltd. Şti.
Ömer Avni Mahallesi, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya Sokak
No: 11/6 Gümüşsuyu, Beyoğlu İstanbul
0212 243 49 07
www.notoskitap.com
facebook.com/NotosKitap
twitter.com/NotosKitap

Baskı ve Cilt
Mega Basım
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3/1
Baha İş Merkezi A Blok 34310
Haramidere Avcılar İstanbul
Sertifika 44452
0212 412 17 00

İçindekiler

Çevirmenin Önsözü, Adnan Özer	9
Yeni Basım İçin Çingene Kızı'nı Sunuş, Adnan Özer	16
Okura Önsöz, Miguel de Cervantes Saavedra	23
Çingene Kızı	31
Kronoloji	156
Görsel Dizini	158

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Adnan Özer

İspanya’da, bugün Madrid’in banliyölerinden biri olmuş Alcalá de Henares’te Santa María Kilisesi’nin cemaat kayıt defterinde yazılıdır: “1547 – Pazar, Ekim ayının dokuzuncu günü, yüce yaratıcının yıllarından bin beş yüz kırk yedi, Rodrigo de Cervantes ve karısı Leonor de Cortinas’ın oğulları Miguel vaftiz edildi...”

9

Bu vaftiz töreni, Hristiyan Katolik dünyasının imgesiyle söylersek, dünya edebiyatının en önemli vaftiz törenlerinden biriydi. Küçük Miguel dünya romanının babası sayılan Miguel de Cervantes Saavedra’dan başkası değildi.

Tarihin derinliklerinde kimi büyük öncü ve kurucu sanatçıların doğumlarına ilişkin bilgiler eksiktir. Eksik olması bir yana kesinlik de yoktur. Hristiyan Katolik geleneği sayesinde bilinir

ki Miguel de Cervantes Saavedra 1547 yılının 29 Eylül günü Alcalá de Henares'te doğmuştur.

Miguel berber cerrah Rodrigo de Cervantes ile Leonor de Cortinas'ın dördüncü çocuğudur. Alcalá yerlisi çiftin Miguel'den sonra üç bebeği daha dünyaya gelir. Yaygın adıyla Cervantes çok çocuklu bir ailede büyür. Abisi Andrés ile ablaları Andrea ve Luisa. Erkek kardeşleri Rodrigo ve Juan. Bir de kız kardeşi vardır: Magdalena.

10 Cervantes'in anne tarafı köken olarak Kastilyalıdır, baba tarafıysa Endülüslüdür. Şahe-ser *Don Quijote*'nin yazarı Cervantes'in dedesi, büyük dedesi, büyük büyük dedesi Córdoba'da doğmuştur. Cervantes'te bölgelerin kültüründen belirgin izler görürüz.

Bu önsözün kapsamı içinde uzun uzadıya biyografik bölümlere yer vermekten kendimizi alıkoyacağız. Okur belki bize kızar, kim bilir belki de teşekkür eder. Tepki ne olursa olsun göze almak durumundayız. Öyle ki Cervantes hakkında kabaca bir biyografik girişim bile sayfalarca sürecektir. Çünkü yazarımızın gerçekten de hareketli, deyim yerindeyse fırtınalı bir yaşamı olmuştur. 1547 ile 1616 yılları arasında yaşanmış, savaşlar, tutsaklıklar, mahkûmiyetler, suçlamalar, mağduriyetler, değer bilmezlikler içindeki dopdolu bir hayat bu önsözün kapsamını haylice aşacaktır. Önsözler zahmeti

kadar bir seda bırakmayan, sundukları eserlerin sıkıcı komşusu olan metinlerdir ve görülmüştür ki ne denli başarıyla kaleme alınmış olursa olsunlar birtakım meramları dışarıda bırakırlar.

Cervantes'in yetişmesindeki doğal edebiyat ortamına değinmek gerekir yine de...

Cervantes'in babasının berber cerrah olduğunu söylemiştik. Rodrigo de Cervantes üniversite düzeyinde bir tıp eğitimi almamıştır, kendi kendini yetiştirmiştir. Alcalá'nın ünlü bir tıp okulu vardır, böylece şehirdeki tıp bilgisinden epey nasiplenmiştir. Aslında Rodrigo de Cervantes romanslar yazan bir şifacıdır. Dolayısıyla yazarımızın karşılaştığı ilk edebi örnekler bu romanslardır.

11

Cervantes'ler 1551 yılında evlerini satıp Valladolid şehrine, oradan da Córdoba'ya göç etmek durumunda kalır. 1556'da Sevilla'ya giderler, Miguel orada gittiği Cizvit okulunda din eğitimi yanında dil ve edebiyat eğitimi de alır. Aile 1566 yılında Madrid'e yerleşir.

Miguel, Madrid'de bu tarihten başlayarak iki yıl dönemin önemli akademisyeni Juan López de Hoyos'tan ders alır (bu dönem yazarımızın yirmi ile yirmi iki yaşları arasına tekabül eder.) Cervantes'in bilinen ilk eserleri Kraliçe Isabel de Valois'e adadığı şiirlerdir. Isabel de Valois 3 Ekim 1568 yılında vefat eder; gelenek

olduğu üzere ardından şiirler yazılacaktır. Bir sürü Latince ve Kastilyaca şiir yazılır. Bunlar arasında dördü Cervantes'in imzasını taşır: bir *soneto-epítáfio* (“kitabe-i sengi mezar” dense okur daha iyi anlayacaktır), bir *copla real* (kısa halk şiiri), dört adet *redondilla* (dörtlük tarzı şiir), bir de *mencionado elegía* (“ardından yakılan ağıt” denebilir). İşte bu ağıtla Cervantes'in yeteneği ilk defa dikkati çeker. Hocası Hoyos, “Bellekten çok iyi seçilmiş öğelerle, pırıltılı bir üslupla yazılmış” değerlendirmesinde bulunur (Juan López de Hoyos, 1569, Madrid – Kraliçe Isabel de Valois'i anlattığı hatıratı).

12

Cervantes şiiri hep sevmiştir ama bu sanat-taki başarısı o günlerle sınırlıdır. İspanya toprağı güçlü şiir akımları ve çok parlak şairler çıkarmıştır. Cervantes şiirde ısrar etmiş olsaydı dünya romanı büyük bir kanondan mahrum kalacak, unutulmuş vasat şairler hanesine bir isim daha eklenecekti. Cervantes düzyazıya yöneldi. Önceleri *entremés* denen kısa oyunlar yazdı. Bu oyunlarda alaycılığı elden bırakmayan kıpır kıpır bir üslup vardı.

Miguel de Cervantes Saavedra zor yaşam koşullarından yılgınlık göstermeyen cesur biriydi. 1570 yılında İspanyol donanmasına nefer olarak girdiğinde Hristiyanlık ve Kraliyet adına savaşmayı göze alıyordu. Öyle de oldu. Tarihin cilvesi onu Türklerle savaşa itmişti. Katıldığı ilk

deniz muharebesi 1570 yılında Kıbrıs'ın Türklerden geri alınması içindi. Ne var ki bozguna uğradılar. 7 Ekim 1571'deyse ünlü İnebahtı (Lepanto) Deniz Muharebesi yapıldı. Batı Yunanistan'da Korinth Körfezi'nin kuzeyinde yer alan İnebahtı'da (Yunanca Naupaktos, İtalyanca Lepanto) bu kez İspanya, Venedik ve Papalığın oluşturduğu ittifakın donanması zafer kazanmıştı. Bu muharebede yazarımız sol elinden bir arkebüz mermisiyle yaralandı. İspanyollar ona işte bu yüzden *El manco de Lepanto* (İnebahtı Çolağı) lakabını vermiştir.

1575 yılının Ağustos ayı Cervantes için başka bir talihsizliğe gebeydi; bir İspanyol kalyonunda ülkesine dönerken Türklere esir düştü, Cezayir'e götürüldü. Cervantes beş yıl boyunca Osmanlı amirali ve Cezayir valisi Hasan Paşa'nın tutsağı oldu.

13

Sonunda iyice bir fidye karşılığı özgürlüğüne kavuştu. Tarihi kaynaklarda Hasan Paşa'nın onu takdir ettiği ve İstanbul'a götürmek istediği yer alır.

Cervantes'in fırtınalı yaşamından bu önemli kesitleri atlayıp geçemezdik. Yazarımızın başına gelen talihsizlikler bunlarla sınırlı kalmamıştır. Yukarıda kısaca hikâye ettiğimiz olaylar Türk okurlar için ilginç tarihi anekdotlardır. (Okur daha fazla biyografik bilgi için kitabın sonundaki kronolojiye bakabilir.)

Novelas ejemplares (Örnek Alınacak Hikâyeler) aslında birer kısa roman modelidir. Bilindiği üzere o yıllarda bir Avrupa sanatı olarak roman türü henüz tekamül etmemiştir. Anonim halk anlatıları bazı din adamları tarafından derlenip yazıya geçiriliyordu. Bunlar kahramanlık, gezginlik ve serserilik anlatılarıydı – aşk anlatıları da vardı tabii ki.

Okur, Cervantes'ten önce kısa roman modelinin olmadığını da bilmeli. Cervantes 5 Eylül 1592 tarihinde Sevilla'da yedi piyes yazmak için yayıncısıyla sözleşme yaparken roman türünün kokusunu almıştı. Sözleşmenin açıklama bölümüne yazdığı yazıda Kastilya dilinde roman yazan ilk kişi olduğundan dem vurmıştır.

1606 dünya edebiyatında büyük bir yıldızın, bir mucizenin parladığı yıldır. Madrid'de yayıncı Juan de la Cuesta *Don Quijote*'yi yayımlamıştır. Bununla birlikte altı yayıncı daha bu büyük eserin basımını gerçekleştirir. Eser Lizbon, Barselona ve Valencia'da okurlara sunulur. Fakat on yıl boyunca bu dünya şaheserinin yeni basımı yapılmaz. 1616 yılında yayıncı Francisco de Robles eseri yeniden keşfeder. Basımı yapılan eser büyük yankı yaratır. Cervantes aynı yılın 26 Mart günü Toledo Kardinali Bernardo de Sandoval y Rojas'tan bir mektup alır. Bu

mektupta övgü dolu ifadelerin yanı sıra yazarların trajedisine tarihi bir örnek oluşturacak bir not düşülmüştür: Cervantes'e bir yıl için 70 bin duka altın maaş bağlanacaktır! Bu bir servettir. Ne yazık ki bu servet büyük yazarın yaşamının son günlerinde gelmiştir. Onca çile, onca yoksulluk çeken Cervantes insanlıkla kucaklaştığında hak ettiği varlığı yine insanlığa miras bırakacaktır.

Cervantes *Novelas ejemplares*'i yazarken *Don Quijote*'nin getireceği ün ve servetten uzaktı. Bu eserlerin elyazmaları 1612 yılında tamamlanmıştır. Yazar tarafından Kraliyet Konseyi'ne gönderilen elyazmaları aynı yılın Temmuz ya da Ağustos ayında onaylanır. Bu onayın altında Gutierre de Cetina ile Fray Diego de Hortigosa'nın imzaları vardır. Onaylanan eserler 1613 Ağustos'unda Aragon Krallığı'nın kütüphanesindeki saygın yerlerini alır.

Novelas ejemplares 1613 yılında üç cilt halinde bir krallık kütüphanesindeki yerini almıştır. Şimdi de bu hikâyelerden biri olan *Çingene Kızı* bizlerin kütüphanesinde. Okuması *ibretten* başka nedir! Derin saygıyla...

15

16 Mayıs 2004, Taşlıtarla

YENİ BASIM İÇİN ÇİNGENE KIZI'NI SUNUŞ

Adnan Özer

16

Miguel de Cervantes 1612 yılının ortalarına doğru Madrid'de dünya edebiyatı adına büyük bir esere imza atmış oldu. *Novelas ejemplares* adını verdiği bu eserini aynı yılın Ağustos ayında Kraliyet Konseyi'ne sundu. Kraliyet Konseyi'ndeki okutmanlar –Guiterre de Cetina, Fray Juan Bautista Capataz ve Fray Diego de Hortigosa– 1613 yılının Ağustos'unda söz konusu eseri Aragon Krallığı adına onayladılar.

Novelas ejemplares on iki kısa romandan oluşan gayet hacimli bir eserdir. O dönemde roman ve öykü türleri henüz tam bir ayrıma kavuşmamıştı. Bu bakımdan ona modern dönemlerde *Örnek Hikâyeler* ya da *Örnek Alınacak Hikâyeler* dendiği de bilinmelidir.

Yazarına bakacak olursak, “roman” kavramına daha yakın durmamız gereği ortaya çıkacaktır. Cervantes’in dediği tam da şudur: “Ben Kastilya dilinde roman anlatımını yapan ilk kişiyim.” (“*Yo soy el primero que he novelado en lengua castellana*” şeklinde geçen bu cümlede *novelar* fiili –bir olayı roman şekli veya görünümünde anlatmak– önem arz ediyor.) Onun bu ifadesinden kendisini bile isteye roman sanatını biçimlendirmeye verdiğini anlamak zor olmasa gerek.

Bu kısa romanların ilki elinizdeki *Çingene Kızı*’dır. Bu eser içeriği bakımından daha birkaç “ilk” nitelmesini de hak eder. Dünya edebiyatında Çingenelerin yaşamını anlatan ve başkişisi Çingene olan ilk edebi eser olmasının yanı sıra Çingeneleri kategorik olarak aşağılamaya tabi tutmayan ilk edebi eserdir. “Kültürlerarası” tarza da ilk örnektir.

İspanyol yazılı kaynaklarında ve yine İspanyol folkloru ve sanatında “Çingene” bahsi ayrı bir konudur. Yazılı kaynaklar denince Kraliyet kayıtları başta geliyor. İlk kayıt 1425 yılına ait; bu Zaragoza kaynaklı bir “serbest dolaşım” belgesi, “El Magnanimo” diye de bilinen Aragon Kralı V. Alfonso’nun mührünü taşıyor. Belge “Don Johan de Egipte Menor” ibaresiyle Johan adlı bir Çingene şefi adına düzenlenmiş. Görüldüğü gibi o yıllarda henüz “Gitano” (Çin-

gene) sözcüğü kullanılmıyor, “Condes de Egipto Menor” (Küçük Mısır’ın Beyleri) deniyor ki bu zarif bir nitelemedir.

Çingeneler İspanya’ya Fransa üzerinden geldi, dönem ise XV. yüzyıldır. Yukarıdaki kayıt da bunu gösteriyor. 4 Mart 1499 tarihli Katolik Krallığı’nın bir belgesindeyse “Mısır’dan gelenler” olarak geçmektedirler. Ancak devamı ilginç: “Nereye gidecekleri de belirsiz.”

18 1539 yılında “kabul”ün yerine “kuşku”nun da ötesinde bu sefer düpedüz “tedbir” aşamasına gelindiği anlaşılabacaktır. O yılın 24 Mayıs’ına ait bir belge var, Toledo’da V. Karl imzalı: “Mısırlılar ya bir hizmete koşulsunlar ve birilerinin yanına verilsinler, ya da Krallık sınırlarından çıkarılsınlar.” Bu kovma niyetiyle hazırlanmış belgelerin ilkidir. Devamı da gelecektir.

Çingeneler hakkındaki Kraliyet kayıtlarındaki seyir İspanyol folkloru ve sanatında da görülür. Önce sempati söz konusudur; *tonadilla* denen neşeli türkülerde geçerler, Fernando de Rojas’ın *La Celestina* (1499) adlı oyununda görünürler, ardından Gil Vicente, Diego de Ne-gueruela, Lope de Rueda ve Juan de Timone-da’nın oyunlarında.

Bunlar hep Cervantes’in yazarlığının önce-sindeki kültüre ait olaylardır. Özellikle *Nove-las ejemplares*’in yazıldığı dönemde –II. Felipe dönemi– işler deyim yerindeyse tersine döner.

O dönemin oyunlarında Çingeneler kötü karakterler olarak yer alır. Büyük sözlükçü Sebastián de Covarrubias Orozco *Tesoro de la lengua castellana o española* (Madrid, 1611) adlı eserinde onları “meskûn mahallerde çalma çırpma ve kırlarda yağmalama işinin elebaşı ve şefleri olan sefil ayaktakımı” diye niteler. Cervantes’e kadar da bu böyle gider.

Cervantes her ne kadar Çingeneleri hırsızlık sanatının ustaları olarak nitelese de onlara içten bir sevecenlikle yaklaşır. Onları hakikatli ve doğal bulmaktadır. *Çingene Kızı*’ndaki üslubu da gerçekçi ve doğaldır.

Sevecenlik ve gerçekçilik anlatım bakımından bir çelişki oluşturmaz mı? Elbette üzerinde düşünülmeli gereken bir konudur bu. Cervantes *Çingene Kızı*’nda kahramanı Preciosa’yı öylesine idealize etmiştir ki, her ne kadar Çingenelerin sinik karakterlerini gerçekçilikle işlemiş olsa da çelişkiye düşmekten kaçamaz.

Aslında buradaki “çelişki”, “yeni Bizans romanı” denen akımın yüklediği duygusallıktan kaynaklanmaktadır. Avrupa roman sanatına kaynaklık eden Bizans romanı, fantastik ve gerçekleşmesi bir hayli zor görünen olayların son derece melodramatik düğümlü (çatışmalı) bir aşk hikâyesiyle birlikte, bu arada egzotik yerlerde gezintilerden oluşuyordu. Cervantes’in yaşadığı İber Yarımadası da bu ilksel roman-

lardan nasibini almıştı. Yazılı dönem itibariyle bu tarzın birçok örneği verilmiştir İspanya’da. Bunlardan ilkinin tarihsellik bakımından zikretmeliyiz: 1552 yılında Alonso Núñez de Reinoso tarafından kaleme alınan *Los amores de Clareo y Florisea* adlı eser.

Preciosa ve Andrés’in aşkının anlatıldığı *Çingene Kızı*, tarihin kaydettiği en büyük sanatçılar arasında yer alan Miguel de Cervantes Saavedra tarafından 1613 yılında dünya kitaplığına roman aşkıyla armağan edildi.

12 Mart 2010, Taşhtarla

20

KAYNAKÇA

Ricardo de la Fuente Ballesteros, “Los gitanos en la tonadilla escénica”, *Revista de Folklore*, 1984.

Miguel de Cervantes, *Novelas ejemplares*, hazırlayan, önsöz ve notlar Juan Bautista Avall-Arce, Clásicos Castalia, Madrid, 1982.

Diccionario de la lengua española, Real Academia Española, Madrid, 1992.

Timoteo Domingo Palacio, *Documentos del Archivo General de la Villa de Madrid*, Imprenta y Litografía Municipal, Madrid, 1907.

NOVELAS
E X E M P L A R E S
DE MIGUEL DE
Cervantes Saavedra.

*DIRIGIDO A DON PEDRO FERNAN-
dez de Castro, Conde de Lemos, de Andrade, y de Villalva,
Marques de Sarria, Gentilhombre de la Camara de su
Magestad, Virrey, Gouvernador, y Capitan General
del Reyno de Napoles, Comendador de la En-
comienda de la Zarza de la Orden
de Alcantara.*

Año

1613.

Cô privilegio de Castilla, y de los Reynos de la Corona de Aragón.
EN MADRID, Por Iuan de la Cuesta.

Vendese en casa de Frâncisco de Robles, librero del Rey nro Señor.

OKURA ÖNSÖZ

Miguel de Cervantes Saavedra

Pek sevgili okur, şayet mümkün olsaydı bu önsözü yazmaktan kendimi alıkoymak isterdim, zira *Don Quijote*'min başına koyduğum önsöz hakkımda pek o kadar hayırlı olmamıştır, kaldı ki aynı arzuyu bunda da duyayım.¹ Bunun kabahati, hayatım boyunca zekâ ve konumumdan çok halimle ve tavrımla edinmiş olduğum sayısız dostumdan biri olan ünlü Don Juan de Jáuregui'ye² aittir. Kendisine portremi verebileceğime göre bu dost, göreneğe uyarak, pekâlâ da beni bu kitabın ilk yaprağı üzerine resme-

23

¹ Cervantes *Don Quijote*'nin birinci cildinin önsözünde çağdaşı olan yazarları ustalıkla sarakaya almıştır. (Bütün dipnotlar çevirmene aittir.)

² Juan Martínez de Jáuregui y Aguilar (1583-1641): XVI. yüzyıl başlangıcından XVII. yüzyıl ortalarına uzanan İspanyol Altın Çağı'nın şair ve ressamı.

dip tasvir edebilirdi. Böylece içimde kalmış bir arzu yerine geleceği gibi, herkesin gözü önünde türlü türlü buluşlarla ortalığa çıkma cesaretini gösteren kimsenin yüzünü ve boyunu posunu merak edecek bazı kimselerin arzusu da resmin altına şunlar yazılarak tatmin edilmiş olurdu:

24

Burada gördüğünüz kartal yüzlü, kestane saçlı, düz ve açık alınlı, şen gözlü ve orantılı olmakla beraber kıvrık burunlu, yirmi yıl var yok önce altın sarısıyken şimdi kır sakallı, palabıyıklı, küçük ağızlı, yabadan sık, tespihten seyrek dişli –zira kala kala altısı kalmıştır, onlar da pek fena durumdadır, birbirine de hiç uymamaktadır–, kollarıyla bacakları arasındaki gövdesi ne iri ne ufak, teni esmerden çok beyaza kaçan, biraz düşük omuzlu, pek çevik ayaklı olmayan adam, *La Galatea* ile *Don Quijote de la Mancha*’nın, César Caporal Perusino’nun eserini takliden yazılmış olan *Viaje del Parnaso*’nun (Parnassos Yolculuğu) ve olasılıkla sahibinin adını bile taşımadan her yana yayılıp giden diğer birçok eserin yazarıdır. Ona hemen hemen herkes “Miguel de Cervantes Saavedra” der. Uzun yıllar askerlik etmiş, beş buçuk yıl esarete kalmış, orada felaket anlarında sabırlı olmayı öğrenmiştir. Lepanto [İnebahtı] Savaşı’nda bir arkebüz

kurşunuyla sol elini kaybetmiştir. Bu yarayı, çirkin görünmekle beraber, kendisi güzel buluyor, çünkü onu geçmiş yüzyılların gördüğü, gelecek yüzyılların da görmeyi ümit etmediği en anılmaya değer ve yüksek olayda, V. Karl'ın o savaş yıldırımı ve hatırası mutlu oğlunun galip bayrakları altında çarpışırken almıştır.

Kendisinden şikâyet ettiğim dostumun aklına bu söylediklerimden başka bir şey gelmediği takdirde, ben tek başıma iki düzine şahit gösterir, onları kendisine gizlice dinlettirir, bu suretle adımı daha çok yaymasını, zekâ ve becerimi övmesini sağlamış olurum. Bu gibi övgülerin gerçeği olduğu gibi yansıttığını düşünmek budalalık olur, çünkü ne övmenin ne de yermenin kesin ve belirli bir sınırı vardır.

25

Ama mademki bu fırsat kayboldu, ben de kâğıt üzerinde bembeyaz ve tasvir edilmeden kaldım, o halde dilimi kullanarak kendi kendimi tanıtmak zorundayım. Dilim, kekeme olmakla beraber, işaretle söylendiği takdirde bile anlaşılması mümkün olan gerçekleri söylerken kekelemeyecektir. Tekrar ediyorum ki sevgili okur, sunduğum bu hikâyelerde bir kumaştan iki gömlek çıkaramayacaksın, çünkü onlar topu endazesi belli kumaştandır. Demek istiyorum ki bazı hikâyelerde bulacağın gönül maceraları o

kadar edepli, Hristiyan mantığı ve meşrebine göre o kadar ölçülüdür ki onları okuyacak gafil veya dikkatli okuru kötü bir düşünceye sürüklemesine imkân yoktur.

Onlara *exemplares* (örnek alınacak) adını verdim ki dikkatlice bakarsan kendisinden faydalı bir örnek çıkarılmayacak hiçbir hikâyenin³ bulunmadığını görürsün. Konuyu uzatma korkusu olmasaydı, gerek hikâyelerin bütününden gerekse her birinden ayrı ayrı çıkarılabilecek lezzetli ve şerefli meyveyi göstermeye çalışabilirdim.

26 Benim amacım, halkımızın önüne bir marifetler masası koymak ve burada herkesin, hiçbir zarara uğramaksızın, eğlenebilmesini sağlamak olmuştur. Ruhun ve vücudun hiçbir zarara uğramaması diyorum, çünkü namuslu ve hoş çalışmalar zarar vermek şöyle dursun faydalıdır.

Evet, insan vaktini daima mabetlerde geçirmez, durmadan ibadet yerlerine doluşmaz ve ne kadar önemli olursa olsun hep işbaşında değildir. Yorgun ruhun dinlendiği eğlence ve dinlenme saatleri vardır.

Bu niyetle kavak ağaçları dikilir, pınar yerleri aranır, bayırlar düzeltilir ve özenle bahçe-

³ *Novela* sözcüğü İtalyanca *novella*'dan gelmektedir, kısa roman anlamındadır. "Hikâye" sözcüğünü tercih etmemizin nedeni *novella*'nın o dönem henüz roman anlamında kullanılmamasıdır.

ler düzenlenir. Sana bir şey söylemeye cesaret edeceğim: Bu hikâyelerin onları okuyanı herhangi bir suretle kötü bir arzuya veya düşünceye sürükleyeceğini bilsem, onları halkın önüne çıkarmaktansa yazmış olan elimi kesmeyi tercih ederim. Artık öteki dünyayla eğlenecek yaşta değilim, çünkü elli beş yaşında olsam dokuz yıl ve elimi kazanırdım.⁴

Zekâm bu yolda çalıştı, eğilimim bu yönde, üstelik sanıyorum –ki muhtemelen öyle– ben Kastilya dilinde roman anlatımını yapan ilk kişiyim. Zira bu dilde basılmakta olan birçok hikâyenin hepsi yabancı dillerden çevrilmiştir. Bu hikâyeler ise benimdir, ne taklit ne de alıntıdır: Zihnim onları tasarladı, kalemim onlara vücut verdi, matbaanın kolları arasında da büyüyüp gidiyorlar. Ömrüm yeterse onların arkasından sana *Los trabajos de Persiles y Sigismunda*'yı (Persiles ile Sigismunda'nın Acıları) sunacağım. Bu kitap Heliodoros⁵ ile aşık atma cüretinde bulunuyor – cüret etmiş olmaktan ümitsizliğe düşmezse. Ondan önce ve yakın bir zamanda “Don Quijote'nin Yaptıkları ve San-

27

⁴ 1547'de doğan Cervantes *Novelas ejemplares*'in yayımlandığı 1613 yılında altmış altı yaşındadır.

⁵ Emesalı Heliodoros: IV. yüzyılda yaşamış olan Rum piskopos ve yazar. *Odyseia*'yı taklit ettiği *Aithiopika* adında bir roman yazmıştır. Kendisinden sonra gelen hikâyeciler üzerinde çok etkisi olan Heliodoros'un Cervantes üzerindeki etkisi de *Los trabajos de Persiles y Sigismunda* adlı son eserinde açıkça görülür.

cho Panza'nın Hoş Halleri''nin genişletildiğini, ondan sonra da *Las semanas del jardín*'i (Bahçenin Haftaları) göreceksin.

Benim gibi dermanı kalmamış biri için çok şey vaat ediyorum, fakat arzulara kim gem vurabilir ki? Yalnız şunu göz önüne almanı isterim: Mademki bu hikâyeleri büyük Lemos Kontu'na⁶ ithaf etme cesaretini gösterdim, onlarda değerini yükseltecek bazı gizler saklı olsa gerek.

Söyleyeceklerim bu kadar, Tanrı seni korusun ve bana da dört beş kurumlu allamenin hakkımda söyleyeceği kötü laflara katlanma sabrını versin. Eyvallah.

⁶ Pedro Fernández de Castro y Andrade (1576-1622): Galiçya kökenli Napoli kralı. Cervantes, Lope de Vega, Francisco de Quevedo dahil birçok yazarın hamiliğini üstlenmiştir.

NOVELA

de la Gitanilla.

PARECE Que los Gitanos, y Gitanas folamente nacieron en el mundo para fer ladrones: nacen de padres ladrones, crianse con ladrones, eftudian para ladrones, y finalmente ſalen con ſer ladrones corrientes, y molientes à todo ruedo: y la gana del hurtar, y el hurtar ſon en ellos como accidentes inſeparables, que no ſe quitan ſino con la muerte. Vna pues deſta nacion, Gitana vieja (que podía ſer jubilada en la ciencia de Caco) criò vna muchacha en nombre de nieta ſuya, a quien puſo nombre Precioſa, y à quien enſeñò todas ſus gitanerias, y modos de embelecos, y trazas de hurtar. Salio la tal Precioſa la mas vnica bayladora, que ſe hallaua en todo el Gitaniſmo, y la mas hermoſa, y diſcreta, que pudiera hallarſe, no entre los Gitanos. ſino entre quantas hermoſas, y diſcretas pudiera pregonar la fama. Ni los ſoles, ni los ayres, ni todas las inclemencias del cielo, à quiẽ mas que o ras
A gentes

Erkeğiyle kadınıyla Çingeneler dünyaya sırf hırsız olmak için gelmiş gibidir. Hırsız ana babadan doğarlar, hırsızlarla birlikte büyürler, hırsızlık etmeyi öğrenirler ve sonunda gözden sürmeyi çalacak kadar ustalaşırlar. Bir şeyleri aşırma arzusu ve hırsızlık ancak ölümle sekteye uğrayan ayrılmaz bir alışkanlıkları haline gelir.

Bu milletten olan ve Caco'nun¹ ilminde emekliye çıkarılabilecek kadar bilgili bir ihtiyar Çingene kadın küçük bir kızı kendi torunu diye büyüttü ve ona Preciosa adını koydu. Kıza Çingenelere özgü tüm davranışları, aldatma yöntemlerini ve hırsızlık yollarını öğretti. Preciosa bütün Çingene dünyasındaki en iyi rakkase olarak yetişti, hem yalnız Çingeneler arasında değil, nam salmış güzeller ve akıllılar arasında da en güzeli ve en akıllısı oldu. Herkesten çok Çin-

¹ Latince Cacus'tan türemiş *caco* sözcüğü İspanyolca "hırsız" anlamına gelir. Latin mitolojisinde adı geçen, ağzı ateş saçan üç başlı dev Cacus Roma'nın yedi tepesinden biri olan Aventinus tepesinde bir mağarada oturup komşu bölgeleri yağma eder. Sığırlarına el koyduğu Herakles tarafından öldürülür.

genelerin maruz kaldığı güneş, rüzgâr ve gökyüzünün bütün sertlikleri ne yüzünü solduruyor ne de ellerini karartabiliyordu. Ayrıca gördüğü basit terbiye kendisinde bir Çingene kııda olmayan daha yüksek bir yaradılış bulunduğunu ortaya koyuyordu, çünkü son derece nazik ve akıllıydı. Bununla beraber biraz çapkındı ama bu herhangi bir iffetsizlik derecesine varmıyordu. Tam tersine, oynak olmakla beraber o kadar namusluydu ki onun önünde ihtiyar veya genç hiçbir Çingene kadın açık saçık şarkılar veya kötü laflar söylemeye cesaret edemezdi. Nihayet büyükanne torununun ne büyük bir hazine olduğunu anladı. Böylece ihtiyar kartal küçük kartalını uçurmaya ve ona kendi pençeleriyle yaşamayı öğretmeye karar verdi.

Preciosa Noel ilahileri, şarkılar, *seguidilla* ve *zarabanda* danslarında söylenen deyişler, daha başka dizeler ve bilhassa romanslardan² kendine zengin bir repertuvar edindi. Bunları kendisine özgü bir hoşlukla söylüyordu. Kurnaz büyükanne bu gibi oyunların ve inceliklerin torununun genç yaşına ve aşırı güzelliğine eklenince kendi servetini çoğaltacak, gönül şenlendirici ve akıl alıcı hareketler haline geleceğini gördü. Bu türden beyitleri ve şiirleri elindeki her imkânı kullanarak arayıp buldu. Zaten

² Duygusal konular işleyen İspanyol koşuk türü.

bunları vermeyecek şair de yoktu. Çünkü Çingenerlerle anlaşp onlara eserlerini satan şairler olduğu gibi körler için mucizeler uydurup kazancı paylaşan şairler de vardır. Dünyada her şey vardır ve açlık ruhları bazen yeryüzünde bulunmayan şeylere doğru sürükler.

Preciosa çocukluğunu Kastilya'nın çeşitli yerlerinde geçirdi. On beş yaşına girdiğinde büyükannesi diye bilinen Çingene kadın onu eski obasının da bulunduğu vilayete götürdü. Çingenerler obalarını burada, Santa Bárbara alanlarında kurmayı alışkanlık edinmiştir. Böylece Çingene kadın her şeyin alınıp satıldığı vilayette kendi malını satmayı düşünüyordu. Preciosa'nın Madrid'e ilk girişı şehrin azizesi ve koruyucusu olan Santa Ana Bayramı'na rast geldi. Şehre giriş, dördü ihtiyar dördü genç sekiz Çingene kadının icra ettiği ve aralarında onları idare eden ve büyük bir köçek olan bir Çingene erkeğin de bulunduğu dansla yapıldı. Hepsi temizdi ve iyi süslenmişti, lakin Preciosa'nın giyinişı öyle idi ki bakanların gözlerinde yavaş yavaş aşk belirliyordu. Tef, kastanyet sesleri ve dansın canlılığı arasında Çingene kızının güzelliğini ve zarafetini öven bir fısıltı yükseliyordu. Delikanlılar onu görmeye, yetişkin erkekler de hayranlıkla seyretmeye koşuyorlardı. Hele dans şarkılı olduğu için sesini duyduklarında kızılca kıyamet koptu. Öyle ki Çingene kızın ünü hemen yayıldı.

Bayram heyetinin oybirliğiyle kendisine derhal en iyi dansçı ödülü ve mücevher sunuldu. Bayram töreni için Santa María Kilisesi'ne vardıklarında, öteki Çingene kadınların Santa Ana'nın tasviri önündeki dansından sonra Preciosa eline aldığı zillerin sesleri içinde, uzun ve çok hafif dönüşlerle dans ederek aşağıdaki romansı okudu:

Bir ağaçsın,³ yoktur eşin,
kaç bahardır meyvesizsin.
Karalar bağlarsın ya
içinde senelerin.

Ve kocanın⁴ isteğinin aksine,
böyle mi diledi kocaların kocası,
yarım kaldı arzusu
şimdi hali nicedir, boşa çıktı umudu.

Bu gecikme iş değil,
bir kötülük doğdu ki
bir daha göremedi mabedi
o yiğitler yığidi.⁵

Ey mukaddes kısır toprak,⁶
sonunda verdin bize
yeryüzünü beslemekte
olan bütün bereketi.⁷

³ Meryem'in annesi Santa Ana (Hanna).

⁴ Meryem'in babası San Joaquín (Yohakim).

⁵ Karısının yıllarca doğurmayışı Meryem'in babasının mabetten kovulmasına neden olmuştur.

⁶ Santa Ana.

⁷ Meryem'in doğuşu.

O darphanede oldu,
Tanrı şekil bulup
beniâdem oldu,
işlendi kalıp.

Bir kızın annesi,
mekân oldu
Tanrı'nın kerametine
onun bedeni.

Sendedir efendim, bir de kızında
böyle oluşun sebebi,
bir sığınaksın ki elbet
bahtsızların iyileştiği.

Nasıl ki er torun⁸ doğdu
bundan şüphe etmem elbet,
hayırlara vesile o devlet,
yerini buldu adalet.

35

Yüksek sarayın sahibesi⁹
olduğun için sen,
birlikte olayım derdi
binlerce kimse seninle.

Ah o nasıl bir kız, o nasıl bir torun,
ah o nasıl bir güveyi,¹⁰
kutlamak ve övmek gerek
böyle haklı bir davayı.

Gösteriş nedir bilmeyen sen
öyle bir okul oldun ki

⁸ İsa.

⁹ Gökyüzünde, Tanrı'nın yanında oturmaya erişmesi kastediliyor.

¹⁰ Hristiyanlığa göre sırayla: kız, Meryem; torun, İsa; güveyi, Tanrı.

edindi orada kızım
alçakgönüllü olmayı.

Ve şimdi onun yanında,
Tanrı'nın pek yakınında,
aklının eremediği
yüksek mertebedesin sen.

36 Preciosa söylediği şarkıyla dinleyenleri kendisine hayran bıraktı. Kimileri, “Tanrı seni kutsasın kız!” diyordu, kimileriye, “Bu çocuğun Çingene olması ne yazık! Aslına bakarsanız bir bey kızı olmaya layık.” Daha kaba kimseler, “Bırakın kızcağzı büyüsün, o zaman kendisinden söz ettirecek. Hele gönüller avlamak için serpme ağ kullanmasına ne demeli!” diyordu. Daha insancıl ama yine de kaba ve uyuşuk başka birisi de kızım bu kadar hafif dans ettiğini görünce, “Hele hele kızım, oyna yavrum, nefesin kesilinceye kadar oyna,” diye bağırdı. Kız ise dansı bırakmadan yanıt verdi:

“Nefesim kesilmeden oynarım ben.”

İkinci duaları ve Santa Ana Bayramı sona ermiş, Preciosa da biraz yorgun düşmüştü. Fakat güzelliği, inceliği, zekâsı ve dansıyla o kadar ün kazanmıştı ki bütün vilayette kendisinden başka bir şey konuşulmuyordu. Bu olaydan on beş gün sonra Preciosa üç kızla beraber ellerinde zillerle ve yeni bir dansla Madrid'e döndü. Romanslar ve neşeli şarkılar bulmuşlardı ama hepsi de

ahlaklıydı. Preciosa yanındakilerin açık saçık şarkılar söylemesine razı olmazdı, kendisi de asla böyle şarkılar söylemezdi. Buna çok dikkat edilmiş ve bundan dolayı beğenilmişti.

Baştan çıkarılır ve kaçırılır korkusuyla ihtiyar kadın, Preciosa'nın Argos'uymuş¹¹ gibi ona göz kulak oluyor, yanından hiçbir zaman ayrılmıyordu. Ona torunum diyor, kız da onu büyükannesi sanıyordu. Toledo Caddesi'nde gölgede dans etmeye koyuldular ve peşlerine takılanlardan hemen büyük bir halka kuruldu. Kızlar halay çekerken ihtiyar kadın da etraftakilerden sadaka istiyordu. Üzerlerine harman yerine atılan demetler gibi sekizlikler ve dörtlükler¹² yağıyordu. Zira güzellikte insanın içindeki iyi-

37

Dans bitince Preciosa dedi ki:

“Bana dört tane dörtlük verirseniz size tek başıma bir romans seslendireceğim, son derece güzel olan bu romans Kraliçemiz Margarita'nın Valladolid'den loğusa duası için San Llorente'ye gidişinden bahseder. Size diyorum ki ünlü bir romanstır, önde gelen büyük şairlerden biri, dizelerin sultanı biri tarafından yazılmıştır.”

Bunu söyler söylemez çevrede bulunanlar

¹¹ Yunan mitolojisinde geçen yüz gözlü dev. İö'yu Zeus'tan uzak tutmaya çalışırken Hermes tarafından öldürülür.

¹² Gümüş ve bakır karışımı olan Ortaçağ İspanyol para birimi real'in katları.

hep bir ağızdan, “Söyle Preciosa, işte dört tane dörtlüğümüz,” dedi.

Kızın üstüne dörtlükler dolu gibi yağmaya başladı. İhtiyar kadın bunları toplamakta zorluk çekiyordu. Preciosa bu suretle ganimetini topladıktan sonra zilleri eline takarak akıcı ve şuh bir edayla şu romansı okudu:¹³

Çıktı loğusa duasına
Avrupa’nın en büyük kraliçesi,
hem değeri hem de ismi
pahalı ve hayranlık verici bir inci.
Gözleri alıp götürür,
alıp götürür ona bakan
ve ibadetle görkemine
hayran olan gönülleri.

¹³ Cervantes’in ünlü yorumcusu Francisco Rodríguez Marín bu romansın bazı yerlerini aydınlatan şu notu düşmektedir: “Sevgili dostum Narciso Alonso Cortés, III. Felipe’nin Valladolid’deki sarayı ardındaki incelemesinde şöyle diyor: ‘Paskalyanın üçüncü günü (31 Mayıs) Kraliçe, San Llorente’deki duada bulunmak üzere muhteşem bir debdebeyle saraydan çıktı, önde saray nazırları, ardında kıymetli elbiseler giyinmiş sayısı yetmiş beşi bulan asilzadeler, onların arkasından yirmi görevlinin refakatinde Kraliçe ve büyük kızı bir arabada gidiyorlardı. Kral Felipe at üstünde arabanın yanından gidiyor ve hassa alayı komutanı Falces Markisi onu takip ediyordu. Arkadan gelen açık bir teskere içinde, kucağında prens bulunan Altamira Kontesi ve nihayet baş odacı hanımla beraber birçok başka hanım geliyordu.’ Kalabalık arasından bu merasimi seyrettiğine hiç şüphe olmayan büyük Cervantes *Çingene Kızı* hikâyesine ‘Kraliçe Margarita Valladolid’de loğusa duasına çıktığı ve San Llorente’ya gittiği zaman’ adındaki romansı ilave etmiştir.”

Bütün dünyada gökyüzünün
bir parçası olduğunu göstermek için
taşır bir yanında Avusturya güneşini,¹⁴
öteki yanında taze şafağı.¹⁵

Ardı sıra onu izler bir parlak yıldız ki¹⁶
gök ile yerin bir olup ağladığı
bir günün gecesinde,
vakitsiz geldi dünyaya.¹⁷

Gökte parlak arabalar
çizen yıldızlar varsa,
başka arabalarda da onun göğünü
süsleyen canlı yıldızlar var.

İhtiyar Satürn¹⁸ burada
sakalını tarar, gençleşir,
çevik gider, her ne kadar yavaşsa da;
zevk dediğin damlayı dinçleştirir.

Geveze ilah, iltifatkâr
ve âşıkane diller döker,
Cupido¹⁹ da taşır nişaneler,
üstü yakutlar, inciler bezenmiş.

Kızgın Mars²⁰ gider orada,

39

¹⁴ İspanya Kralı III. Felipe.

¹⁵ Dört yaşındaki kızı Prenses Ana María Mauricia.

¹⁶ İspanyolca *lucero* yıldız, parlak yıldız, Venüs anlamlarına gelir. Yeni doğan veliaht IV. Felipe kastediliyor.

¹⁷ IV. Felipe Hz. İsa'nın çarmıha gerilişinin yıldönümü olan Kutsal Cuma Günü doğduğu için "vakitsiz" deniyor.

¹⁸ 1599-1618 yılları arasında Toledo kardinalliği yapan Bernardo de Sandoval y Rojas (1546-1618) kastediliyor.

¹⁹ Yunan aşk tanrısı Eros'un Latin mitolojisindeki karşılığı.

²⁰ Hassa alayı komutanı Falces Markisi kastediliyor.

kendi gölgesinden korkan
güzel, çapkın birçok gencin
meraklı, garip şahsında.

Güneşin evi²¹ yanından
gider Jüpiter,²² zira
gümüş işleyen ellerden çıkmış
o gözdeden incesi yoktur.

Gider Ay şu veya bu
insani tanrıçanın yanaklarında,
soylu Venüs de gider,
güzelliğinde göğü dolduran ne varsa.

Genç Ganymedes'ler²³
gider, döner, kavuşurlar
bu mucizeli kürenin
altın kakma kuşağında.

Her şey hayret uyandırırın,
hem de hayran bıraksın diye,
hiçbir şey yok ki geçmesin
cömertlikten müsrifliğe.

Milano zengin kumaşlarıyla
garip kıyafetle gider,
elmaslarıyla Hindistan,
kokularıyla Arabistan.

Kötü niyetliler ile

²¹ III. Felipe.

²² III. Felipe'nin baş nazırı ve sonradan Lerma Dükü olan Francisco Gómez de Sandoval y Rojas kastediliyor.

²³ Yunan mitolojisine göre Troya'yı kuran Tros'un oğlu Ganymedes ölümlülerin en güzeli sayılır. Ona vurulan Zeus tarafından Olympos'a kaçırılıp tanrılar sofrasında mey sunmakla görevlendirilir.

ısıran ihtiras gider,
iyilik ise İspanyol sadakatının
yüreğinde yatar.

Âlemin neşesi
sıkıntıdan kaçışarak
gezer o sokak senin bu meydan benim,
bir avare, bir deli misali.

Bin sessiz hayırdüaya
açar sessizlik ağızları
ve çocuklar uydurur sesini
büyüklerin duasına.

Biri der ki: “Bereketli Asma,²⁴
büyü, yüksel, sarıl, dokun
bahth gürgen ağacına,²⁵
binlerce yıl gölge yapsın sana,
senin şan ve şerefın için,
İspanya’nın dirliği için,
kilisenin birliği için,
Muhammed’in gölgesi için.”

Başka bir dil de şöyle der:
“Yaşa ey beyaz güvercin!
Bizlere yavru olarak
çift taçlı kartallar verdin²⁶
havalardan kovmak için
yırtıcı ve vahşi kuşları,

²⁴ Kraliçe.

²⁵ Kral.

²⁶ Avrupa’ya hükmeden Avusturya (Habsburg) Hanedanı’nın çifte kartallı armasına gönderme yapılarak Kral III. Felipe’nin iki çocuğu kastediliyor. Kartala benzetilerek kuvvet ve kudretleri vurgulanıyor.

kanatlarıyla örtmek için
korkutulmuş fazileti.”

Daha ağır, sakın olan,
hem de garip başka bir dil ise
gözlerinden ve ağzından
neşe saçarak şöyle der:

“Ey Avusturya sedefi,²⁷
bize verdiğin bu bir tanecik inci²⁸
ne de çok fesatlar kırar,
ne kötü maksatlar bozar.

Ne çok da umutlar verir,
kaç hevesi yarım bırakır,
korkuları çoğaltır,
kötü niyetleri yok eder.”

42

Vardı böylece Kraliçe,
Roma’da yakılan ama
şan ve ünde canlı kalan
Aziz Fénix’in mabedine.²⁹

Hayatın tasvirine,
gökyüzünün sahibesine,
gönül eğdiği için
şimdi yıldızlar üstünde olana,

²⁷ Avusturya (Habsburg) Hanedanı.

²⁸ Kraliçe böyle değerli çocuklar yetiştirerek tahta göz dikenlerin, kötü niyet besleyenlerin umutlarını boşa çıkarmış oluyor.

²⁹ Valladolid’deki San Lorenzo Kilisesi kastediliyor. 225’te İspanya’da doğan San Lorenzo (Aziz Laurentius) Roma’da Papa II. Sixtus’un yedi diyakozundan biriydi. Roma İmparatoru Valerianus’un emriyle 258’de diri diri yakılarak öldürüldü. Cervantes Aziz Laurentius’u küllerinden doğan Zümrüdüanka kuşuna (İsp. *Fénix*) benzetiyor.

Anaya, hem de Bakireye,
Tanrı'nın hem Kızına hem Karısına,³⁰
diz çökerek Margarita
başlar şöyle bir duaya:

“Ezelden cömert olan el,
bana verdiğini sunarım sana,
lütfunun eksildiği yerde
artar sefalet daima.

İlk ürünlerimi sana sunarım,
ey güzel bakire:
onları oldukları gibi gör,
kabul et, koru ve ıslah eyle.³¹

Nice nice diyarım
ve uzak iklimlerin ağırlığı altında
eğilen insani bir Atlas³² olan
babalarımı sana emanet ederim.³³

Bilirim Kral'ın yüreği
Tanrı'nın eli içindedir,
bilirim ki sana Tanrı
dilediğini hep verir.”

Bu dua sona erince
bir benzerini okurlar,
o sesler ki gösterir
yerde de vardır yücelerin yücəsi.

³⁰ Meryem.

³¹ Kraliçe bu sözleriyle çocuklarını Meryem'e emanet ediyor.

³² Yunan mitolojisine göre gökyüzünü taşıyan Titan.

³³ O zamanlar dünyanın dört bucağına yayılmış olan İspanya İmparatorluğu'nu Cervantes bütün dünyayı kaplamış gibi göstermek istiyor. Kral II. Felipe de dünyayı sırtlayan Atlas oluyor.

Kral debdebese içinde
merasim sona erince,
döndü eski yerine
bu gök ve bu muhteşem küre.³⁴

Preciosa romansını henüz bitirmişti ki ünlü dinleyiciler ve vakarlı cemaat arasından birçok ses tek bir ses gibi yükseldi:

“Bir daha söyle Preciosacık, dörtlükler daha ballı olacak.”

İki yüzden fazla insan Çingene kadınların dansını seyrediyor, şarkısını dinliyordu. Dansın en canlı ânında tesadüfen oradan geçmekte olan şehir vekillerinden biri bu kadar kişinin bir arada toplandığını görünce ne olduğunu sordu. Şarkı söyleyen güzel Çingene kızını dinlemekte oldukları yanıtını aldı. Meraklı vekil yaklaşarak bir müddet dinledi. Ancak konumuna hâlel getirmemek için romansın sonuna kadar kalmadı. Çingene kız kendisine son derece iyi görüldüğünden gece olunca diğer Çingene kızlarla beraber evine gelmesini, karısı Donya Clara’nın onları dinlemek istediğini ihtiyar Çingene kadına söylemesi için maiyetindeki bir hizmetkâra emir verdi. Görevli emri yerine getirdi, ihtiyar kadın da geleceklerini söyledi.

Dans ve şarkı bitince yer değiştirdiler. Bu es-

³⁴ Kraliçe’yle beraber manzumenin başında alegorik olarak söz edilen kafilenin saraya dönüşü kastediliyor.

nada çok güzel giyinmiş bir hizmetkâr Preciosa'ya yaklaştı ve kendisine katlanmış bir kâğıt vererek dedi ki:

“Preciosacık, bunun içindeki romansı oku, pek güzeldir. Ben sana ara sıra bu romanslardan veririm, böylelikle dünyanın en iyi romans okuyucusu olarak ünlenirsin.”

“Bunu büyük bir istekle öğrenirim,” diye yanıtladı Preciosa. “Fakat bakın bayım, sözünü ettiğiniz romansları içlerinde bir bayağlık yoksa veriniz. Bir ücret ödememi istiyorsanız düzine üzerine uyuşalım. Okuduğum on ikisine on iki öderim; peşin ödeyeceğimi düşünmek mümkün olmayan bir şeyi düşünmek demektir.”

45

Hizmetkâr:

“Senyora Preciosacık, bana yalnız kâğıdın parasını da verseniz yine memnun kalırım. Onun ötesinde temiz ve iyi çıkmayan romans da hesaba katılmaz.”

Preciosa, “Onları seçmek bana düşer,” diye yanıtladı.

Bunun üzerine bir sokak öteye gittiler. Bir parmaklıktan birkaç beyefendi Çingene kadınları çağırdı. Preciosa alçak olan parmaklığın önüne doğru gitti, çok iyi döşenmiş ve çok serin bir salonda birçok beyzade gözüne ilişti. Bunlardan kimisi dolaşarak kimisi de türlü oyunlar oynayarak eğleniyordu.

“Beyefendiler bana bozuklukları vermek isterler mi?” dedi Preciosa. Peltek konuşuyordu. Bu, Çingenelerde doğal olmayan, yapmacık bir söyleyiştir.

Preciosa’nın sesinin işitilip yüzünün görünmesi üzerine oyun oynayanlar oyunlarını, gezenler gezintilerini bırakarak onu görmek için parmaklığa koştu, çünkü kendisinden bahsedildiğini duymuşlardı.

“Girin, girin Çingene kızlar, size bozuklukları burada veririz,” dediler.

Preciosa, “Sonra bizi çimdiklemeye kalkarsanız bu size pahalıya patlar,” dedi.

46 İçlerinden birisi, “Beyefendi onuru üzerine böyle şey olmaz,” dedi. “Pabucunuzun topuğuna bile dokunulmayacağından emin olabilirsiniz. Göğsümde taşıdığım nişan namına söz veririm.” Elini Calatrava Nişanı üzerine götürdü.

Kendisiyle beraber gelen üç Çingene kızından birisi Preciosa’ya, “Girmek istiyorsan uğurlar olsun Preciosa, ben bu kadar erkeğin bulunduğu yere girmeyi aklımdan bile geçirmem,” dedi.

“Bak Cristina,” dedi Preciosa, “sakınacağı şey tek bir erkekten ve onunla yalnız kalmaktan ibarettir. Böyle toplu erkeklerden sakınmak gerekmez, çünkü çok erkekle beraber bulunmak hakaret görme korkusunu ve şüphesini ortadan kaldırır. Bir şeyi aklında tut ve ondan

emin ol Cristina: Kendisine saygı gösterilmesine karar vermiş bir kadın bir ordu asker içinde de namuslu kalabilir. Şurası doğrudur ki bazı durumlardan sakınmak iyidir, fakat açık olanlarından değil, gizli olanlarından kaçınılmalıdır.”

Cristina, “O halde girelim Preciosa,” dedi. “Sen bir bilginden de çok bilirsin.”

İhtiyar Çingene kadın da onlara cesaret verdi ve girdiler. Preciosa henüz içeri girmişti ki nişan sahibi beyefendi Preciosa’nın göğsünde taşıdığı kâğıdı gördü. Yaklaşarak kâğıdı aldı.

Preciosa, “Bayım, onu benden almayım, bana biraz önce verdikleri bir romanştır, daha okumadım bile,” dedi.

İçlerinden birisi, “Sen okumayı biliyor musun kızım?” diye sordu.

İhtiyar kadın, “Yazmayı da bilir, ben torunumu okumuş bir adamın kızı gibi büyüttüm,” diye yanıtladı.

Beyefendi kâğıdı açtı, içinden altın bir eskudo³⁵ çıktığını görünce dedi ki:

“Gerçekten Preciosa, bu mektubun pulu zarfın içindeymiş. Romansla beraber gelen bu eskudoyu al.”

“Yeter!” dedi Preciosa. “Anlaşılan şair beni fakir zannetmiş. Bir şairin bana bir eskudo vermesi benim onu kabul edişimden daha bü-

³⁵ Portekiz’de ve kolonilerinde 1999’da euroya geçilene kadar kullanılan para birimi.

yük bir mucizedir. Onun romansları böyle bir katkıyla gelecekse *Romancero general*'da³⁶ ne kadar romans varsa kopya etsin ve bana birer birer yollasın. Hepsinin nabzını yoklarım, altın para gibiyseler onları kabul etmekte anlayışlı davranırım.”

Çingene kızı dinleyenler inceliğine ve zarif sözlerine hayran kalıyordu.

“Okuyun bayım,” dedi Preciosa, “hem de yüksek sesle okuyun, bu şairin cömert olduğu kadar akıllı olup olmadığını görelim.”

Beyefendi şöyle okudu:

Güzelliğinden Çingenecik
seni hep tebrik ederler,
taş gibi oluşundan da
adına Preciosa derler.³⁷

Bu sendeki görünüş
bana gerçekten güven verir,
birbirinden ayrılmaz hiç
gururunla güzelliğin.

Eğer yükselen değer gibi
küstahlığını artırırsan,
bahtı gülmesin derim
içinde doğduğun asrın.

49

³⁶ İlk kez 1600'de yayımlanan, 1604 ve 1605'te yeni basımları yapılan en kapsamlı romans antolojisi.

³⁷ İspanyolca *Preciosa* sözcüğü insan için kullanıldığında “güzel”, taşlar için kullanıldığında “değerli” anlamına gelir.

Bir yılan çöreklenmiş içine,
can alır bakışıyla,
narindir narin olmasına
ama hükmeder bizlere.

O sefil mezbelelikten
nasıl doğdu bu güzel kız,
nasıl yarattı böyle bir şaheseri
kendi halinde Manzanares.³⁸

Bununla ünlenecek
altın Tajo³⁹ ile eşleşecek,
seninle bilinecek
muhteşem Ganj'ınkinden üstün kıymet.

Gülen yüzler sende gelir dile,
kötü haber de sende,
çünkü düşüncenle güzelliğin
yürümez birlikte.

Davet eder amansız tehlikeyi
sana bakmak ya da hayran olmak,
niyetin örter kabahatini,
güzelliğinse cana kıymak.

Derler ki ırkıdan gelenlerin
gözbağcıdır hepsi,
ama o senin büyülerin
daha güçlüdür ve daha sahici.

Değil mi ki sana bakan gözlerden
el koyduklarını götürmek için

³⁸ Madrid'den de geçen 92 km uzunluğunda nehir.

³⁹ İspanya'da doğan ve Portekiz'de Atlas Okyanusu'na dökülen İber Yarımadası'nın en uzun nehri (1007 km).

nedir bu ettiğin ey güzel,
büyü saçılır gözlerinden.

Bu gücünle nice yollar aşarsın,
bir dansınla bizi teslim alırsın,
bakışın yeter bizi öldürmeye,
büyüleniriz şarkı söylediğinde.

Sen yüz binlerce şekilde
konuşur, susar, bakarsın,
kâh yakına gelir kâh uzaklaşırsın
körüklersin aşk ateşini içimizde.

En geniş gönülde
senin hükmün ve kudretin sürer,
gönlüm şahididir bunun,
senin hükümdarlığına meftun.

Aşk pırlantası Preciosa,
bunu senin için yazar,
senin için ölür, senin için yaşar,
bu fakir, garip âşığın.

51

Preciosa bu esnada, “Son dizede ‘fakir’ sözcüğü geçiyor,” dedi. “Bu kötü belirtidir. Âşıklar hiçbir zaman fakir olduklarını söylememeli, çünkü bana göre başlangıçta fakirlik aşkın büyük düşmanıdır.”

İçlerinden birisi, “Kız, bunları sana kim öğretiyor?” dedi.

Preciosa:

“Bana kim mi öğretecek? Benim ruhum bedenimde değil midir? Ben artık on beş yaşında

değil miyim? Çolak değilim, ne belim bükük ne de kafadan sakatım. Çingene kadınların zekâsı diğer kimselerinkine göre başka yoldan gider, yaşlarına oranla hep ileridedir. Ahmak Çingene erkek olmadığı gibi hantal Çingene kadın da yoktur. Hayatlarını kazanmaları açıkgozlülüğe, kurnazlık ve yalancılığa bağlı olduğundan zekâlarını her adımda işletir ve hiçbir şekilde paslanmasına izin vermezler. Susmakta olan ve budala gibi görünen şu kız arkadaşlarımı görüyor musunuz? Peki, parmağınızı ağızlarına sokun ve akıldişlerini yoklayın, göreceğinizi görürsünüz. On iki yaşında bir kız yoktur ki yirmi beş yaşındaki birinin bildiklerini bilmesin, çünkü şeytan ve tecrübe onların ustasıdır. Sizin bir yılda öğreneceklerinizi onlar bir saatte öğrenir.”

Çingene kız bu söyledikleriyle dinleyenleri ağzı açık bırakmıştı. Oynayanlar ona bozukluklarını verdi, oynamayanlar da aynı şeyi yaptı. İhtiyar kadının çıkınında otuz real toplanmıştı ve paskalya çiçeklerinden daha zengin, daha şen bir haldeydi; kuzucuklarını topladı ve eli adamakıllı açık bu beyleri memnun etmek için başka bir gün kızlarıyla tekrar geleceğini söyleyerek vekilin evine gitti.

Vekilin karısı Donya Clara’ya evine Çingene kızlarının geleceği haberi verilmişti. Bir komşu hanım, kızları ve kızlarının mürebbiyeleriyle beraber Preciosa’yı görmek için Çingene kadın-

ların gelmesini dört gözle bekliyorlardı. Çingene-
neler henüz içeri girmişti ki Preciosa öbür ar-
kadaşları içinde daha küçük ışıklar arasındaki
bir meşale gibi parladı. Böylece bütün kadınlar
ona koştu. Kimisi onu kucaklıyor, kimisi hay-
ran hayran bakıyor, beri yandakiler hayırdüa
ediyor, öte yandakiler onu övüyordu.

Donya Clara, “Bu saçlara altın saçlar, bu
gözlere de zümrüt gözler denebilir,” diyordu.

Komşu hanım Preciosa’yı inceden inceye sü-
züyor, bütün uzuvlarını ve eklem yerlerini yiye-
cek gibi inceliyordu. Preciosa’nın çenesindeki
can alıcı küçük bir çukur için şöyle dedi:

“Ah nasıl bir çukur bu! Preciosa’ya baka-
cak bütün gözler bu çukura takılıp kalacaktır.”

53

Donya Clara’nın uzun sakallı ve yaşlı bir emir
eri bu sözleri duyunca, “Zatîlileri değerli hanı-
mefendiciğim, siz buna çukur mu diyorsunuz?”
dedi. “Ya ben çukurdan bir şey anlamıyorum
ya da bu çukur değil, canlı arzuların mezarıdır.
Tanrı hakkı için, Çingene kızı o kadar güzel ki
gümüşten veya şekerden olsa bundan daha iyi
olamazdı. Kız, fal açmasını bilir misin?”

Preciosa, “Hem de üç dört çeşit,” yanıtını
verdi.

Donya Clara, “Daha neler!” dedi. “Efendim
vekilin başı için falıma bakacaksın altın kız, gü-
müş kız, inci kız, yakut kız, en son diyebilece-
ğimse gökyüzünün kızı.”

İhtiyar kadın, “Uzatın, avucunuzu kıza uzatın ve içine de istavroz çıkaracak bir şeyler koyun. Göreceksiniz size neler söyleyecek. Bir tıp doktorundan fazla şey bilir o,” dedi.

Vekilin karısı elini cebine attı ama hiç bozukluk olmadığını gördü. Hizmetçi kadınlardan bir dörtlük istedi. Ne onlarda ne de komşu hanımda para vardı. Bunu gören Preciosa dedi ki:

54 “Bütün istavrozlar istavroz olmaları dolayısıyla iyidir, lakin gümüşten veya altından olanları daha iyidir. Hanımefendilerim bilmelidirler ki avuç içine haçı bakır parayla yapmak falın değerini, benim bahtımı azaltır. Bu yüzdendir ki haçı önce altın bir eskudo veya sekizlik, hiç olmazsa dörtlük bir real ile yapmayı severim, zira adak iyi olduğu zaman keyiflenen kilise zangoçları gibiyim.”

Komşu kadın, “Kız, başının hakkı için ne şirrin şeysin,” dedi. Emir erine döndü: “Senyör Contreras, elinizin altında dörtlük bir real var mı? Varsa verin. Kocam doktor gelince size geri veririm.”

Contreras, “Evet, var,” yanıtını verdi. “Fakat dün akşamki yemek için onun yirmi iki maravedisini⁴⁰ borçlandım, siz bana onları verseniz ben takla atarım.”

“Hiçbirimizde bir dörtlük bile bulunmadığı

⁴⁰ Eski İspanyol para birimi. Bir real otuz dört maravediden oluşur.

halde yirmi iki maravedi mi istiyorsunuz? Haydi oradan Contreras, hep böyle münasebetsizlik edersiniz,” dedi Donya Clara.

Evin kısırlığını gören oda hizmetçilerinden birisi Preciosa’ya, “Kız, istavroz gümüş bir yüksükle çıkarılabilirse bana bir şey söyleyebilir misin?” dedi.

“Bir bakalım,” dedi Preciosa. “Gümüş yüksüklerle dünyanın en iyi haçları çıkarılabilir, tabii çok olması kaydıyla.”

Oda hizmetçisi:

“Benim bir yüksüğüm var, yeterse, işte al, şu şartla ki benim falıma da bakacaksın.”

İhtiyar Çingene kadın, “Bir yüksük için mi bunca fala bakılacak? Torun, çabuk bitir, gece oluyor,” dedi.

55

Preciosa yüksüğü ve vekilin karısının elini alarak şunları söyledi:

Tatlı mı tatlı, şirin mi şirin,
Ne güzel gümüşü ellerin,
pek sever seni kocan,
Alpujarras Kralı da neymiş.
Saf niyetli güvercinsin,
zaman olur ki benzersin
Orán’ın dişi aslanına,
Ocaña’nın kaplanına.⁴¹

⁴¹ Hazar kaplamı değiştirilerek Ocaña kaplamı olarak kullanılıyor.

Göz açtın, göz yumdun
geçer öfken,
olursun kâğıt helva,
meleyen kuzu yahut da.

Çok didişir, az yersin,
azıcık da kıskançsın,
oyunbazdır paşa kocan,
eli düşer bastondan.

Genç kızlık çağında
güleryüzlü biri âşık oldu sana,
iyi gün görmesinler
kıyanlar zevke sefaya.

Rahibe olsaydın eğer
bugün hükmederdin manastıra.
Bunu söyler belirtiler
başrahibelik nasip sana.

Söylemek istemezdim ya,
söyleyeyim ziyanı yok:
dul kalacaksın belki de,
evleneceksin ikinci defa.

Ağlama hanımcığım benim,
biz Çingeneler öyle her zaman
konuşmayız İncil'in ortasından
ağlama hanımcığım, yeter.

Şimdiki kocandan önce
ölecek olursan eğer,
kurtulacaksın
dul kalma belasından.

Üç vakte kadar konacaksın
büyük bir mirasa,
din âlimi olacak oğlunun biri,
görünmüyor kilisesi, Toledo desem değil.

Bir kızın olacak
sarı saç, beyaz ten,
girerse o da hak yoluna
seçilecek cemaat içinden.

Kocan dört hafta içinde
ölmezse, sen onun
Burgos'ta veya Salamanca'da
başhâkim olduğunu göreceksin.

Bir benin var, ne de güzel!
Tanrım, bu ne de parlak ay!
Ne güneş bu, kutuplarda aydınlatır
kapkaranlık vadileri!

İki körden üçü görmek için onu
verir dört mangırdan fazla.
Şimdi gülmenin demi!
Ah zarafet sarar gönülleri!

Dikkat edin düşmemeye,
ilk başta da sırtüstü,
çünkü tehlikeli olur
yüksek kadının düşüşü.

Daha daha sözlerim var
beklersen cuma gününe kadar,
felaket de olacak içlerinde
hoşa gidenler olduğu kadar.

Preciosa falını bitirdiğinde etraftaki bütün kadınların fal baktırma arzusunu alevlendirdi. Hepsi de kendisinden rica etti ama Preciosa işi gelecek cuma gününe bıraktı. Onlar da haç çıkarmak için gümüş real getireceklerini vaat etti.

Bu esnada vekil geldi. Kendisine Çingene kızın harikalarını anlattılar. Vekil, kızları biraz dans ettirdi ve Preciosa'ya sayılan övgülerin doğru ve yerinde olduğunu onayladı. Elini cebine atarak Preciosa'ya bir şey verecek gibi oldu. Cebini birçok defa araştırıp silktikten sonra nihayet elini boş olarak çıkardı ve, "Tanrı hakkı için param yok. Preciosa'ya bir real verin Donya Clara. Size sonra iade ederim," dedi.

"Doğrusu tam adamına söylüyorsunuz beyefendi! Duyan da real kaynıyor sanacak. Haç çıkarmak için bile hiçbirimizden bir dörtlük çıkmadı, bizde bir real ne gezer?"

"O halde yakalıklarınızdan birini ya da başka küçük bir şey verin. Preciosa başka bir gün bizi görmeye gelir, o zaman kendisine daha iyi şeyler veririz."

Donya Clara bunun üzerine, "Öyleyse, tekrar gelsin diye şimdi Preciosa'ya bir şey vermek istemiyorum," dedi.

Preciosa:

"Önce şunu bilin ki bana bir şey vermezseniz buraya hiçbir zaman dönmem. Yahut da bu kadar önemli beyefendilere hizmet için dönerim,

fakat bana bir şey vermeyeceklerini aklımda tutarak bir şeyler bekleme zahmetinden kendimi kurtarmış olurum. Hem siz rüşvet alsanıza vekilim, çalsanıza, o zaman paranız olur. Yeni usuller icat etmeye de kalkmayın, yoksa açlıktan ölürsünüz. Bakın hanımefendi, burada duyduğuma göre (söylenen şeylerin iyi olmadığını genç yaşına rağmen anlıyorum) hesaplar görüleceği zaman mahkûmiyetleri ödemek ve başka makamlar elde etmek için memuriyetlerinden para koparmak لازمmış.”

60 “Bu birtakım vicdansızların lafı ve işi,” yanıtını verdi vekil. “Hesabı temiz çıkan hâkim hiçbir mahkûmiyetten sorumlu tutulmadığı gibi, görevini layıkıyla yerine getirmek de insana başka memuriyet verilmesine hizmet eder.”

“Evliya gibi konuşuyorsunuz vekilim. Böyle devam ederseniz eski elbiselerinizi kutsal emanetler gibi kesip saklayacağız.”

“Sen çok şey biliyorsun,” dedi vekil. “Ama hele bir sus, ben kral ve kraliçe seni görsün diye elimden ne gelirse yapacağım, sen krallara layık bir parçasın.⁴²”

“Beni soytarı olarak almak isterlerse soytarılık yapmasını bildiğimden her şey mahvolur. Akıllı uslu zekâm hoşlarına giderse beni alabilirler. Ancak bazı saraylarda akıllı uslu kim-

⁴² (İsp.) *Pieza de reyes*: Krallara layık parça. *Pieza* sözcüğü parça, unsur, cevher anlamına geldiği gibi dilenci, soytarı anlamlarına da gelir.

selerden çok soytarı olanlar makbulmüş. Ben Çingene ve fakir olmaktan, bahtımın peşi sıra sürüklenmekten memnunum.”

“Abe kız,” dedi ihtiyar Çingene kadın, “artık yeter, çok konuştun, sana öğretmiş olduklarımın daha çok şey biliyorsun. Fazla derine dalma, çıkamazsın. Yaşına uygun şeylerden bahset. Yükseklerle çıkmaktan sakın, çünkü insanın düşmeyeceği hiçbir yüksek yer yoktur.”

Bu sözler üzerine vekil, “Bu Çingene kadınların vücudunda varsa varsa şeytan vardır,” dedi.

Çingene kadınlar izin istedi ve giderlerken, yüksüğü vermiş olan oda hizmetçisi kadın, “Preciosa, ya falımı söyle ya yüksüğümü geri ver, dikiş için başka bir şeyim kalmıyor,” dedi.

“Hanım ablacığım,” diye karşılık verdi Preciosa, “falınızı söylediğimi farz edin ve kendinize başka bir yüksük bulun ya da cuma gününe kadar elışı yapmayın. Yine geleceğim ve falınıza bakıp bir şövalyelik kitabındakinden daha çok macera anlatacağım size.”

Evden ayrılıp Ave María duasının söylendiği saatlerde Madrid’den çıkıp köylerine dönmeyi âdet edinmiş bir sürü işçi kadının arasına katıldılar. Bu işçi kadınların yanında Çingene kadınlar emniyetle dönerdi, çünkü ihtiyar kadın Preciosa’sını elinden kapacaklar diye sürekli korku içinde yaşıyordu.

Başka Çingene kadınlarla mahsul toplamak üzere Madrid'e dönmekte oldukları bir günün sabahında, şehre beş yüz adım kala küçük bir vadide pahalı bir yol kıyafeti giymiş babayığit bir delikanlı gördüler. Taşdığı kılıç ve kama altından bir ateş gibiydi. Şapkası zenginlik belirtisi bir şerit ve türlü renkte tüylerle süslenmişti. Çingene kadınlar onu görünce durdu ve uzaktan bakmaya koyuldular. Bu kadar güzel bir delikanlının bu saatlerde böyle bir yerde yaya ve yalnız başına bulunmasına şaşmışlardı doğrusu. Delikanlı onlara doğru yürüdü ve en yaşlı Çingene kadına hitaben şunları söyledi:

62 “Başınız için hemşire, size faydası dokunacak iki sözümü siz ve Preciosa şuracıkta dinleme lütfunda bulunun.”

İhtiyar kadın, “Bizi yolumuzdan çok alıkoymamak ve çok geciktirmemek şartıyla hayhay,” dedi.

Preciosa'yı çağırarak ötekilerden yirmi adım kadar uzaklaştılar ve böylece orada ayakta dikilirken delikanlı onlara şunları söyledi:

“Preciosa'nın zekâsına ve güzelliğine fena halde tutulmuş olarak size geldim; bu hale düşmemek için kendimi son derece zorlamama rağmen sonunda tutkunluğum daha da arttı, kendime engel olmayı başaramadım. Ben hanımlarım –eğer Tanrı arzumu yerine getirirse size hep bu adla sesleneceğim– bu nişandan da

göreceğiniz üzere (ceketinin önünü açınca göğsünde İspanya'da verilen en şanlı nişanlardan birini meydana çıkardı) şövalyeyim, falan kim-senin (saygı icabı burada adını söylemiyoruz) oğluyum. Onun vesayeti ve himayesi altındayım. Babamın biricik oğluyum ve beni yüklü bir miras bekliyor. Babam burada, vilayettedir, bir göreve taliptir. Kendisi krala yetki sahibi makamlar tarafından resmi yazıyla tavsiye edildiğinden istediği memuriyeti alacağına dair umutları vardır. Size söylediğim ve sizin de ne olduğunu anlamaya çalıştığınızı gördüğüm sıfat ve asaletim bulunmakla beraber, Preciosa'nın alçakgönüllüğünü, onu kendime eşit ve hanımın yapmak suretiyle, büyüklüğüm derecesine çıkarmak için ulu bir beyefendi olmak isterdim. Ben kendisini öyle eğlence olsun diye istemiyorum, ona karşı beslediğim gerçek sevgi böyle bir şeye izin de vermez. Ben ona en çok hoşuna gideceği şekilde hizmet etmek isterim: Onun arzusu benim arzumdur. Preciosa için benim ruhum balmumundan yapılmış gibidir, üstüne istediğini kazıyabilir. İş bu isteği koruyup saklamaya gelince, balmumu değil mermer taşı üzerine yazılmış gibi olacaktır, onun sertliği nice zamana dayanır. Bu gerçeğe inanıyorsanız umudumun sarsılmasına olanak yoktur. Ama diyelim ki inanmadınız, o zaman ben hep korku içinde olacağım. Benim adım budur (ve adını söyledi), ba-

bamın adını size demin söyledim. Yaşadığı ev falan sokaktadır, onu şundan şundan tanırırsınız. Bu hususta kendilerinden bilgi edinebileceğiniz komşular da vardır, hatta komşu olmayanlarla da konuşabilirsiniz; çünkü babamın adıyla sanı ve benim adım saray avlularında, bütün vilayette bilinmeyecek kadar tanınmamış değildir. Size vermeyi düşündüğüm şeylerin nişanesi olmak üzere üstümde yüz altın eskudo taşıyorum, çünkü canını veren kimse malını sakınmaz.”

64 Şövalye bunları söylerken Preciosa onu dikkatle süzüyordu. Hiç şüphe yoktu ki ne sözleri ne de boyu posu kötü görünüyordu. İhtiyar kadına dönerek, “Bu kadar âşık bir beyzadeye yanıt verme serbestliğini aldığımdan dolayı beni affet büyükanne,” dedi.

“İstedğin yanıtı ver torunum, aklının her şeye erdiğini biliyorum,” diye karşılık verdi ihtiyar kadın.

Preciosa dönüp şöyle dedi:

“Hürmetli şövalye, ben Çingene, fakir ve mütevazı doğmuş olmakla beraber şuracıkta kafamın içinde beni büyük şeylere eriştiren garip bir akılcığım var. Beni ne sözler baştan çıkarır, ne hediyeler sarsar, ne teslimiyetler eğiltir ne de âşıkane incelikler hayran kılar. On beş yaşında olmama rağmen –büyükannemin hesabına göre önümüzdeki San Miguel Bayramı’nda on beşimi bitireceğim– düşüncede yaşlıyım ve yaşımın

erdiğinden daha uzaklara ulaşırım, bunu da tecrübeden çok kendi iyi doğam sayesinde yaparım. Fakat gerek tecrübeyle gerek doğamla bilirim ki yeni sevdahların âşıkane ihtirasları iradeyi zıvanadan çıkaran delice hazlar gibidir. İrade, sakıncaları çiğneyerek kendinden geçmiş bir halde arzusunun peşi sıra atılır, gözleriyle cennete ulaştığını zannederken kederlerinin cehennemini bulur. Arzu ettiğini elde edince, arzulanan şeye sahip olunca heves azalır. Kim bilir o zaman aklın gözleri açılınca, önceleri tapınılan şeyin nefret uyandırdığı iyice görülür. Bu korku bende öyle bir uyanıklık doğurmaktadır ki hiçbir söze inanmam ve birçok şeyden şüphelenirim. Hayatımdan fazla değer verdiğim tek bir hazineye sahibim, o da namusumun ve bekâretimin hazinesidir; bu hazinemi vaatler ve hediyeler pahasına satacak değilim, satın alınabilecek bir şey olsaydı çok az değeri olurdu. Tuzaklar ve hileler onu benden alamaz; onu hülyaların ve rüyaları süsleyen hayallerin okşaması tehlikesine koymaktansa mezara ve belki de gökyüzüne beraberimde götürmeyi tercih ederim. Bekâret öyle bir çiçektir ki insan mümkün olsa hayalle bile ona dokundurtmamalıdır. Dahından koparılmış bir gül ne kadar az zamanda, ne kadar kolaylıkla solar! Birisi ona dokunur, diğeri onu koklar, başkası yapraklarını koparır ve sonunda kaba eller arasında mahvolup

gider. Eğer siz bayım, yalnız bu mücevher için geliyorsanız onu ancak evlilik bağı ve münasebetiyle götürebilirsiniz. Çünkü bekâretin boyun eğmesi gerekiyorsa bunu ancak kutsal boyunduruk altında yapabilir; bu ise bekâreti kaybetmek değil, ucunda iyi şeyler görünen bir yolda kullanmak demektir. Benim kocam olmak istiyorsanız ben de sizin karınız olurum. Fakat öncelikle birçok şartın yerine getirilip birçok araştırmanın yapılması lazımdır. Her şeyden önce söylediğiniz kimse olup olmadığınızı bilmeliyim. Bunun doğruluğu anlaşıldıktan sonra ailenizin evini bırakıp obamıza taşınmalı, Çingene elbisesi giyerek iki yıl rahleyi tedrisimizden geçmelisiniz. Bu süre içinde ben sizin durumunuzdan hoşnut olabilmeliyim, siz de benimkinden. Sonunda siz benden memnun kalır, ben de sizden hoşlanırsam kendimi karınız olarak size teslim ederim. Fakat o zamana kadar gözünüzde kız kardeşiniz ve naçizane hizmetkârınız olarak kalmalıyım. Düşünün ki bu iki yıllık tecrübeyle, şu anda kaybetmiş olduğunuz ya da en azından bulanmış olan görme yetinize yeniden kavuşmanız mümkündür ve şimdi bu kadar yana yakıla peşinden gittiğiniz şeyden kaçmanızın size uygun olduğunu görebilirsiniz. Kaybolmuş özgürlük tekrar elde edilince iyi bir pişmanlıkla herhangi bir kabahat affedilebilir. Bu şartlar altında bizim birliğimize bir nefer olarak girmek

isterseniz bunu yapmak elinizdedir, fakat şartlardan herhangi birini yerine getirmekte kusur ederseniz bir parmağıma bile dokunamazsınız.”

Delikanlı, Preciosa’nın düşüncelerine hayran kalmıştı. Ne yanıt vereceğini bilemez halde yere bakıyordu. Bunu gören Preciosa konuşmasını sürdürdü:

“İçinde bulunduğumuz bu mesele kısa zaman içinde halledilebilecek ya da halledilmesi gereken bir mesele değildir. Şehre dönün bayım ve size neyin uygun olduğunu uzun uzadıya düşünün. Her bayram Madrid’e gidişimde ya da oradan dönüşümde bu aynı yerde benimle konuşabilirsiniz.”

Asilzade şöyle yanıt verdi:

67

“Tanrı benden seni sevmemi istediği zaman Preciosam, senin arzunun benden isteyeceği her şeyi –benden şimdi istemekte olduğun şeyleri isteyeceğin hiç aklıma gelmemiş olmakla beraber– yapmaya karar verdim. Mademki arzusun seninkine uymasını istiyorsun bana şimdiden bir Çingene gözüyle bak ve beni şart koştuğun denemelerden geçir. Beni hep şu an karşında konuşan kimse olarak bulacaksın. Kıyafetimi ne zaman değiştirmem gerektiğini söyle, derhal yapmaya hazırım. Flandre’ye⁴³

⁴³ Hollanda’nın İspanya’ya karşı bağımsızlık mücadelesi verdiği Seksen Yıl Savaşı’na (1566-1648) katılan on yedi özerk bölgesinden biri.

gitme bahanesiyle babamı anamı kandırır, birkaç günlük masrafıma yetecek para alırım. Yol hazırlığı için sekiz gün kadar gecikebilirim. Benimle beraber gelecek olanları, kafama koyduğumu yapacak şekilde aldatabilirim. Senden dileğim odur ki –senden bir şeyler isteme ve bazı ricalarda bulunma hakkını bana veriyorsan– benim ve ailemin sıfatı hakkında malumat alabileceğin bugünden başka Madrid’e artık hiç gitmemendir. Çünkü orada önüne çıkabilecek birçok fırsatın bu kadar değer verdiğim güzel talihimi elimden kapmasını istemiyorum.”

68 “İşte bu olmaz çapkın beyefendi,” dedi Preciosa. “Şunu bilin ki özgürlük hep benimle olmalı ve kıskançlık belası onu hiçbir şekilde boğmamalı, bulandırmamalıdır. Fakat o kadar serbest hareket etmeyeceğimden emin olabilirsiniz, namusumla hafifmeşrepliğimin yan yana gittiği uzaktan bile fark edilmelidir. Size vereceğim ilk görev bana güven beslemenizdir. Şurasını bilin ki kıskançlıkla işe başlayan sevdahılar ya saf ya da kendini beğenmiş kimselerdir.”

Bu sözler üzerine ihtiyar Çingene konuştu:

“Kız senin içinde şeytan var, Salamanca Üniversitesi mensuplarından birinin bile söylemeyeceği şeyler söylüyorsun. Sevdadan, kıskançlıktan, güvenden bahsediyorsun. Bu nasıl olur! Aklım almıyor bir türlü, bilmediği halde Latince konuşan bir vecde gelmiş dinler gibi

dinliyorum seni.”

“Sus büyükanne. Bil ki bütün bu dinlediklerin içimde sakladığım daha gerçek şeylere nazaran bir hiç, bir şaka sayılır.”

Preciosa’nın bütün söyledikleri ve gösterdiği zekâ, sevdalı şövalyenin göğsünde yanan ateşe odun atmak gibiydi. Nihayet sekiz gün sonra aynı yerde görüşmeyi kararlaştırdılar. Şövalye o zamana kadar işlerinin ne durumda olduğunu bildirecek, Çingene kadınlar da söylediklerinin gerçekliğini sorgulamaya zaman bulmuş olacaktı. Delikanlı sırmalı bir kese çıkardı ve içinde yüz altın eskudo olduğunu söyleyerek ihtiyar Çingeneye verdi, ne var ki Preciosa altınların hiçbir şekilde alınmasını istemiyordu. Bunun üzerine Çingene kadın ona dedi ki:

“Sus kız. Teslim olduğuna dair bu beyzadenin verebileceği en iyi işaret, teslim makamında silahlarını vermiş olmasıdır. Vermek, ne sebeple olursa olsun, daima cömert bir kalbin nişanesi olmuştur. Şöyle diyen atasözünü hatırla: ‘Gayret kuldan, rahmet Tanrı’dan.’ Ayrıca Çingene kadınların yüzyıllar boyunca kazanmış olduğu açgözlü ve çıkarıcı ünü benim yüzümden kaybetmelerini istemiyorum. Sen benden yüz esku-doyu sokağa mı atmamı istiyorsun Preciosa? İki real bile etmeyen bir gömleğin kıvrımında dikili gidebilecek o helalinden yüz altını Extremadura otlaklarına yarıcılık yapan birisi gibi orada

saklamamı mı istiyorsun? Çocuklarımızdan, torunlarımızdan veya akrabalarımızdan birisinin başına bir hal gelip de adaletin pençesine düşerse, keselerine bu eskudoların girmesinden daha iyi bir tavsiye hâkimin ve kâtibin kulağına erişebilir mi? Farklı üç suç için üç defa kamçılanmak üzere eşeğin sırtına bindirildim ben. Birinden beni bir gümüş ibrik, diğerinden bir inci gerdanlık, ötekisinden de yirmi realden fazlası kambiyo ücreti olmak üzere dörtlüklerle değiştirdiğim sekizlik kırk real kurtardı. Bak kızım, biz çok tehlikeli tuzaklarla ve can alıcı rastlantılarla dolu bir meslekte bulunuyoruz. O bakımdan, bizi an geldiğinde Büyük Felipe'nin yenilmez silahları kadar koruyacak ve imdadımıza yetişecek savunma araçları yoktur: Onun parasının üstünde yazan *Plus ultra*⁴⁴ sözünün hikmetinden sual olmaz. Biz zavallı Çingeneler için yırtıcı kuşlar gibi olan, yol kesen bir hayduttan çok bizim derimizi yüzmekten ve bizi soymaktan zevk alan savcının ve ölüm cezası veren bütün hâkimlerin asık suratı iki yüzlü bir doblonla⁴⁵ gülümser. Bizi ne kadar perişan ve

⁴⁴ (Lat.) Daha ötesi. İspanya kralı V. Karl (1500-1558) zamanında Amerika kıtasının keşfinin nişanesi olarak paraların üstünde Herkül sütunlarıyla *Plus ultra* yazısı yer almaya başladı.

⁴⁵ Bir İspanyol altın parası. Üstünde “Katolik Hükümdarlar” olarak bilinen Aragonlu II. Fernando (1452-1516) ile eşi Kastilyalı I. Isabel’in (1451-1504) büstlerinin yer almasından dolayı “iki yüzlü” deniyor.

bedbaht görürlerse görsünler fakir olduğumuza hiçbir zaman inanmazlar ve köylü kurnazı hacıağaların yırtık, yağlı ama doblon dolu cepkenleri gibi olduğumuzu söylerler.”

Preciosa:

“Tanrı adına büyükanne, daha fazla konuşma. Kenara para istiflemek adına imparatorların kanunlarını da tüketecek kadar kanun öne sürebilirsin. Parayı sakla ve hayrını gör. Tanrı’dan isterim ki gömeceğin yerde tekrar güneş yüzü görmesin ve görmesine de ihtiyaç kalmasın. Arkadaşım olan şu kızlara da bir şey vermek lazım gelecek, bizi çoktandır bekliyorlar, öfkeli olmalılar.”

72

İhtiyar kadın yanıt verdi:

“Onlar ha bu paraları görmüş ha bir Türk, yağma yok. Bu iyi beyzade kendisinde birkaç gümüş para veya dörtlük kalıp kalmadığına baksın da onları Çingene kızlara dağıtsın. Kızlar az bir şeyle de memnun olur.”

“Üstümde varsa,” dedi delikanlı.

Kemerinden çıkardığı sekizlik üç reali üç Çingene kız arasında bölüştürdü. Kızlar, başkasıyla rekabet halinde olan ve kendisi için köşe başlarında “en büyük” diye yazılan bir emprezaryonun memnuniyetinden daha şen ve memnun kaldılar.

Sonuçta, yukarıda söylendiği gibi, sekiz gün sonra tekrar orada buluşmaya karar verildi.

Çingene olunca delikanlıya Andrés Caballero adı verilecekti, çünkü aralarında bu adı taşıyan Çingeneler de vardı.⁴⁶

Andrés (bundan sonra onu böyle çağıracağız) Preciosa'yı kucaklama cesaretini gösteremedi. Fakat bakışlarıyla ruhunu ona gönderek, hatta böyle demek mümkünse ruhundan ayrılarak kadınları orada bıraktı ve Madrid'e döndü. Kadınlar da çok memnun bir halde aynı şeyi yaptı. Andrés'in mert tavrına bir anda çakan aşktan ziyade şefkatli bir duyguyla bağlanmış olan Preciosa onun gerçekten dediği kimse olup olmadığını bilmek istiyordu. Madrid'e girip birkaç sokak geçtikten sonra paralı beyit dağıtan şaire rastladı.

73

Preciosa'yı gören şair yanına geldi ve, “Hoş geldin Preciosa,” dedi. “Sana geçen gün verdiğim beyitleri fırsat bulup okudun mu?”

Preciosa şöyle yanıt verdi:

“Size tek bir söz demeden önce, en çok sevdiğinizin başı için bana bir gerçeği söylemelisiniz.”

“Bedeli hayatım olsa da söylerim, hiç kuşkunuz olmasın bundan.”

“O halde söylemenizi istediğim gerçek, sizin kazara şair olup olmadığınızdır.”

“Şair oluşum, kazara şair olmak zorundan ileri gelmiştir,” diye yanıt verdi hizmetkâr. “Fa-

⁴⁶ İspanyolcada *caballero* şövalye anlamına gelir.

kat şunu da bilmelisin ki Preciosa pek az kimse şair adına layıktır. Ben şair değilim ama şiiri severim. Kendi ihtiyacım için başkalarının şiirini istemeye ve aramaya kalkmam. Gerek sana vermiş olduklarım gerekse şimdi vereceklerim benim kendi şiirlerimdir. Ama buna rağmen şair değilim, Tanrı da etmesin.”

Preciosa:

“Şair olmak o kadar kötü müdür?”

Hizmetkâr:

74 “Kötü değildir ama yalnızca şair olmayı o kadar iyi bulmuyorum. Şiir çok kıymetli bir ziynet gibi kullanılmalıdır. Sahibi onu her gün taşımaz, herkese adım başı göstermez. Ancak uygun düştükçe ve bir sebep oldukça gösterir. Şiir temiz, namuslu, ağırbaşlı, akıllı, yalnızlığa çekilmiş, kendisini en yüksek ağırbaşlılığın hudutları içinde tutan çok güzel bir genç kızdır. Şiir yalnızlığın dostudur. Pınarlar ona arkadaşlık eder, çimenler onu avutur, ağaçlar teskin eder, çiçekler şenlendirir ve nihayet şiir onunla karşı karşıya kalanlara haz ve bilgi verir.”

“Bütün bunlarla beraber şairin çok fakir olduğunu, biraz da dilenci kadınlara benzediğini söylediklerini duydum,” diye karşılık verdi Preciosa.

“Her şeyden önce tersi doğrudur,” dedi hizmetkâr. “Zengin olmayan şair yoktur, çünkü hepsi hallerinden memnun yaşar. Bu felsefeye

ulaşan kimse azdır. Fakat bu soruyu sormaya seni tahrik eden şey nedir Preciosa?”

“Beni tahrik eden şudur: Ben bütün şairleri veya şairlerin büyük kesimini fakir saydığım için beyitleriniz arasında sarılı olarak verdiğiniz o altın eskudo beni hayretlere düşürdü. Fakat şimdi şair olmadığınızı, sadece şiiri sevdiğinizi biliyorum. Zengin olmanız olasıdır. Gerçi bundan şüphe ediyorum, şnk beyitler yazmanız elinizdeki bütün servetin israfını gerektirir ki dediklerine göre sahip olduğu serveti koruyabilen veya sahip olmadığınızı toplayabilen şair yokmuş.”

“Pekl, ben onlardan değilim,” yanıtını verdi hizmetkâr. “Beyitler yazarım ama ne zengin ne de fakirim; Cenevizlilerin davetlerinde yaptıkları gibi paraya acıyıp ince hesaplar yapmadan⁴⁷ arzu ettiğim kimselere bir ya da iki eskudo verebilirim. Benim şair olup olmadığımı düşünmeye koyulmadan bu ikinci kğı ve içindeki ikinci eskudoyu da alın inci Preciosa. Dşnmenizi ve inanmanızı istediğim tek şey, bunu size veren kimsenin size sunmak için Midas’ın servetine sahip olmak istediğidir.”

Bunun zerine kıza bir kâğıt verdi, kâğıdı elleriyle yoklayan Preciosa içinde eskudonun

⁴⁷ Cenevizlilerin İşpanya’da cimri olarak n kazanması, özellikle Cervantes zamanında bütün banka işlemlerini tekellerinde bulundurmalarından ileri geliyordu.

bulunduğunu anladı ve şöyle dedi:

“Bu kâğıdın uzun yıllar yaşaması gerekir, çünkü beraberinde iki ruh taşıyor: Birisi eskudonun ruhu, öbürü beyitlerin ruhudur. Bunlar daima *ruhlarla* ve *yüreklerle* dolu olarak gelir. Fakat bayım, bilmelisiniz ki ben yanımda bu kadar ruh istemiyorum; eğer bir ruhu çıkar-mazsanız ötekisini kabul edeceğimden korkma-lırsınız. Sizi bağışlayıcı olarak değil, şair olarak severim. Ancak o zaman sürekli bir dostluğu-muz olabilir, çünkü bir romanstan mahrum kalmaktansa ne kadar sağlam olursa olsun bir eskudonun eksikliğini duymak daha kolaydır.”

Hizmetkâr yanıtladı:

76

“Mademki zorla fakir olmamı istiyorsun Preciosa, sana o kâğıtla gönderdiğim ruhu hor görme ve bana eskudoyu geri ver; elinin değdiği bu eskudoyu ömrüm yettikçe kutsal bir emanet gibi saklayacağım.”

Preciosa eskudoyu kâğıttan çıkardı ve elinde sadece kâğıtla kaldı. Kâğıdı sokakta okumak istemedi. Hizmetkâr çekilmek için izin istedi ve Preciosa’nın o kadar sevimlilikle konuşmuş olmasından kendisine kapıldığını zannederek çok memnun bir halde uzaklaştı.

Preciosa dans etmek için hiçbir yerde durmadan Andrés’in babasının evini aramaya koyulduğundan, az zamanda kendisinin de çok iyi bildiği evin sokağına vardı. Sokağın ortasına

gelince, tarif etmiş oldukları yaldızlı demir balkonlara doğru gözlerini kaldırdı ve aşağı yukarı elli yaşlarında, göğsünde kırmızı haç⁴⁸ bulunan bir elbise giyinmiş ağırbaşlı bir şövalye gördü.

Şövalye Çingene kızı görür görmez, “Yukarıya çıkın kızlar, size sadaka verecekler,” dedi.

Bu ses üzerine balkona üç şövalye daha çıktı. Aralarında âşık Andrés de vardı. Preciosa’yı görünce benzi attı, o kadar kuvvetli bir heyecan uyanmıştı ki içinde neredeyse düşüp bayılacaktı. Andrés’in gerçek kimliği hakkında hizmetçilerden bilgi edinmek için aşağıda kalan ihtiyar Çingene dışında kızların hepsi yukarıya çıktı. Salona girdikleri zaman ihtiyar şövalye ötekilere şöyle diyordu:

“Madrid’de dolaştığı söylenen güzel Çingene kızı şüphesiz bu olmalıdır.”

Andrés, “Evet, budur ve şüphesiz şimdiye kadar görülmüş en güzel yaratıktır,” yanıtını verdi.

Girerken Andrés’in bu söylediklerini duyan Preciosa, “Böyle diyorlarsa da gerçek değer yarısında aldanmışlardır,” dedi. “Güzelce olduğumu zannederim ama dedikleri kadar güzel olduğumu aklımdan bile geçirmem.”

İhtiyar, “Oğlum Don Juanico’nun⁴⁹ başı için, söylediklerinden daha güzelsin cilveli Çingene kızı!” dedi.

⁴⁸ Kırmızı haç hem Calatrava hem de Santiago birliğinin nişanıdır.

⁴⁹ Juanico, Juan adının küçültülmüş şeklidir.

Preciosa, “Oğlunuz Don Juanico da kim oluyor?” diye sordu.

Şövalye yanıtladı:

“Yanınızda duran delikanlı.”

Preciosa:

“Doğrusu, efendimizin iki yaşındaki bir çocuğun başı üzerine yemin ettiğini zannetmiştim. Fakat bakın Don Juanico’ya, ne de parlak bir delikanlı! Doğrusunu söylemek gerekirse şimdiye kadar evlenmiş olabilirdi ama alnındaki çizgilere göre üç yıl geçmeden hem de zevkine uygun birisiyle evlenmiş bulunacak. Meğerki o âna kadar zevkini kaybetmesin veya değiştirmesin.”

78 Oradakilerden biri, “Bak sen,” dedi, “Çingene kızı çizgilerden de anlıyormuş.”

Bu esnada Preciosa’yla beraber gelen üç Çingene kız salonun bir köşesine çekilerek işitilmemesi için birbirlerine sokulup konuşmaya başladı. Cristina dedi ki:

“Kızlar, bu sabah bize sekizlik üç real veren şövalye budur.”

Ötekiler, “Doğrudur,” dedi. “Fakat hatırlatmayalım, bundan bahsetmezse biz hiçbir şey söylemeyelim. Kendisini belli edip etmemek istediğini biz nasıl biliriz ki?”

Üç kızın arasında bu konuşma geçerken Preciosa çizgilerden bahseden kişiye şöyle yanıt veriyordu:

“Gözümle gördüğümü parmağımla tahmin

ederim. Çizgiler olmadan da Don Juanico hakkında şunu bilirim ki o kolayca âşık olur, çevik ve atiktir. Olmaz görünen şeylerin büyük vaat edicisidir. Tanrı adına isterim ki küçük bir yalancı çıkmasın, çünkü işin en kötüsü bu olabilir. Şimdi buradan çok uzaklara bir yolculuğa çıkması gerekiyorsa, doru atın düşündüğü başka, ona eyeri vuranınki başkadır. İnsan niyet eder, Tanrı buyurur. Óñez’e diye yola çıkılır da insan kendisini Gamboa’da⁵⁰ bulur.”

Buna Don Juanico yanıt verdi:

“Doğrusu Çingenecik, benimle ilgili birçok konuda isabet kaydettin ama yalancılığa gelince gerçeklerden çok uzaklaşıyorsun. Ben her zaman doğruyu söylemekle övünürüm. Uzun yolculuğa çıkacağımı tahmin ettin, önüme yol değiştireceğim şeklinde bir sakıncayı koymuş olmana rağmen Tanrı yardım ederse dört beş güne kadar Flandre’ye hareket edeceğim. Başıma yolculuğumu bozacak bir şey gelmesini istemiyorum.”

Preciosa:

“Sus küçük beyim, kendini Tanrı’ya emanet et, her şey iyi olacaktır. Şunu da bil ki dediklerimin hiçbirini bilmiyorum. Çenem açıldı ya, sap saman ayırt etmeksizin konuştuğumdan bazı şeyleri tahmin edişime hayret edilmemeli-

⁵⁰ Kan davalarıyla dillere destan olmuş, Biskaylı iki aileye atıfta bulunuluyor.

dir. Yolculuğa çıkmaman ve aksine yüreğini sakinleştirip yaşlılıklarını iyi geçirsinler diye ana babanın yanında kalman için seni kandırmak isterdim, çünkü Flandre'ye gidip gelme fikrini hele senin gibi bu kadar genç bir delikanlı için doğru bulmuyorum. Savaş zahmetlerine katlanabilmek için biraz daha büyümeyi bekleyin. Kaldı ki evinizde yetecek kadar vurdu kırdı vardır, gönül mücadeleleri de yüreğini çırpındırmaktadır. Sakin ol, sakin ol taşkın delikanlı ve evlenmeden önce ne yapacağına dikkat et. Hem Tanrı rızasına hem de kendin için bize küçük bir sadaka ver. Soylu bir aileden doğduğuna inanıyorum. Buna dürüst olduğunu da katarsak, sana söylediklerimin doğru çıkışının muhabbetini dinle benden.”

Andrés Caballero olması gereken Don Juan yanıtladı:

“Demin dediğim gibi, dürüst olmadığım hakkında duyduğun korku dışında bütün tahminlerin isabetlidir. Dürüst olmadığım konusunda şüphesiz aldanıyorsun. Kırdı verdiğim sözü şehirde ya da nerede olursa olsun benden istenmeksizin yerine getiririm, çünkü yalan söyleme kusuru olan kimse şövalye adına layık olamaz. Babam Tanrı için ve benim başım için sana sadaka verecektir. Ben bütün elimdekini bu sabah bazı hanımefendilere verdim. Bu hanımların hele içlerinden birisinin daha güzel mi yoksa

daha büyüleyici mi olduğunu söyleme hususunda bahse girişemem.”

Bunu işiten Cristina az evvelki sakınma ve tedbirle öbür Çingene kızlarına, “Aman kızlar, bunu bize bu sabah verdiği sekizlik üç real için söylemiyorsa Tanrı canımı alsın,” dedi.

İkisinden biri yanıtladı:

“Öyle değil, çünkü onların hanımefendi olduğunu söyledi, bizse hanımefendi değiliz; dürüst bir kimse olduğunu söylediğine göre bu konuda yalan söylemesine gerek yoktu.”

Cristina:

“Hiç kimseye zararı dokunmayan ve söyleyenin yararına olabilecek bir yalan o kadar önemli sayılmaz. Tüm bunlarla beraber bize hiçbir şey verilmediğini ve oynamamızın istenmediğini görüyorum.”

81

Bu esnada ihtiyar Çingene yukarı çıkarak dedi ki:

“Haydi yeter torun, geç oldu. Yapılacak ve söylenecek onca şey var.”

Preciosa sordu:

“Ne var büyükanne? Kız mı, oğlan mı?”

“Oğlan, hem çok güzel,” yanıtını verdi ihtiyar kadın. “Gel Preciosa, gerçek harikalar duyacaksın.”

Preciosa:

“Tanrı izin vere de doğum sonunda ölmesin!”

İhtiyar kadın yanıt verdi:

“Her şey iyi olacak. Şimdiye kadar her şeyin yolunda gittiğini söyleyelim; çocuk ise bir altın parçasıdır.”

Andrés Caballero’nun babası, “Hanımlardan biri doğum mu yaptı?” diye sordu.

Çingene kadın:

“Evet bayım, fakat doğum o kadar gizli gerçekleşti ki Preciosa’dan, benden ve bir şahıstan başkası bilmiyor; bunun için kim olduğunu söyleyemeyiz.”

Oradakilerden birisi, “Bırakın onu da bilmeyelim,” dedi. “Fakat sırrını dillerinize ve şerefini yardımınıza bırakan kadının vay haline...”

Preciosa:

82

“Bizler kötü kadınlar değiliz. Kim bilir aramızda öylesi var ki sır saklamaktan ve samimi olmaktan bu salonda bulunan en doğru erkek kadar şeref duyar. Haydi gidelim büyükanne, burada bize az saygı gösteriyorlar. Gerçekte biz ne hırsız ne de kimseden bir şey istiyoruz.”

Andrés’in babası:

“Kızmayın Preciosa, hiç olmazsa sizin hakkınızda kötülük düşünölemeyeceğini zannediyorum; güzel yüzünüz iyi işlerinize bizi inandırır ve onların kefilidir. Başınız için Preciosacık, arkadaşlarınızla biraz dans edin. Burada iki yüzlü bir doblonum var. Bunlar iki hükümdarın yüzü olmakla beraber hiçbirisi sizinki gibi değildir.”

İhtiyar kadın bunu duyar duymaz, “Haydi kızlar, eteklerinizi bellerinize sıvayın ve bu beyleri memnun edin,” dedi.

Preciosa eline zillerini aldı. Kızlar o kadar zarafetle ve şuhlukla döndüler, halka olup çözüldüler ki izleyen erkeklerin gözleri adımlarının peşine takılır oldu. Hele Andrés’in gözleri mutluluğun merkezi orasıymış gibi Preciosa’nın adımları arasında sürükleniyordu. Fakat talih bu mutluluğu cehenneme döndürecek şekilde bulandırdı: Sürüp giden dans sırasında Preciosa, hizmetkârın vermiş olduğu kâğıdı kazara yere düşürdü. Çingene kadınlar hakkında iyi düşünmediğini az evvel göstermiş olanlardan biri kâğıdı düşer düşmez yerden alıp hemen açtı:

83

“Ne güzel, işte küçük bir sone! Dans dursun da dinleyin, ilk dizeye göre hiç de budalaca bir şey değil.”

İçinde ne olduğunu bilmeyen Preciosa’nın canı sıkıldı, kâğıdı okumamalarını ve kendisine geri vermelerini rica etti. Öyle bir canı tezlikle ricada bulunuyordu ki Andrés’in dinleme arzusunu mahmuzlayan bir etki yaratıyordu bu. Sonunda şövalye soneyi yüksek sesle okudu:

Çalarken Preciosa tefini,
vururken hoş seda boş kubbeye,
incilerdir elleriyle serptiği,
çiçeklerdir ağzından yolladığı.

Ruhu esire, kendini bileni deliye
döndürür yüksek, tatlı halleri,
temiz, şerefli ve sağlam olduğu için
gökyüzüne erişir ünü.

Saçının bir tek teli
binlerce kalbin çengeli,
sevdanın oku ayaklarına serili.

Güzel güneşleriyle kamaştırır, aydınlatır,
daim kılar sevda bunlarla saltanatını,
bakar daha ne cevherler var diye.

“Tanrı için,” dedi soneyi okuyan şövalye,
“bunu yazan şair pek zarif biriymiş.”

84 “Şair değildir bayım,” dedi Preciosa, “sadece
çok âşık bir hizmetkâr ve çok iyi bir insandır.”

(Söylediğinize ve söyleyeceğinize dikkat edin
Preciosa; bunlar hizmetkâr için söylenmiş övü-
cü sözler olmakla kalmıyor, onları dinleyen
Andrés’in kalbini delen birer mızrak oluyor.
Onu görmek ister misiniz Çingene kızı? O hal-
de gözlerinizi çevirin, onu sandalyenin üzerin-
de kendinden geçmiş, ecel teri döker bir halde
bulacaksınız. En küçük dikkatsizliğinizden
yaralanmayıp kalbi hoplamayacak kadar sizi
yalandan sevdiğini zannetmeyin küçükhanım.
Haydi yaklaşın ve kulağına, doğrudan yüreğine
ulaşın onu ayıltacak birkaç söz söyleyin. Yoksa
her gün gidip sizi öven soneler getirin de onu ne
hale soktuğunuzu görün.)

Bütün bunlar aynı söylendiği gibi oldu: Andrés soneyi dinleyince haset dolu binlerce hayalin saldırısına uğradı. Bayılmadı ama rengi o kadar attı ki onu gören babası sordu:

“Neyin var Don Juan, rengin o kadar soldu ki, yoksa bayılacak mısın?”

Bunun üzerine Preciosa, “Durun,” dedi, “bırakın kulağına birkaç söz söyleyeyim, göreceksiniz ki bayılmayacak.”

Yanına yaklaşıp dudaklarını neredeyse oynatmadan şunları söyledi:

“A benim canı tatlı Çingenem, sen Andrés, bir kâğıdın işkencesine dayanamazsan kumaş işkencesine⁵¹ nasıl dayanabilirsin?”

Andrés’in kalbi üzerinde yarım düzine istavroz çıkararak yanından ayrıldı. O zaman Andrés biraz nefes aldı ve Preciosa’nın sözleriyle hafiflediğinin ayrımına vardı.

Sonunda Preciosa’ya iki yüzlü bir doblon verdiler. O da arkadaşlarına altını bozduracağını ve aralarında adil olarak bölüşeceklerini söyledi. Andrés’in babası Don Juan’ın kulağına fısıldadığı sözleri her halükârda bilmek istediğini söyleyip yazılı olarak bırakmasını istedi. Çingene kız onları memnunlukla söyleyeceğini belirttikten sonra, bu sözlerde alaycı görünmelerine karşın kalp ağrısıyla baş dönmesine iyi

⁵¹ (İsp.) *Tormento de toca*: Bir insanın boğazına kadar kumaş parçası sokup su içirilerek yapılan işkence.

gelen özel bir cevher bulunduğunun anlaşılmasını istediğini ekledi. Sözler şunlardı:

Küçük baş, küçük baş,
kendine gel, sallanma dur,
ve kutsal sabrın
iki direğini kur.
İyi güveni
ara dur,
kötü fikirlere
meyletme,
mucizeye dönecek şeyler gör,
Tanrı'nın ve ulu San Cristóbal'ın
inayetiyle.

86

Preciosa, “Baş dönmesine tutulmuş kimseye bu sözlerin yarısını söylemekle ve kalbi üzerinde altı istavroz çıkarmakla o kimse bir elma gibi kendine gelir,” dedi.

İhtiyar kadın bu sihirli sözleri ve yalanları duyduğu zaman donakaldı; bütün bunların onun keskin zekâsının uydurmaları olduğunu gören Andrés ise daha fazla. Sone onlarda kaldı. Preciosa, Andrés’e bir gaddarlık daha yapmamak için soneyi geri vermelerini istemedi, kendisine öğretilmemiş olsa da tutkun âşıklar için heyecanların, endişelerin, yürek hoplamalarının ne demek olduğunu biliyordu.

Çingene kadınlar müsaade istedi, giderler-

ken Preciosa, Don Juan’a şöyle dedi:

“Bakın bayım, bu haftanın herhangi bir günü yolculuk için hayırlıdır, hiçbir uğursuz değildir; elverdiğince çabuk yola çıkın. Sizi geniş, serbest ve çok zevkli bir hayat bekliyor, tabii ona uymak isterseniz...”

“Askerin hayatı bana göre o kadar serbest değildir,” diye yanıt verdi Don Juan, “onda özgürlükten çok itaat vardır. Buna rağmen ne gerekirse yapacağım.”

“Düşündüğünüzden daha çok şey göreceksiniz,” dedi Preciosa. “Tanrı şahsınıza layık şekilde sizi selamete erİştİrsin.”

Bu son sözlerle Andrés’in gönlü şenlendi. Çingene kadınlar da çok memnun ayrıldılar. 87

Altını bozdurup aralarında eşİt şekilde paylaştılar, sadece ihtiyar kadın gerek yaşının büyüklüğünden gerekse öbür Çingenelerin danslarının, takılmalarının hatta yalanlarının ummanında onlara rehberlik ettiğİ için toplanan hasılatın daima bir buçuk pay alırdı.

Sonunda Andrés Caballero’nun ilk görünmüş olduğı yerde, kiralık bir katır üzerinde ve yanında hiçbir uşak bulunmadan bir sabah tekrar görüldüğü gün geldi. Orada Preciosa’yı ve büyükannesini buldu, İki kadın Andrés’İ büyük bir memnuniyetle karşıladı. Andrés kendisini ararlarsa izine rastlanmasın diye gün ağarmadan obaya götürölmesini İstedİ. Önceden

haberleri varmış gibi oraya yalnız gelmiş olan kadınlar geriye döndü ve bir zaman sonra kulübelerine vardılar.

Andrés obanın en büyük kulübesine girdi. Hemen arkasından on, on iki kadar Çingene onu görmeye geldi. Hepsi de yakışıklı ve iri yapı-
lı delikanlılardı. İhtiyar Çingene kadın gelecek yeni arkadaşın kim olduğunu, sırrı saklamalarını tembih etmeye gerek görmeden onlara söylemişti. Daha önce de değinildiği gibi Çingeneler sırları görülmemiş bir ustalıkla ve dürüstlikle saklar. Katıra bir göz attılar, içlerinden biri:

“Bu katırı perşembe günü Toledo’da satabiliriz,” dedi.

88

“Olmaz öyle şey,” diye karşılık verdi Andrés, “kiralık hiçbir katır yoktur ki İspanya’da dolaşan katırcılar tarafından tanınmış olmasın.”

Çingenelerden biri:

“Tanrı aşkına Senyör Andrés, katırın üstünde kıyamete kadar duracak işaretler bulunsa bile biz onu öyle bir değiştiririz ki ne onu doğurmuş olan annesi ne de büyütmüş olan sahibi tanıyabilir.”

Andrés yanıtladı:

“Neyse ne, bu sefer işler benim fikrim alınarak yürümeli. Bu katır öldürülmeli, kemiklerinin bile meydana çıkamayacağı bir yere gömül-
meli.”

Başka bir Çingene, “Çok yazık!” dedi. “Böy-

le bir masumun canını almak... İyi kalpli Andrés, öyle söylemeyin de sadece bir şey yapın: Bütün işaretleri aklınıza nakşedecek kadar iyi bakın katıra, sonra ben onu alıp götürüyüm. İki saat sonra onu tanıyabilerseniz bana kaçak bir zenciye atar gibi dayak atsinlar.”

Andrés:

“Katırım değişeceğine beni ne kadar inandırsanız da onun ortalıkta dolaşmasına hiçbir zaman razı olamam. Onu toprak örtmezse korkarım ki ben ortaya çıkarılırım. Eğer satışının getireceği kârdan mahrum kalmaktan korkuluyorsa, ben bu ocağa dört katırım değerinden de fazla bir duhuliye ödeyemeyecek kadar eli boş gelmiyorum.”

89

Başka bir Çingene:

“Mademki Senyör Andrés Caballero öyle arzu ediyor, o halde bu masum ölsün. Ancak böyle tay gibi oluşuna (kiralık katırlar arasında nadir rastlanan bir şey ki henüz hiçbir yeri nasırlanmamıştır) ve böyle iyi yol alışına (sağrısında sopa izi olmadığı gibi karnında da mahmuz izi yoktur) ne yanarım Tanrı bilir.”

Katırım ölümü geceye bırakıldı ve günün geri kalan kısmında Andrés’in Çingeneliğe geçiş töreni yapıldı. Obanın en iyi kulübelerinden birini boşaltıp dallar ve sazlarla donattılar. Andrés’i bir mantar meşesi kütüğüne oturtup eline bir çekiçle kerpeten tutuşturdular ve iki Çinge-

nenin çaldığı iki gitar sesi eşliğinde kendisine iki takla attırdılar. Sonra bir kolunu sıvadılar, yeni bir ipek kurdeleyle bir sırığa bağlayarak kendisini yavaşça iki defa döndürdüler.

Tören boyunca Preciosa'yla beraber ihtiyar genç birçok Çingene kadın da hazır bulunuyordu. Kimi hayretle kimiye muhabbetle Andrés'e bakıyordu. Andrés'in o kadar cakalı bir hali vardı ki erkek Çingenelerin bile pek hoşuna gitmişti.

Bahsi geçen tören bitince yaşlı bir erkek Çingene Preciosa'nın elini eline aldı ve Andrés'in önünde durarak şunları söyledi:

90 “İspanya'da yaşadığını bildiğimiz Çingene kadınların güzelliğinin çiçeği ve kaymağı olan bu kızı sana eş veya dost olarak emanet ediyoruz. Paşa gönlün nasıl bilirse öyle yap, çünkü bizim özgür ve geniş hayatımızda ne yapmacık davranışlara ne de fazla merasime yer vardır. Ona dikkatle bak, hoşuna gidip gitmediğini ve onda seni memnun etmeyen bir şey bulunup bulunmadığını gör. Böyle bir şey görüyorsan, burada duran kızlar arasından seni en çok memnun edecek olanı seç. Seçeceğini sana veririz. Fakat şunu bilmelisin ki bir defa seçtin mi onu başkası için terk edemezsin, edemediğin gibi başka evli kadınlara veya genç kızlara yakınlık gösteremezsin. Biz dostluk yasasını bozulmayacak biçimde koruruz: Bizde hiç kimse

başkasının malına göz koymaz, biz kıskançlığın acı vebasından azade yaşarız. Aramızda akrabalar arası ilişki çok olmakla beraber zina hiç yoktur, kendi karımız zina ettiği veya kadın dostumuz bizi aldattığı zaman cezalandırılması için adalet kapısına gitmeyiz. Biz karılarımızın veya dostlarımızın hâkimi ve celladıyız; zararlı hayvanlarmış gibi onları aynı kolaylıkla öldürür, dağlara ve çöllere gömeriz. Onların öcünü alacak akraba veya ölümünün tazminatını isteyen baba yoktur. Bu korku içinde kadınlarımız namuslu olmaya çalışır ve biz erkekler de az önce dediğim gibi gönül rahatlığıyla yaşarız. Talih hangi erkeğe verdiyse ona ait olmasını dilediğimiz eş veya dosttan başka herkes için müşterek olmayan şeylerimiz azdır. Aramızda ölüm kadar yaşlılık da ayrılma sebebidir: Genç bir kimse isterse yaşlı karısını bırakır ve yaşının zevkine uygun başka bir kadın seçer. Bu ve benzer başka yasalar ve âdetlerle kendimizi şen tutar, neşeli yaşarız. Tarlaların, ekinlerin, ormanların, dağların, kaynakların ve nehirlerin efendisiyiz: Dağlar bize yakacak odun, ağaçlar meyve, bağlar üzüm, bahçeler sebze, kaynaklar su, nehirler balık, girilmesi yasak yerler av hayvanı, kayalar gölgelik, kuytular serin hava verir, mağaralar ev vazifesi görür. Bizim için havanın sertlikleri meltemdir; kar serinletici, yağmur banyo, gök gürültüsü müzik, şimşek

de meşale yerini tutar. Bizim için sert topraklar yumuşak tüyden yapılmış yataklar gibidir; bedenlerimizin katılaşmış derisi bizi koruyan, hiçbir şeyin kolay kolay işlemediği bir zırhtır adeta. Çevikliğimize parmaklıklar mani olamaz, dereler engel sayılamaz, duvarlar karşı koyamaz. Cesaretimizi ipler kıramaz, makaralar alçaltamaz, tıkaçlar boğamaz, darağaçları hüküm altına alamaz.⁵² Bize uygun geldikçe evet ile hayır arasında fark görmeyiz. Günah itiraf ettirenlerden ziyade mağdur olmakla övünürüz. Ovalarda yük hayvanları bizim için yetiştirilir, şehirlerde keseler bizim için şişkindir. Bize bazı menfaatler işaret eden fırsatların üstüne öyle bir atılırız ki önüne çıkan ava bu kadar hızla saldırarak ne bir kartal ne de başka bir yırtıcı kuş vardır. Ve nihayet bize şanslı bir gelecek vaat eden birçok hünerimiz vardır: Çünkü hapishanede şarkı söyleriz, darağacı önünde susarız; gündüz çalışır, gece çalarız. Daha doğrusunu söylemek gerekirse, herkesin servetini koyduğu yere dikkat etmesini sağlarız. Şerefimizi kaybetme korkusu bizi tüketmez, ne de onu artırma hırsı uykularımızı çalar. Muhafız kıtaları beslemeyiz; muhtıralar sunmak, büyük başlara eşlik etmek veya ihsanlar istemek için şafakla beraber kalkmak zorunda değiliz. Bu kulübeler ve

⁵² O dönem en çok kullanılan işkence araçları kastediliyor.

bu seyyar obalar bizim için yaldızlı tavanlar ve dört başı mamur saraylar gibidir. Her adım başında gözümüze ilişen ve doğanın bize bu yüksek kayalarda ve karlı tepelerde, uzanan çayırarda ve sık ormanlarda sunduğu tablolar bizim için Flandre'nin tabloları ve peyzajları gibidir. Köylü bilicileriz, çünkü neredeyse hep açıkta yattığımız için her an gündüzün veya gecenin kaçında olduğumuzu biliriz. Şafağın gökyüzündeki yıldızları nasıl silip süpürdüğünü ve arkadaşları tan sökümüyle beraber havayı şenlendirerek, suyu serinleterek ve toprağı nemlendirerek nasıl yükseldiğini, onun arkasından tepeleri yaldızlandırarak ve başka bir şairin dediğı gibi dağlara başörtü giydirerek güneşin nasıl çıktığını görürüz. Güneş bize ışınlarıyla yandan yandan dokunduğı zaman yokluğundan dolayı donacağımızdan ya da ışınları diklemesine geldiğı zaman yanacağımızdan korkmayız. Güneşe veya dona, kısrılığa veya bolluğa karşı aynı yüzü gösteririz. Sonuç itibariyle biz ne han hamamla ne de makamla ilgilenen, bileğimizin hakkıyla, çenemizin gücüyle yaşayan kimseleriz; istediğimizi elde ederiz, çünkü elde ettiğimizle mutlu oluruz. Bütün bunları size içine girdiğiniz hayatı ve uyacağınız âdetleri bilmezliğe gelmeyesiniz diye söyledim ey cömert delikanlı. Ben kabataslak tasvir ettim, sayısız şeyi de siz bu hayat içinde zamanla öğreneceksiniz ve bunlar şimdiye dek

işittiklerinizden daha az saygıya layık değildir.”

Güzel konuşan yaşlı Çingene bunları söyledikten sonra sustu. Çırac ise böyle övgüye değer kaidelerin kendisine öğretilmesinden dolayı memnun kaldığını, böyle bir mantığa ve siyasi esasa dayanan bu tarıkata girmeyi düşündüğünü, kendisini kederlendiren yegâne şeyin bu neşeli hayattan daha önce haberdar edilmemesi olduğunu, o andan itibaren şövalyelik mesleğini ve ünlü soyunun şan ve ününü terk ettiğini, her şeyini onların boyunduruğu, daha doğrusu yaşadıkları yasalar altına koyduğunu, çünkü uğrunda taçlardan ve imparatorluklardan vazgeçeceği ve bunları ancak ona hizmet için arzu edeceği ilahi Preciosa’yı kendisine vermekle en yüksek ödülü bahsettiklerini, bu suretle onlara hizmet etme arzusunu tatmin ettiğini söyledi.

95

Buna Preciosa yanıt verdi:

“Mademki bu yasa koyucu beyler kendi yasalarına göre benim senin olmamı uygun buldu, beni sana verdiler, ben de bütün yasaların en zorlusu olan arzumun yasasına uyarak, buraya gelmeden önce üzerinde uyduğumuz şartlarla senin olmayı uygun görüyorum. Arkadaşlığımdan faydalanmadan önce aramızda iki yıl yaşamam gerek, öyle ki ne sen hareketini hafiflik sayarak pişman olasın, ne de ben acelemden dolayı aldanmış kalayım. Şartlar yasaları çözer; sana koyduğum şartları biliyorsun. On-

lara uymak istersen benim senin olmam, senin de benim olman için olanak vardır; aksi halde katır henüz ölmemiştir, elbiselerin olduğu gibi durmaktadır, parandan da bir kuruş eksilmiş değildir. Ortadan kaybolalı henüz bir gün bile olmadı, günün kalanını sana en uygun olanı düşünüp bulmak için kullanabilirsin. Bu beyler bedenimi pekâlâ sana verebilir, fakat özgür olan, özgür doğmuş olan ve istediğim müddetçe özgür olması gereken ruhumu veremezler. Kalırsan sana çok saygı gösteririm, dönersen de sana daha az saygı göstermem. Çünkü fikrime göre âşıkane atılganlıklar yargılama veya aldanmayla karşı karşıya gelinceye kadar doludizgin gider. Benimleyken, takip ettiği tavşanı yakalayınca onu bırakan ve kendisinden kaçan başka bir tavşanın peşine takılan avcı gibi olmanı istemiyorum. Bazı gözlere ince bakır levhalar ilk bakışta altın gibi görünür, fakat insan çok geçmeden sahte ile hakiki arasındaki farkı anlar. Sahip olduğumu söylediğin, güneşten fazla değer, altından fazla paha biçtiğin bu güzelliğimin yakından sana bir gölge gibi görünmeyeceğini ve ona dokununca simya işi olduğuna karar vermeyeceğini nereden bileyim? Kabul etme veya reddetme kararını tartıp yoklaman için sana iki yıl süre veriyorum; bir defa satın aldığımız şeyden ölümden başka hiçbir suretle ayrılamayız. Bunun için o şeye bakmak, tek-

rar bakmak ve kusurlarını veya faziletlerini görmek için zamana hem de çok zamana sahip olman iyidir. Akrabalarımın canları istediğinde kadınları bırakma veya cezalandırma konusunda edindikleri vahşi ve küstah serbestlik bana uymuyor, cezayı üstüme çekecek hiçbir şey yapmayı düşünmediğim için beni keyfi için bırakacak bir arkadaş almak istemem.”

Bu esnada Andrés, “Ey Preciosa, hakkın var!” dedi. “Bana vereceğin emirlerden zerrece dışarıya çıkmayacağıma yemin ederek seni korkularından emin kılmamı ve şüphelerinden kurtarmamı istiyorsan, ne şekilde ant içeceğimi veya sana ne gibi başka bir güvence vereceğimi söyle; beni her şeyi yapmaya hazır bulacaksın.”

97

Preciosa:

“Tutsağın kendisine özgürlüğü bağışlamaları için ettiği yeminler ve vaatler özgürlük elde edilince ender olarak yerine getirilir; âşığın yeminleri ve vaatleri de bana göre bu türdendir. Âşık, arzusuna kavuşmak için Merkür’ün kanatlarını ve Jüpiter’in ışınlarını vaat edecektir. Nitekim şairin biri de bana böyle vaatlerde bulunuyor ve Styks Nehri üstüne yemin ediyordu.⁵³ Ben ne yeminler ne de vaatler isterim Senyör Andrés, sadece her şeyi bu çıraklık döneminin tecrü-

⁵³ Yunan mitolojisinde Styks bir yeraltı nehridir, tanrılar bu nehir üstüne yemin ederler. Styks üstüne yemin eden yeminini bozacak olursa korkunç cezalara çarptırılır.

besine bırakmak istiyorum. Kabahat işleyecek olursanız kendimi koruma vazifesi bana aittir.”

“Öyle olsun,” dedi Andrés. “Bu efendilerden ve arkadaşlarımdan tek bir şey isterim, o da hiç olmazsa ilk ay süresince beni hırsızlık yapmaya zorlamamalarıdır, çünkü önceden epey ders görmeden bunu yapabileceğime güvenmiyorum.”

Yaşlı erkek Çingene, “Sus oğul,” dedi, “biz seni bu mesleğe bir kartal nasıl yetiştirse öyle alıştıracağız; alışınca da bu iş parmaklarını yiyecek kadar hoşuna gidecektir. Sabahleyin elleri boş çıkmak ve akşamleyin obaya yüklü dönmek işten bile değildir!”

98

“Kimilerinin kamçı darbeleriyle yüklü döndüğünü de gördüm,” dedi Andrés.

“Her gün alabalık avlanmaz,” diye karşılık verdi yaşlı Çingene. “Hayatta her şey çeşitli tehlikelere tabidir; hırsızın uğraşı da kürek cezası, dayak ve darağacı tehlikeleriyle karşı karşıyadır. Fakat bir gemi fırtınaya tutulur veya batarsa başka gemilerin denize açılmaktan vazgeçmesi gerekmez. Savaş, insanları ve hayvanları yiyip bitirir diye asker bulundurmamak daha mı iyi olur! Hele ki aramızda adaletin dağıtımını yemiş kimse sırtında nişan taşıyan birisi gibidir, bu nişan kendisine göğüste taşınan nişandan daha iyi görünür. Hem de ne nişan. Asıl marifet gençliğimizin ilk çağlarında ve ilk suç-

larda yakayı ele vermemektir. Yoksa sırtımızın okşanmasına veya kalyonlarda kürek çekmeye aldırış bile etmeyiz. Oğlum Andrés, siz şimdi kanatlarımızın altındaki yuvada istirahat edin, biz vakti gelince sizi uçmaya bırakırız, hem öyle yerlere ki oradan avsız dönmezsınız. Evvelce dendiği gibi, her hırsızlığın arkasından parmaklarımızı yalayacak kadar zevk alacaksınız.”

Andrés:

“Öyleyse hırsızlık işinden ayrı tutulduğum süreç içinde çalabileceklerimi ödemek için obadaki bütün erkeklere iki yüz altın eskudo dağıtmak isterim.”

Bunu söyler söylemez birçok Çingene erkek üstüne üşüştü, onu omuzlarının üstüne kaldırarak, “Yaşa, yaşa büyük Andrés!” ve “Yaşasın Preciosa, Andrés’in sevgili yavuklusu!” diye bağırılar. Çingene kadınlar da Preciosa’ya aynı şeyi yaptı, tabii bu Cristina ile orada bulunan öteki Çingene kızların kıskançlığını çekmeden de olmadı. Kıskançlık denen şey prens saraylarında olduğu kadar barbarların çadırlarında ve çobanların samandan kulübelerinde de yaşar. İnsana kendisinden daha yetenekli olduğunu düşünmediği bir komşusunun kendisinden daha varlıklı olduğunu görmesi dokunur.

Bu da olup bitince güzelce bir yemek yediler, vaat edilen parayı aralarında adaletle paylaştılar. Andrés’i yeniden övdüler, Preciosa’nın gü-

zelliğini göklere çıkardılar. Gece katırı kurban ettiler ve katır yüzünden bulunmasına imkân kalmadığına Andrés'i inandıracak şekilde onu gömdüler. Mezarlarına en zengin ziynetleriyle gömülen Hintliler gibi katırla beraber süsleri sayılan eyeri, dizginleri ve kolanı da gömüldü.

Andrés bütün görüp işittiklerinden, Çingenelerin zekâ ve becerilerinden hayrete düşmüştü; kalkıştığı işi sürdürme ve istediğini elde etme azmiyle onların âdetlerine karışmamaya, elden geldiğince böyle bir durumda kalmamaya ve kendisine emrecekleri doğru olmayan şeyleri yapmamak, bu suretle de itaat çemberinden çıkabilmek için parasını kullanmaya karar verdi.

100 Birkaç gün sonra Andrés onlardan yerlerini değiştirip Madrid'den uzaklaşmalarını rica etti. Orada kaldığı takdirde tanınacağından korkuyordu. Onlar da Toledo dağlarına, oradan da civar yerlere akın edip çapulculuk yapmaya zaten karar vermiş olduklarını söylediler. Çadırlarını kaldırdılar, binmesi için Andrés'e dişi bir eşek verdiler. Lakin Andrés, Preciosa'nın ardından bir uşak gibi yaya gitmeyi tercih ettiğinden eşiği istemedi. Başka bir dişi eşiğe binmiş olan Preciosa yakışıklı seyisine karşı kazandığı zaferden, erkek ise arzusunun hanımı olarak seçtiği kadının yanında bulunduğunu görmekten doğan bir memnuniyetle gidiyordu.

Ey acılığın tatlı tanrısı (bu unvanı ona bizim

tembelliğimiz ve kaygısızlığımız vermiştir) diye anılan güçlü kuvvet! Bizi nasıl merhametsizce boyunduruğun altına alıyor, bize nasıl böyle saygısızca davranıyorsun! Andrés bir şövalye-dir ve çok anlayışlı bir gençtir, hemen bütün yaşamı boyunca vilayette ana babasının varlığı içinde büyümüştür; dünden bugüne o kadar değişmiştir ki hizmetçilerini ve dostlarını aldatmış, ana babasının kendisi hakkında beslediği niyeti kötüye kullanmıştır. Yürekliğini göstereceği ve soyunun şerefini çoğaltacağı bir yer olan Flandre yolunu bırakmış ve çok güzel olsa da eni sonu Çingene olan bir kızın ayaklarına kapanmaya ve onun yaya uşağı olmaya gelmiştir: En özgür iradeyi bile yelesinden tutup ayaklar altına sürüklemek güzelliğin bir ayrıcalığıdır.

101

Oradan dört günde Toledo'ya iki fersah mesafedeki bir kasabaya gelerek çadırlarını kurdular; öncesinde de oranın belediye reisine kasabada ve kasabanın sınırları içinde bir şey çalmayacaklarının teminatı olarak birkaç gümüş rehin verdiler. Sonrasında bütün yaşlı Çingene kadınlar, kimi genç kızlar ve Çingene erkekler çadırlarını kurmuş oldukları yerden en az dört beş fersah uzaklığa kadar her yere dağıldılar. Andrés de ilk hırsızlık dersini almak üzere onlarla birlikte gitti. Bu seferinde kendisine çok ders verilmiş olsa da hiçbirisi ona yaramadı; aksine, kendi temiz huyuna uyduğu

için hocalarının yaptığı her hırsızlıktan içi sızlıyordu, öyle kereler oldu ki arkadaşlarının çaldığı şeylerin parasını sahiplerinin gözyaşlarına dayanamayıp kendi cebinden ödedi. Çingeneler bunun kalplerine hayırseverliğin girmesini yasak eden yasa ve buyruklara aykırı olduğunu söyleyerek umutsuzluğa kapılıyordu. Çünkü Çingenelerin hayırseverliği kabul ettikleri takdirde hırsızlıktan vazgeçmeleri icap ederdi ki bu da hiçbir şekilde işlerine gelmezdi.

102 Bunun böyle olduğunu gören Andrés tek başına hırsızlık yapmak istediğini söyledi. Tehlikeden kaçmak için çevikti, hırsızlık yapmak için de cesarettен yoksun değildi. Böylece çaldığı şeyin ödülünün veya cezasının kendisine ait olmasını istiyordu.

Çingeneler gerek hırsızlık yapmakta, gerek kendini savunmakta arkadaşlığı zorunlu kılan hallerin bulunduğunu ve yalnız bir kişinin büyük vurgunlar yapamadığını söyleyerek onu bu niyetinden vazgeçirmeye çalıştı. Ancak bütün söylenenlere rağmen Andrés, dörtlü çeteden ayrılma ve çaldım diyebileceği şeyleri parasıyla satın alma suretiyle vicdanına karşı elden geldiğince az günah işleme düşüncesinde olduğundan yalnız başına hırsızlık yapmak istedi.

Bu kurnazlığı sayesinde bir aydan daha az bir zaman içinde kumpanyaya en yaman dört hırsızın getirmiş olduğundan daha çok şey ge-

tirdi. Sevecen âşığının bu kadar iyi ve becerikli bir hırsız olduğunu gören Preciosa fazlasıyla seviniyordu. Ancak yine de başına herhangi bir felaket gelmesinden korkuyordu. Andrés'in kendisine yaptığı hizmetlerden ve verdiği hediyelerden dolayı ona iyi hisler beslemekten başka bir şey yapamayan Preciosa, Venedik'in bütün hazineleri pahasına da olsa onu hakarete uğramış görmek istemezdi.

Bir aydan az kaldıkları Toledo'nun çevresinde iyi bir hasat toplayıp oradan zengin ve sıcak bir memleket olan Extremadura'ya geçtiler. Andrés, Preciosa ile namuslu, ağırbaşlı ve âşıkane konuşuyor, kadın ise âşığının ağırbaşlılığına ve kibar tavrına gitgide tutulmaya başlıyordu. Andrés'e gelince, Preciosa'sının namusluluğu, ağırbaşlılığı ve güzelliği öyleydi ki ona karşı duyduğu aşk büyüyebilseydi o şekilde büyüyecekti. Andrés vardıkları bütün yerlerde koşu ve atlama ödülleri, tutuşulan bahisleri herkesten çok kazanıyordu; gülle ve top oyunlarını pek iyi oynuyor, ciridi büyük bir kuvvet ve özel bir maharetle atıyordu. Nihayet ünü az zamanda bütün Extremadura'ya yayıldı. Çingene Andrés Caballero'nun yakışıklılığından, zarif hallerinden ve becerilerinden bahsedilmeyen hiçbir yer yoktu. Bu üne koştur olarak Çingene kızının güzelliğinin ünü de dolaşıyordu; hiçbir şehir, köy veya kasaba yoktu ki ken-

di azizlerinin bayramlarını kutlamak için veya özel başka şenlikler dolayısıyla onları davet etmesin. Bu şekilde Çingeneler zenginlik, bolluk ve şenlik içinde yaşıyor, âşıklar ise birbirlerine yalnız bakmakla zevk duyuyordu.

Çadırlarını bir meşe korusu içine, anayoldan uzakça bir yere kurmuş olan Çingeneler bir gece, handiyse gece yarısına doğru köpeklerinin her zamankinden fazla bir şiddetle havladığını duydular. Kime havladıklarını görmek için birkaç Çingene ile Andrés dışarıya çıktı ve bir bacasına iki köpek yapışmış beyazlar içindeki bir adamın kendisini korumaya çalıştığını gördüler, yanına giderek onu kurtardılar.

104

“Bu saatte hangi şeytan seni yoldan uzaklaştı-
tırıp buraya getirdi be herif?” diye sordu Çin-
genelerden biri. “Yoksa hırsızlık etmeye mi geli-
yorsun? Doğrusu tam yerine düştün.”

“Hırsızlık etmeye gelmedim,” diye yanıtladı
ısırılmış adam. “Yolumu kaybettiğimi görmekle
beraber yoldan uzaklaşıp uzaklaşmadığımı bil-
miyorum. Bana söyler misiniz beyler, yakınlar-
da bu gece konaklayabileceğim ve köpeklerini-
zin neden olduğu yaraları tedavi edebileceğim
bir misafirhane veya başka bir yer var mı?”

“Sizi yollayabileceğimiz bir yer veya misa-
firhane yok,” diye mırıldandı Andrés. “Fakat
yaralarınızı tedavi edebilecek ve bu gece konak-
layabileceğiniz rahatlık çadırlarımızda da eksik

değildir. Bizimle gelin, Çingeneysek de iyilikseverlikte Çingene görünmeyiz.”

“Tanrı sizi korusun,” dedi adam. “Beni istediğiniz yere götürün, bacağımın acısı çok rahatsız ediyor.”

Andrés ve iyiliksever bir Çingene (şeytanlar arasında birbirinden kötüsü olduğu gibi, kötü birçok insan arasında da iyi olanına rastlanır) adamın yanına gelerek onu taşıdılar. Gece ay ışığıyla aydınlanıyordu, öyle ki adamın sevimli yüzü, yakışıklı bir delikanlı olduğunu görebildiler. Beyaz ketenden elbiseler giyinmişti, üstünde tersine çevrilmiş, omuzlarından sarkan ve göğsü üzerinde bağlanan keten gömlek veya hırka gibi bir şey vardı. Andrés’in kulübesine, daha doğrusu çadırına varınca hemen ateş yakıp ocağı canlandırdılar. Bu esnada Preciosa’nın büyükannesi yaralıya bakmak üzere içeri girdi. Köpeklerden birkaç kıl alıp zeytinyağında kaynattı, sonra sol bacadaki iki ısırik yerini şarapla yıkadı ve kılları zeytinyağıyla beraber yaraların üstüne yerleştirdi, onun üzerine de biraz çiğnenmiş yeşil biberiye koydu. Temiz sargılarla iyice bağladığı yaraları okuyup üflledi ve yaralıya, “Uyu dostum, Tanrı’nın yardımıyla hiçbir şey kalmaz,” dedi.

Yaralı tedavi edilirken Preciosa orada duruyor, ona dikkatle bakıyordu, yaralı da Preciosa’ya bakıyordu; öyle ki delikanlının Pre-

ciosa'ya dikkatle bakması Andrés'in gözünden kaçmadı, fakat bunu Preciosa'nın bakışları çeken üstün güzelliğine verdi. Sonunda tedavisi bitince delikanlıyı kuru ottan yapılmış bir minderde kendi haline bıraktılar ve ona şimdilik yolculuğu ya da başka herhangi bir şey hakkında soru sormak istemediler.

Onun yanından henüz ayrılmıştılar ki Preciosa, Andrés'i kenara çekerek şöyle dedi:

“Senin evinde arkadaşlarımla dans ederken düşürdüğüm ve kanımca sana zor anlar yaşatan kâğıdı hatırlıyor musun Andrés?”

“Evet, hatırlıyorum,” dedi Andrés. “Seni öven bir soneydi, kötü de değildi.”

106 Preciosa yanıt olarak:

“O halde bilmelisin ki Andrés, o soneyi yazan kulübede bıraktığımız, köpeklerin ısırduğu delikanlıdır. Bu hususta yanlış olmam mümkün değil, çünkü Madrid'de benimle iki üç defa konuştu, bana çok güzel bir romans da verdi. Orada sanırım hizmetkâr olarak çalışıyordu. Hem adi hizmetkârlardan değil, prenslerden birinin gözde hizmetkârıydı. Seni temin ederim ki Andrés bu delikanlı ağırbaşlı, çok akıllı ve olağanüstü namusludur, ancak buraya neden geldiğini ve neden böyle giyindiğini anlayabilmiş değilim.”

“Ne anlayabilirsin ki Preciosa?” diye çıkıştı Andrés. “Beni Çingene yaptıran kuvvet onu da

değirmenci kılığına sokarak seni aramaya sevk etmiştir. Ah Preciosa, Preciosa! Birden fazla tutsağı sahip olmaktan övünmek istediğin nasıl da yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Eğer böyleyse, ilk önce beni sonra da onu öldür ve aldatmanın –güzelliğinin demiyorum bak– mihrabında ikimizi birden kurban etmeye kalkışma.”

“Tanrı korusun,” dedi Preciosa. “Fakat Andrés, kıskançlığın çelik kılıcının ruhuna bu kadar kolaylıkla saplandığına bakılırsa fazlasıyla narin birisin, ayrıca umutlarını ve bana olan inancını pamuk ipliğine bağlamış gidiyorsun. Söyle Andrés, eğer bu konuda bir yapmacıklık veya herhangi bir aldatma olsaydı ben susmaz mıydım, bu delikanlının kim olduğunu saklamaz mıydım? İyi yürekliliğim ve iyi niyetim hakkında kuşku duymana fırsat verecek kadar ahmak mıyım ben? Başının hakkı için sus Andrés, sus da çekinmen gereken bu kimseden nereye gittiğini ya da ne için geldiğini yarın sabah öğrenmeye çalış. Onun söylediğim kimse olduğu hakkında ne kadar yanılmıyorsam, senin aldanmış olman da mümkündür. Daha çok memnun olman için de, mademki seni memnun edecek dereceye vardım, bu delikanlıyı ne suretle ve ne amaçla gelmiş olursa olsun derhal buradan gönder. Kabilemizde sana herkes itaat ettiği için sen istemedikten sonra o delikanlıya çadırında yer verecek kimse bulunmayacaktır. Eğer böy-

le olmazsa çadırımdan çıkmamaya, hem onun gözüne hem de beni görmesini istemediğin kimselerin gözüne görünmemeye söz veririm. Bak Andrés, seni kıskanç görmek gücüme gitmiyor ama seni akılsız görürsem buna çok üzülürüm.”

Andrés:

“Sen beni deli görmedikçe Preciosa, kıskançlığın acı ve sert şüphesinin nereye vardığını ve bana neler çektiğini anlatmak için herhangi bir kanıt ya yetersiz kalacak ya da hiç olmayacaktır. Bütün bunlar bir yana bana ne emredersen yapacağım ve bu hizmetkâr şair beyin istediğinin ne olduğunu, nereye gittiğini ve ne aradığını öğreneceğim. Boş bulunup göstereceği bir ipucundan beni düşürmek istediğinden korktuğum tuzağı belki meydana çıkarma olanağını elde ederim.”

109

Preciosa:

“Kıskançlık, olayları olduğu gibi görmek için gereken kavrayış gücünü bence hiçbir zaman serbest bırakmaz. Kıskançlar daima küçük şeyleri büyük, cüceleri dev ve kuşkuları gerçek yapan bir dürbünle hayata bakar. Başının ve başımın hakkı için Andrés, gerek bu meselede gerekse ikimizi ilgilendiren her işte tedbirli ve iradeli davran. Böyle yaparsan bana namusluluk, kendini bilirlik ve doğruluk üstüne bir armağan vermek isteyeceğinden eminim.”

Bunun üzerine Preciosa, Andrés’in yanından

ayrıldı. Andrés ruhu çalkantı içinde ve birbirine zıt binlerce hayalle dolu olarak yaralının itirafını elde etmek için sabah olmasını bekledi. Hizmetkârın oraya Preciosa'nın güzelliğinin vurgunu olarak gelmiş olmasından başka hiçbir şeye inanamıyordu, çünkü hırsız olan kimse herkesin kendisi gibi olduğunu düşünür. Öte yandan Preciosa'nın ona vermiş olduğu memnuniyet o kadar kuvvetliydi ki kendisini bundan emin olarak yaşamaya ve bütün mutluluğunu onun ellerine teslim etmeye zorunlu bırakıyordu.

110 Gün doğunca hastayı ziyaret etti. Adının ne olduğunu, nereye gittiğini, nasıl olup da bu kadar geç vakitte ve yolundan bu denli saparak yolculuk ettiğini öğrenmek istedi; tabii öncesinde nasıl olduğunu, yarasının acı verip vermediğini sordu. Buna karşılık delikanlı yola koyulabilecek kadar iyi olduğunu, acı duymadığını söyledi. Adına ve nereye gittiğine gelince, Alonso Hurtado adını taşıdığından, bir iş için Peña de Francia'ya gittiğinden, çabuk varmak için geceleyin de yolculuk ettiğinden, dün gece yolunu kaybedip kazara kamplarına düştüğünden ve burasını koruyan köpeklerin kendisini bu hale soktuğundan başka bir şey söylemedi.

Bu açıklama Andrés'e doğru değil, aksine çok uydurma göründü ve kuşkular yeniden ruhunu tırmalamaya başladığından ona şöyle dedi:

“Kardeşim, ben hâkim olsaydım ve siz de herhangi bir suç için benim görev yerime düşseydiniz ve bu yüzden sizi sorgulamam gerekseydi, verdiğiniz yanıtlardan dolayı beni ipleri sıkmaya mecbur ederdiniz. Kim olduğunuzu, adınızı ve nereye gittiğinizi bilmek istemiyorum, ancak size bir uyarıda bulunayım ki yolculuğunuz sırasında yalan söylemek işinize geliyorsa gerçeğe daha yakın yalanlar söyleyin. Peña de Francia’ya gittiğinizi söylüyorsunuz fakat orasını bulduğumuz yerden otuz fersahtan fazla bir mesafeyle arkada ve sağ tarafta bırakıyorsunuz; çabuk varmak için gece yürüyorsunuz fakat patikaları bile olmayan ormanlara, meşe korularına girmek için yolunuzdan çıkıyorsunuz. Kalkın dostum, yalan söylemeyi öğrenin ve selametle gidin. Size verdiğim bu iyi öğüt için bana gerçeği söylemeyecek misiniz? Mademki böyle kötü yalan söylemesini beceriyorsunuz o halde gerçeği söyleyiverin. Madrid’de birkaç kere görmüş olduğum, yarı hizmetkâr yarı şövalye ve büyük şair ününe sahip olan, günlerini Madrid’de geçiren ve hayret verici bir güzelliği olduğu söylenen bir Çingene kızına romanslar ve soneler yazan kişi yoksa siz misiniz? Söyleyin bana, Çingene şövalyesi şerefi üstüne söz veriyorum ki sırrı size uygun düşecek şekilde koruyacağım. Söylediğim kimse olduğunuz gerçeğini benden saklamanız hiçbir şeye yaramaz, çün-

kü burada gördüğüm yüz Madrid’de görmüş olduğum yüzdür. Hiç kuşku yok ki zekânızın büyük ünü size birçok defalar nadir ve meşhur bir adama bakıldığı gibi bakmamı gerektirmiş-
tir; şimdiki kıyafetiniz o zamankinden farklı olmakla beraber yüzünüz belleğimde kaldığı için sizi tanıdım. Telaş etmeyin, kendinize cesaret verin. Bir hırsızlar yatağına değil, sizi herkese karşı koruyacak bir sığınağa geldiğinizi düşünün. Bakın, eğer düşündüğüm gibiyse bana rast gelmekle iyi talihinize rast gelmiş oluyorsunuz, düşündüğüm şudur: Kendisi için beyitler düzdüğünüz şu güzel Çingenecik Preciosa’ya âşık olup onu aramaya geldiniz. Bundan dolayı size daha az değil, daha çok saygı göstereceğim. Çingene olsam da deneyimlerim bana aşkın nelere kadir olduğunu, yetkisi ve emri altına aldığı kimseleri nasıl dönüştürdüğünü göstermiştir. Durum böyleyse ki kuşkusuz böyle olduğunu zannediyorum, işte Çingenecik buradadır.”

Isırılmış genç, “Evet, burada, dün gece onu gördüm,” dedi.

Bunun üzerine Andrés kuşkularının güçlendiğini görerek ölü gibi kaldı.

“Dün gece onu gördüm, gördüm ama kim olduğumu kendisine söylemeye cesaret edemedim, çünkü işime gelmiyordu.”

“O halde siz söyledğim şairsiniz,” dedi Andrés.

“Evet, oyum,” diye karşılık verdi genç adam. “Bunu ne inkâr edebilirim ne de inkâr etmek isterim. Ormanlarda vefanın ve dağlarda misafirperverliğin olduğu doğruysa mahvolduğumu zannettiğim yerde selamete çıkmam olasıdır.”

Andrés:

“Şüphesiz ki vardır. Biz Çingeneler arasında da dünyanın en büyük sırrı korunur. Buna güvenerek bayım, bana kalbinizdekini dönebilirsiniz, benim kalbimde de hiç ikiyüzlülük olmadığını göreceksiniz. Çingene kız benim akrabamdır, kendisine ne yapmak istersem o buna tâbidir. Onun karınız olmasını istiyorsanız ben ve bütün akrabaları bundan memnun kalırız, dostunuz olmasını istiyorsanız paranızın olması şartıyla hiçbir şekilde nazlanmayız, çünkü para hırsı obalarımızdan hiçbir zaman çıkmaz.”

113

“Param var,” dedi delikanlı. “Belime sarılı taşıdığım bu gömleğin kollarında dört yüz altın eskudo var.”

Bu kadar para taşımakla onun sevgilisini fethetmek veya satın almaktan başka amacı olmadığını gören Andrés için bu öldürücü başka bir darbe oldu. Kekeler gibi konuştu:

“İyi para bu. Buradan ötesi kim olduğunuzu ortaya dökmek ve işe el koymak. Ancak hiç de aptal olmayan kızın sizin olması ne derece işine gelir, bu onun bileceği şeydir.”

“Ah dostum!” dedi genç delikanlı. “Bilmeni-

zi isterim ki bana kıyafet değiştirten g sizin dediğiniz gibi ne aşkın g ne de Preciosa'ya duyduğum arzudur. Akrahanızın güzelliğinin bugüne kadar gördüklerimden üstün olduğunu itiraf etmekle beraber, Madrid'de en güzel ngene kadınlar kadar, hatta onlardan da iyi gönüller alıp ruhlar sarmasını bilen güzel kadınlar yok değildir. Beni bu kılığa sokan, yaya yürüten ve köpekler tarafından ısırılmama neden olan şey aşk değil felaketimdir.”

114 Delikanlı bunları söyledikçe Andrs düşündüğünden başka bir hedefe doğru yürüdüklerini görerek kendine gelmeye başlamıştı; içinde bulunduğu karışıklıktan çıkmayı arzu ettiğinden, karşısındakine kim olduğunu açığa vura-bileceği güveni pekiştirmeye çalıştı. Delikanlı sözlerinin gerisini şöyle getirdi:

“Ben Madrid'de bir soylunun evinde bulunuyordum. Ona efendim gibi değil, akrabam sıfatıyla hizmet ediyordum. Asilzadenin yegâne vrisi bir oğlu vardı ki, gerek akraba olmamızdan gerekse aynı yaşta ve durumda bulunmamızdan dolayı bana büyük bir aık kalplilikle ve dostlukla davranıyordu. Günün birinde bu beyzade soylu bir kıza şık oldu. Kendisini daha yüksek aileden bir kıyla evlendirmeyi dileyen ana babasının arzusuna iyi bir evlat olarak bağlı olmasaydı, bu kıyı eşi yapmaktan büyük mutluluk duyacaktı. Bütün bunlara rağmen

genç adam arzularını dillendirebilecek bütün gözlerden gizli olarak genç kıza kur yapıyordu, yalnız benim gözlerim delikanlının düşünce ve tasarılarına şahitti. Şimdi size anlatacağım olay için şanssızlığın seçmiş olduğu bir gece, ikimiz adını andığım hanımefendinin kapısının önünden ve sokağından geçerken uzun boylu görünen iki kişinin arkalarını kapıya vermiş bir halde durduğunu gördük. Akrobam kim olduklarını bilmek istedi, onlara doğru yürümeye başlamıştı ki büyük bir çeviklikle ellerini kılıçlarıyla kalkanlarına götürüp üzerimize yürüdüler. Biz de aynı şeyi yaptık ve eşit silahlarla mücadeleye koyulduk. Çatışma az sürdü, iki rakibimizin hayatı kısaymış meğer. Akrobamın kıskançlığının rehberlik ettiği iki kılıç darbesi ve benim savunmam –garip ve pek az görülmüş bir durum– onların haklanışına sebep oldu. İstemediğimiz kavgadan yengiyle çıkan bizler eve döndük ve alabildiğimiz bütün parayı alarak gizlice San Jerónimo’ya kaçtık. Orada olayın meydana çıkacağı ve katillerin kim olduğuna ilişkin olasılıklar hakkında fikir yürütüleceği günü bekledik. Bize dair hiçbir iz olmadığını öğrendik. Tedbirli rahipler bize eve dönmemizi ve yokluğumuzla aleyhimizde şüphe uyandırmamızı öğütledi. Bu öğütlerini tutmaya karar vermiştik ki vilayet amirlerinin genç kıza anne babasını evlerinde tevkif ettiğini, ifadesi alınan

kadın hizmetçilerinden birinin hanımının penceresi altından akrabamın gece gündüz geçtiğini söylediğini, bunun üzerine bizi aramaya geldiklerini ama bizi bulacakları yerde kaçışımızın izlerine rastlamaları sonunda o iki şövalyenin –hem de en önemlilerinden– katillerinin bizim olduğumuzun anlaşıldığını haber verdiler. Manastırda on beş gün saklandıktan sonra akrabam olan kontun ve rahiplerin öğüdü üzerine arkadaşım rahip kılığına girdi ve başka bir rahiple İtalya’ya, oradan da işin ne şekil alacağı anlaşılıncaya kadar Flandre’ye geçmek üzere Aragón’a gitti. Ben ise bahtımızın aynı hezimetten geçmemesi için kaderlerimizi bölüp ayırmak istedim; arkadaşımın yolundan ayrı bir yol tuttum ve rahip çömezi elbisesi giyip başka bir rahiple beraber yaya yola çıktım. O beni Talavera’da bıraktı. Oradan buraya kadar yalnız olarak ve yolun dışından geldim. Dün gece bu meşeliğe vardığım zaman başıma gördüğünüz şey geldi. Peña de Francia’dan söz etmem sorunuza bir yanıt vermek içindi, gerçekte Peña de Francia’nın hangi tarafa düştüğünü bilmem.”

“Onu sağ kolda, buradan aşağı yukarı yirmi fersah ötede bıraktınız. Şayet oraya gidiyorsanız bunca yolu boşuna yürümemişsiniz demektir,” dedi Andrés.

“Benim gitmeyi düşündüğüm yer Sevilla’dır,” diye karşılık verdi delikanlı. “Orada kont akrabamın

bamın yakın dostu olan Cenevizli bir bey tanıyorum. Cenova'ya büyük miktarda gümüş sevkıyatı yapar. Gümüşü nakledenlerle beraber, onlardan biriymişim gibi beni de göndermesini isteme niyetindeyim. Bu hile sayesinde güvenli bir şekilde Cartagena'ya, oradan da İtalya'ya geçebileceğim. Zira bu gümüşü yüklemek için pek yakında iki kadirga gelmek üzeredir. İşte benim hikâyem aziz dostum, bunun bulanık aşk işlerinden çok sırf bir felaketten doğduğu konusunda doğruyu söyleyip söylemediğime siz hükmedin. Eğer bu Çingene beyler beni beraberlerinde Sevilla'ya kadar –şayet oraya gidiyorlarsa– götürmek isterlerse bunun bedelini yüklüce öderim; onların yanında daha emin ve korkusuz olacağımı biliyorum.”

117

“Evet, beraberlerinde götüreceklerdir,” dedi Andrés. “Kafitemizin Endülüs'e gidip gitmeyeceğini henüz bilmiyorum, bizimle olmazsa bile iki güne kadar karşılaşacağımızı zannettiğim başka bir Çingene kafilesiyle gidersiniz. Onlara üstünüzdeki paranın bir miktarını vermekle de daha büyük imkânsızlıkları kolaylaştırmış olursunuz.”

Andrés yaralıdan ayrılıp Çingenelerin yanına geldi, onlara delikanlının söylediklerini, iyi bir ücret ve ödül karşılığında kendilerinden ne istediğini anlattı. Herkes delikanlının kafiilde kalması yönünde görüş bildirdi. Yalnız Precio-

sa bunun aksi bir yorumda bulundu, büyükanne de Sevilla’da çok tanınmış olan Triguillos adındaki bir şapkacıya birkaç yıl evvel oynamış olduğu bir oyundan dolayı bu şehre ve civarına gidemeyeceğini söyledi. İhtiyar Çingene kadın şapkacıyı boğazına kadar su dolu bir fıçıya cırılçırıl sokturmuş, başına servi dallarından bir çelenk geçirtmiş ve evinin yanında bulunduğu inandırdığı büyük bir hazineyi kazıp çıkarması için saat gece yarısını çalınca fıçıdan çıkmasını söylemiş. İhtiyar kadının anlatışıyla, saf şapkacı sabah duası çanlarını duyunca fırsatı kaçırmamak için fıçıdan o kadar acele çıkmak istemiş ki fıçıyla beraber yere yuvarlanmış. Düşmesiyle cırpınması arasında canı iyice yanmış, etrafa yayılan suda yüzerek, “Boğuluyorum!” diye bağırmaya başlamış. Karısıyla komşuları ellerinde lambalarla koşuşmuş ve onu soluyup karnını yere sürterek, kollarıyla bacaklarını büyük bir hızla cırparak yüzmeye çalışırken bulmuşlar. Aynı zamanda, “İmdat komşular, boğuluyorum!” diye avaz avaz bağırıyormuş. Yaşadığı korkudan adamın gerçekten boğulduğunu sanmışlar. Onu kolundan yakalayıp tehlikeden kurtarmışlar. Adamcağız kendine gelince Çingene kadının oyununu anlatmış.

“Bütün olanlara ve herkesin ona bunun benim bir oyunum olduğunu söylemesine rağmen işaret edilen yeri bir adam boyundan fazla kaz-

dı. Bir komşusu kendi evinin temellerine dayanmaya başlaması yüzünden ona engel olmayıp istediği kadar kazsın diye bıraksaydı iki evi de çökertecekti. Olay bütün şehirde duyuldu. Çocuklara varıncaya kadar herkes onu parmakla gösterip safdilliğini ve benim oyunumu konuşuyordu.”

İhtiyar Çingene kadın olayı böylece anlattı ve bunu Sevilla’ya gitmemek için bahane etti. Delikanlının üzerinde çok para taşıdığını Andrés Caballero’dan öğrenmiş olan Çingeneler onu kolaylıkla yanlarına kabul etti, onu dilediği kadar koruyacak ve saklayacaklardı. Yollarını sola kırıp Mancha eyaletine, Murcia Krallığı’na gitmeye karar verdiler.

119

Delikanlıyı çağırıp onun için yapmayı kararlaştırdıkları şeyi anlattılar. Delikanlı teşekkür etti ve aralarında paylaşımları için onlara yüz altın eskudo verdi. Bu hediyeyle Çingeneler samur kürkten daha yumuşak bir hale geldiler. Yalnız Preciosa, Don Sancho’nun –delikanlı adının bu olduğunu söyledi, fakat Çingeneler bunu Clemente’ye çevirdiler ve ondan sonra da kendisini bu adla çağırdılar– kalmasından memnun değildi. Canı sıkılan Andrés de bundan hoşnut görünmüyor, Clemente’nin başlangıçta tasarladığı plandan çok da temelli olmayan sebeplerle vazgeçtiğini zannediyordu. Fakat Clemente sanki Andrés’in düşüncelerini

okurmuş gibi, Cartagena'ya yakın olduğu için Murcia Krallığı'na gitmekten sevinç duyduğunu ve oraya kadırgalar gelirse –ki geleceklerini düşünüyordu– İtalya'ya kolaylıkla geçebileceğini söyledi. Sonunda Clemente'yi gözünün önünden ayırmamak, davranışlarını gözlemleyip ne düşündüğünü keşfedebilmek amacıyla Andrés onun kendi arkadaşı olmasını istedi. Clemente bu dostluğu kendisine yapılan büyük bir güzellik saydı. Daima beraber gidiyorlardı, çok para harcıyor, etrafa eskudolar saçıyorlardı. Herhangi bir Çingeneden daha iyi koşuyor, atlıyor, dans ediyor ve demir atıyorlardı. Çingene kadınlar tarafından oldukça seviliyor, Çingene erkeklerden de son derece saygı görüyorlardı.

Böylece Extremadura'dan ayrılarak Mancha eyaletine girdiler ve yavaş yavaş Murcia Krallığı'na doğru yürüdüler. Geçtikleri bütün köy ve kasabalarda top, eskrim, koşu, atlama, cirit atmanın yanında başka güç, beceri ve çeviklik müsabakaları vardı. Yukarıda yalnız Andrés'in kazandığı söylenen bütün bu yarışlardan Andrés ve Clemente galip çıkıyordu. Bir buçuk aydan fazla süren bu zaman zarfında Clemente, Preciosa'yla ne konuşma fırsatı buldu ne de böyle bir fırsat kolladı. Ancak Andrés'in Preciosa'yla beraber bulunduğu bir gün Clemente lafa karıştı, çünkü onu çağırmışlardı. Preciosa ona şöyle dedi:

“Aramıza geldiğin zaman bir bakışta seni tanıdım Clemente ve Madrid’de bana verdiğin dizeler aklıma geldi, fakat obamıza ne amaçla geldiğini bilmediğim için hiçbir şey söylemek istemedim. Felaketini öğrenince üzüldüm, fakat dünyada Andrés’lere dönüşen Don Juan’lar gibi başka adlara çevrilen Don Sancho’ların da olduğunu düşününce tedirginlik içindeki gönlüm rahatladı. Seninle böyle konuşuyorum, çünkü Andrés kim olduğu ve ne amaçla Çingene olduğu hakkında sana açıklamada bulunduğu nu söyledi bana.” (Gerçek de böyleydi, Andrés fikir alışverişinde bulunabilmek için Clemente’ye bütün başından geçeni anlatmıştı.) “Seni tanımış olmamın sana az yararı dokunduğunu sanma, burada bana duyulan saygı ve senin için söylediklerim aramıza alınmanı kolaylaştırdı. İsteyeceğin bütün iyilikleri sana vermesini Tanrı’dan dilerim; bu iyi dileğime karşılık senden şunu isterim: Andrés’in verdiği kararın kötü olduğunu söyleyerek onu alçaltmayacak ve bu halde kalmaya ısrar etmesinin ona yakışmadığını söylemeyeceksin. Onun isteğinin benimkinin kilidi altında olduğunu düşünüyorum ama yine de –küçük de olsa– pişmanlık belirtileri görürsem üzüntü duyarım.”

121

Clemente buna şöyle yanıt verdi:

“Biricik Preciosa, zannetme ki Don Juan kim olduğunu söz olsun diye bana söylemiştir.

Onu öncesinde tanıdım ben, kararlarını gözle-
rinden okudum; kim olduğunu ilk önce ona ben
söyledim ve şimdi işaret ettiğin gibi onun iste-
ğinin kilit altında olduğunu da önceden keşfet-
tim. O bana haklıca güven duyarak sırrımı ken-
di sırrı gibi sakladı. Onun kararını ve tercihinin
beğenip beğenmediğime de kendisi şahittir. Ey
Preciosa, ben güzelliğin gücünün nereye kadar
uzandığını bilmeyecek kadar yarım akıllı de-
ğilim. En yüksek güzelliğin sınırlarını aşan güzel-
lik en büyük hataları affettirmeye yeterlidir,
tabii bu kadar zorlu sebeplerle yapılan şeylere
hata demek doğruysa. Lehimde söylediklerin-
den dolayı sana teşekkür ederim hanımefendi;
ben bunu sana, bu âşıkane entrikaların mutlu
sona ermesini, senin Andrés'ten ve Andrés'in
de –ana babasının rızası ve hoşnutluğuyla–
Preciosa'sından zevk almasını ve bu güzel bir-
leşmeden yüce gönüllü doğanın verebildiği en
güzel filizleri dünyada görebilmenizi dilemek
suretiyle ödediğimi sanıyorum. Benim dileğim
budur Preciosa; senin Andrés'ine her zaman
diyeceğim şey de bu olacaktır, yoksa onu halisa-
ne düşüncelerinden vazgeçirecek başka bir şey
değil.”

Clemente öyle bir muhabbetle konuşmuştu
ki, bu sözleri bir sevdalı gibi mi yoksa nezake-
ten mi söylediği hakkında Andrés ikircime ve
kuşkuyu düşmüştü. Cehennemi kıskançlık has-

talığı o kadar naziktir ki sanki güneşin zerrelere yapışıp kalır, sevgiliye dokunan her şeyden âşık üzülür ve umutsuzluğa düşer. Bütün bunlara rağmen Andrés kıskançlığının asılsız olduğunu gördü. Bunda kendi talihinden çok Preciosa'nın iyiliğine duyduğu güvenin payı vardı. Çünkü âşıklar arzu ettiklerine kavuşamadığı sürece kendilerini daima bedbaht sayar. En sonunda Andrés ile Clemente yoldaş ve iyi dost oldular. Clemente'nin iyi niyeti, Preciosa'nın akıllılığı ve iradeli tavrı Andrés'i buna inandırıyordu. Preciosa ise Andrés'in kıskançlığı için hiçbir fırsat vermiyordu.

124 Clemente, Preciosa'ya verdiği şiirlerde de göstermiş olduğu üzere bir şair ruhuna sahipti, Andrés de şiirden biraz anlıyordu ve ikisi de müziği seviyorlardı. Çingenelerin çadırları Murcia'dan dört fersah ötedeki bir vadide kurulmuştu. Bir gece zaman geçirmek üzere Andrés bir mantar ağacının, Clemente ise bir meşe ağacının dibinde oturmuştu, her ikisinde de birer gitar vardı. Gecenin sessizliğinin çağrısıyla Andrés ile Clemente karşılıklı şu beyitleri okudular.

ANDRÉS

Bu soğuk gecenin
gökyüzünü güzel ışıklarla süsleyerek
gün ile yarıştığı

yıldızlı örtüye bak Clemente,
tanrısal yeteneğin ulaşabiliyorsa
bu benzeyiše,
bu kadar güzel bir yüz
düşle.

CLEMENTE

Bu kadar güzelliğin
Preciosa'nın, o
değerli ehli namusun
en büyük iyilikle birleştiği yüzü
tanrısal, yüce, ender, vakarlı
ve olağanüstü olmayan
insani hiçbir deha
yetmez övmeye kalksa

125

ANDRÉS

Yüce, ender, vakarlı, olağanüstü
ve hiç kullanılmamış bir üslupla
dünyada tatlı ve eşsiz bir yoldan
gökyüzüne yükselen adını
—ah, Çingene kızı!—
isterim ki ün
korku, dehşet ve hayret saçarak
eriştirsin göğün sekizinci katına.

CLEMENTE

Güzel ve doğru olur
göğün sekizinci katına dek erişmesi,

adının sesi göklerde duyulunca
oralara zevk versin,
tatlı adın
yeryüzüne aksedince
kulaklarda bir ezgi,
ruhlarda huzur, duygularda şan olsun.

ANDRÉS

Ruhlarda huzur, duygularda şan duyulur
bu büyüleyici kadın
şarkı söylediği zaman,
büyüler ve uyutur en akıllı erkekleri,
benim Preciosam öyledir ki
pek nadirdir güzel olayım dediği,
o bana tatlı armağandır,
zarafetin tacı, şen gönlün onurudur.

126

CLEMENTE

Zarafetin tacı, şen gönlün onurusun
güzel Çingene kızı,
sabahın serinliği,
yakan yazın tatlı rüzgârısın,
karasevdanın buz kesmiş bağı
ateşe çevirdiği ılık demetisin,
sual olmaz kudretine
usuldan can alır, haz verirsin.

İkisini de dinlemiş olan Preciosa'nın sesi
arkadan duyulmamış olsaydı, ne özgür adam

ne de tutsak adam beyitlerini bu kadarla bitireceğı benziyordu. Bu ses onları durdurdu ve kıpırdamaksızın büyük bir dikkatle dinlediler. Preciosa olağanüstü bir hoşlukla ve sanki onlara yanıt olarak yazılmış gibi (doğaçlama mı söylüyordu, yoksa bir zamanlar mı yazılmıştı bilmiyorum) aşağıdaki beyitleri okudu:

Başımızın aşk ile hoş olduğı
bu sevda işlerinde
büyük baht sayarım kendime
güzellikten çok namusu.

Basıp geçtiğın otlar
bir bakmışsın boy atar,
çünkü zarafeti, yaradılışı var,
gökyüzüne doğru uzar.

127

Bir bakır kap bencileyin,
üstüne namus minesı işlensin,
kesilmez ardı arkası iyi dileğın,
olmaz bundan fazlası servetin.

Varsın sevmesinler, saymasınlar beni,
olmaz bende kedere sebep,
mademki düşünürüm hep
ben ekip ben biçeyim iyi talihimi.

Yaşayayım gönlümce ben,
açılsın önümde doğruluğın yolları,
ötesi gökyüzünün kararı
yapsın ne gelirse elinden.

Görelim ne eyler güzellik,

başım göğre erer mi hiç,
mağrurluk dediğınse
vermem ona bir metelik.

Gönüller birbirine denk ise,
hepsinde aynı yarar,
ırgat olsa ne var,
padişah olsa ne.

Benim ruhum, öyle hissederim ki
hep daha yüksek bir makamda,
çünkü oturmaz aynı tahtta
aşk ile kralın haşmeti.

128 Preciosa şarkısına son verdiğinde Andrés ve Clemente onu karşılamaya kalktı. Üçü arasında geçen akıl dolu konuşmada Preciosa kendi sözleriyle kibarlığını, namusluluğunu ve akıllılığını gösterdi; öyle ki Andrés'in kararı Clemente'nin gözünde bir özür buldu, çünkü o zamana kadar onun bu atılgan kararını akıllılığından çok gençliğine vermişti.

Ertesi sabah çadırlar kaldırıldı ve Murcia içinde, eyaletin merkezi olan aynı addaki şehirden üç fersah uzaklıkta bulunan başka bir yere kuruldu. Burada Andrés'in başına gelen bir felaket az kalsın hayatına mal oluyordu, şöyle ki: O yerde, âdetleri üzere kefalet olarak bazı gümüş vazolar ve eşyalar verdikten sonra Preciosa, büyükannesi, Cristina ve iki Çingene kız Clemente ve Andrés'le beraber zengin bir dul

kadının misafirhanesine indiler. Bu kadının on yedi veya on sekiz yaşında, güzelden ziyade oynak olan Juana Carducha adlı bir kızı vardı. Bu kız Çingene kadınların ve erkeklerin oynadığını görünce şeytana uyarak Andrés'e o kadar şiddetle âşık oldu ki, bunu kendisine söylemeye ve o da razı olursa kendi akrabalarının yüklenmesine aldırmayarak onunla evlenmeye karar verdi. Böylece onunla konuşmak için kolladığı fırsatı Andrés iki eşek istemek için avluya girdiğinde buldu. Ona yaklaştı, görmesinler diye çabuk çabuk şunları söyledi:

“Andrés,” (adını da biliyordu ya) “ben genç bir kızım ve zenginim, annemin benden başka çocuğu yoktur. Bu misafirhane onundur, ayrıca birçok bağı, iki de evi vardır. Sen çok hoşuma gittin: Beni kadının olarak almak istersen karar senindir. Yanıtını hemen ver, akıllıysan kal, nasıl bir hayat süreceğimizi göreceksin.”

129

Carducha'nın teklifine hayret eden Andrés ona istediği çabuklukla yanıt verdi:

“Küçükhanım, ben evlenmek üzere sözlendim, hem biz Çingeneler ancak Çingene kadınlarla evleniriz. Yapmak istediğiniz ve benim layık olmadığım iyilikten dolayı Tanrı sizi bağışlasın.”

Andrés'in bu kesin yanıtı üzerine Carducha az kaldı ölü gibi yere seriliyordu; avluya başka Çingene kadınların girdiğini görmeseydi ona

yanıt verecekti. Oradan mahcup ve bitkin bir halde çıktı. Elinden gelseydi canı çektiğince bir intikam alacaktı. Akıllı Andrés, şeytanın verdiği bu fırsattan araya mesafe koyarak uzaklaşmaya karar verdi; evlilik bağı olmadan da bütün iradesini kendisine teslim hazır olduğunu kızın gözlerinde okumuştı. Bu düello yerinde kızla yalnız kalmak istemediğinden Çingenelerden oradan hemen o gece hareket etmelerini istedi. Sözünden hiç çıkmayan Çingeneler derhal işe koyulup kefalet akçelerini toplayarak akşamına oradan ayrıldılar.

130 Andrés'in gidişiyle ruhunun yarısının da gittiğini ve arzularının yerine getirilmesi için zaman kalmadığını gören Carducha, iyilikle kalmasını sağlayamadığı Andrés'i orada zorla tutmayı planladı. Kötü niyetinin kendisine öğrettiği hile, beceri ve gizlilik içinde, Andrés'e ait olduğunu bildiği eşya arasına kıymetli mercanlar, iki gümüş kupa ve başka ziynetler soktu. Misafirhaneden taze çıkmışlardı ki Carducha Çingenerin ziynetlerini çalıp götürdüğünü söyleyerek bağırmaya başladı. Bu bağırışlar üzerine kasabanın zaptiyeleri ve bütün halkı koşuştu.

Çingeneler durdu; hiçbir şey çalmadıklarına yemin ederek kabileye ait bütün çuvarları ve denkleri açıp göstermeye razı olduklarını söylüyorlardı. Bu durum ihtiyar Çingene kadını telaşa düşürmüştü; büyük bir özenle ve

sırla sakladığı Preciosa'nın bazı ziynetleriyle Andrés'in elbiselerinin arama sonunda ortaya çıkmasından korkuyordu. Fakat Carducha işin kisasına gitti ve yoklanan ikinci heybeden sonra çok iyi dans eden o Çingenenin heybesinin hangisi olduğunu sordu. Onu iki defa odasına girerken gördüğünü, eşyayı onun götürmüş olmasının olası olduğunu söyledi. Bunları kendisi için söylediğini anlayan Andrés gülerek şöyle karşılık verdi:

“Küçükhanım, işte bu eşyam, bu da eşeğimdir. Eksiklerinizi ikisinden birinde bulursanız yasanın hırsızlara verdiği cezayı görmekten başka onların bedelinin yedi mislini ödemeye de hazırım.”

131

Adalet zaptiyeleri eşek üstündeki eşyayı karıştırmaya başladı, az sonra da çalınan şeyleri meydana çıkardılar. Andrés o derece korku ve hayret içinde kaldı ki adeta sert taştan yapılmış sessiz bir heykele dönüştü.

“Şüphelerim doğru değil miymiş?” dedi Carducha. “Bakın bu kadar büyük bir hırsız nasıl da saf bir yüzün arkasına saklanıyor!”

Orada bulunan belediye reisi Andrés'e ve bütün Çingenelere toplum düşmanı hırsızlar ve yol kesen haydutlar diye hitap ederek hakaret etmeye başladı. Durgun ve dalgın olan Andrés susuyor, Carducha'nın hainliğine anlam veremiyordu. Bu sırada belediye reisinin yeğeni

olan kabadayı bir asker yanına yaklaşıarak şöyle dedi:

“Çingeneciğin hırsızlıktan ne hale girdiğini görmüyor musunuz? Suçüstü yakalanmasına rağmen naz yapacağına ve hırsızlığını inkâr edeceğine bahse girerim. Sizin hepinizi kadırgalara göndermeyene aşk olsun. Bakın hele şu çapkına! Mahalleden mahalleye gidip dans edeceğine, misafirhaneden dağa varıncaya kadar her yerde hırsızlık yapacağına kadırgalarda kral hazretlerine hizmet etmesi daha iyi olmaz mı! Askerlik onuru adına bir tokat atayım ki ayaklarımın dibine serilsin!”

132 Bunu der demez elini kaldırdı ve Andrés’i içinde bulunduğu şaşkınlıktan uyandırıp Andrés Caballero değil de Don Juan olduğunu hatırlatan bir tokat attı. Andrés büyük bir öfke ve hışım ile saldırarak onun kılıcını kınından çekti ve vücuduna saplayarak askeri cansız yere serdi.

Halkın bağışması, belediye reisi olan amcanın gazaba gelmesi, Preciosa’nın bayılması, bunu gören Andrés’in telaşı, herkesin silaha sarılıp katilin üstüne saldırması bir an içinde oldu. Karışıklık büyüdü, bağırışlar arttı, baygın Preciosa’nın yardımına koşan Andrés kendisini savunmayı unuttu. Şansa bakın ki eşyasıyla kasabadan çıkmış olan Clemente bu felaket esnasında orada değildi. Sonunda An-

drés'in üstüne o kadar adam çullandı ki onu tutup ellerine iki büyük kelepçe vurdular. Elinde olsaydı belediye reisi Andrés'i hemen oracıkta asıverecekti ama onu yetki bakımından bağlı bulunduğu Murcia hâkimliğine teslim etmeye mecburdu. Andrés'i oraya ancak ertesi gün naklettiler. Bu bir gün içinde de Andrés kızgın belediye reisinin, kâtiplerinin ve ora halkının ettiği onca eziyete ve hakarete katlandı. Belediye reisi eline geçirebildiği bütün Çingeneleri tutuklattırdı; aralarında yakalanıp meydana çıkarılmaktan korkan Clemente'in de olduğu Çingenelerin büyük kısmıysa kaçmıştı.

Sonunda tahkikat için tutulan zabıtle beraber büyük bir Çingene kaflesi belediye reisi, kâtipleri ve silahlı bir sürü adamla Murcia'ya girdi. Aralarında Preciosa ve bir katır üstünde prangaya vurulmuş, elleri kelepçeli, boynu prangalı zavallı Andrés de vardı. Askerin ölüm haberi önceden ulaştığından bütün Murcia halkı tutukluları görmeye çıkmıştı. Ancak o gün Preciosa'nın güzelliği o kadar göze çarpıyordu ki ona bakıp da takdis etmeyen kimse yoktu ve güzelliğinin haberi başkâkimin karısının kulağına kadar erişti. Onu görme merakıyla bu Çingene kızcağız dışında bütün Çingenelerin hapse konması için kocası başhâkimin emir vermesini sağladı. Andrés'i daracık bir hücreye tıktılar; hücrenin karanlığı ve Preciosa'nın ışığının eksikliği

ona o kadar dokundu ki oradan ancak mezara gitmek üzere çıkacağını düşündü. Preciosa'yla büyükannesini başhâkimin karısının huzuruna çıkardılar. Preciosa'yı gören kadın, "Onu güzel diye övmeleri sebepsiz değilmiş," dedi.

Preciosa'yı yanına çağırarak şefkatle kucakladı, ona bakmaya doyamıyordu. Büyükannesine kızın kaç yaşında olduğunu sordu.

"Aşağı yukarı iki ay eksik olarak on beş yaşında," dedi Çingene kadın.

Başhâkimin karısı:

"Talihsiz Costanzam da şimdi bu yaşta olacaktı. Aman dostlar, bu kız bana felaketimi hatırlattı!"

134

Bunun üzerine Preciosa başhâkimin karısının ellerini tutup gözyaşlarıyla ıslatarak defalarca öptü ve şöyle dedi:

"Hanımefendiciğim, yakalanan Çingenenin kabahati yoktur, onu tahrik edip hırsız dediler ama o hırsız değildir. Yüzüne bir tokat attılar, oysa o öyle bir yüzdür ki ruhunun iyiliği okunabilir. Tanrı aşkına ve başınız için hanımefendi, ona adil davranılsın ve sayın başhâkim kanunların çarptırdığı cezayı uygulamakta acele etmesin. Benim güzelliğim hoşunuza gittiyse bu hoşluğu tutukluyu affettirerek koruyun, çünkü benim hayatımın akıbeti onun hayatının akıbetine bağlıdır. O benim kocam olacak kişidir, ancak bazı haklı engeller şimdiye kadar ev-

lenmemizi geciktirmiştir. Sanığın affı için para gerekiyorsa bütün varımızı yoğumuzu mezatta satar, istenenden de fazla veririz. Hanımım, aşkın ne olduğunu biliyorsanız, eğer bir günlüğüne dahi âşık olmuşsanız ve kocanızı seviyorsanız bana acıyın; ben kendi nişanlımı şefkatle, namuslu bir şekilde seviyorum.”

Preciosa bütün bunları söylediği esnada kadının ellerini bırakmamış, bol bol acı ve acındırıcı gözyaşı dökerken gözlerini ondan ayırmamıştı. Başhâkimin karısı da sıkıca onun ellerinden tutmuş, aynı hasretle bakmış ve en az onun kadar gözyaşı dökmüştü. Onlar bu haldeyken başhâkim içeriye girdi, karısıyla Preciosa’yı birbirlerine böyle sarılmış ve ağlar 135 halde görünce Preciosa’nın gerek ağlayışından gerek güzelliğinden hayrete düştü. Bu kederin sebebini sorunca Preciosa’nın verdiği yanıt karısının ellerini bırakıp başhâkimin ayaklarına sarılmak oldu ve şöyle dil döktü:

“Merhamet efendim, merhamet! Kocam ölürse ben de ölürüm! Onun suçu yoktur; diyelim ki suçludur, o zaman bana ceza verin. Eğer bu da olmazsa onun kurtarılması için gerekli işlemler yerine getirilinceye kadar hiç değilse davayı geciktirin. Kötü niyetle günah işlememiş olan kimseye Tanrı inayetinin erişmesi mümkündür.”

Başhâkim Çingene kızın bu akıllıca sözlerini yeni bir hayretle dinlemekteydi. Güçsüzlük be-

lirtisi sayılmasından çekinmese o da gözyaşlarını tutamayacaktı.

Bütün bunlar olup biterken ihtiyar Çingene kadın nice nice büyük planlar içindeydi. Bu durgun ve düşünceli halin sonunda, “Biraz beni bekleyin efendilerim, canımı alsalar da bu gözyaşlarını gülüşe çevirmeye çalışacağım,” dedi.

136 Bu sözleriyle orada bulunanları şaşkınlık içinde bırakarak usulca dışarıya çıktı. Onun dönüşünü beklerken Preciosa gözyaşı dökmekten ve kocasının davasının geciktirilmesi için yalvarmaktan geri durmuyordu. Amacı, davada bulunabilmesi için Andrés’in babasına haber salmaktı. İhtiyar Çingene kadın koltuğunun altında küçük bir sandıkla döndü. Başhâkime, karısı ve kendisiyle beraber bir odaya çekilmelerini, onlara gizliden söyleyecek önemli şeyleri olduğunu bildirdi. Başhâkim, onun hükümlünün davasında yardımı dokunur diye Çingenelerin bazı hırsızlıklarını ifşa edeceğini zannederek karısı ve Çingene kadınla derhal odasına çekildi. Çingene kadın ikisi önünde diz çökerek konuştu:

“Efendilerim, size vermek istediğim iyi haberler büyük bir günahımın affına değecek bir müjde olmazsa bana uygun göreceğiniz her türlü ceza için burada hazırım. Fakat itirafımdan önce efendilerim, bu ziynetleri tanıyıp tanımadığınızı söylemenizi isterim.”

Preciosa'nın ziynetlerini taşıyan küçük sandığı çıkararak başhâkimin ayaklarının altına koydu. Kutuyu açan başhâkim içinde bazı çocuk ziynetleri olduğunu gördü ama bunları neye yoracağını kavrayamadı. Karısı da baktı ama o da bir şey anlayamadı, sadece şunu dedi:

“Bunlar küçük bir kız çocuğunun süsleri.”

“Orası doğru,” dedi Çingene kadın, “ve bunların hangi insan evladına ait olduğunu şu katlanmış kâğıt üstündeki yazılar söyler.”

Başhâkim aceleyle kâğıdı açtı ve yazılanları yüksek sesle okudu:

Küçük kızın adı Donya Constanza de Azevedo y de Meneses, annesi Donya Guiomar de Meneses, babası Calatrava Nişanı taşıyan şövalye Don Fernando de Azevedo. Kızı bin beş yüz doksan beş yılı Ascensio Domini⁵⁴ gününde, sabahın saat sekizinde çaldım. Üzerinde bu sandıkta muhafaza edilen ziynetler vardı. 137

Başhâkimin karısı kâğıtta yazanları duyar duymaz ziynetleri tanıdı, onları dudaklarına götürüp defalarca öptü ve baygın bir halde yere yığıldı. Başhâkim kızı hakkında Çingene kadına soru sormadan önce karısının yanına koştu. Ayılan kadın sordu:

⁵⁴ İsa'nın göğe yükselmesi. Paskalya'dan otuz dokuz gün sonra kutlanan bu bayram daima perşembe gününe denk gelir.

“Çingene değil de melek olan iyi kadın, bu ziynetlerin sahibi olan küçük kız nerededir?”

“Nerede mi hanımım?” yanıtını verdi Çingene kadın. “Sizin evinizdedir: Gözlerinizden yaşlar boşanmasına neden olan o Çingene kızı ziynetlerin sahibi ve sizin kızınızdır. Ben onu Madrid’deki evinizden kâğıtta yazan gün ve saatte çaldım.”

138 Bunları duyan üzgün kadın terliklerini atıp uçarcasına Preciosa’nın olduğu salona koştu. Onu evin refakatçi kızları ve hizmetçi kadınlarıyla etrafı sarılı, sürekli ağlar bir halde buldu. Üzerine atılıp hiçbir şey söylemeden hızla göğsünü açtı, sol memesinin altında doğduğunda var olan beyaz benin bulunup bulunmadığına baktı ve zamanla büyümüş olan bu beni buldu. Sonra aynı çabuklukla kızın çoraplarını çıkardı ve kalıpta dökülmüş, kar gibi beyaz mermerden bir ayak ortaya çıktı. Burada da istediğini buldu: Sağ ayağın son iki parmağı küçük bir et parçasıyla birbirine yapışık. Kızın küçüklüğünde bu et parçasını acı vermesin diye kesmek istememişti. Göğüs, parmaklar, ziynetler, kaçırıldığı gün, Çingene kadının itirafı ve onu gördükleri zaman ana babanın duyduğu heyecan ve neşe, bütün bunlar başhâkimin karısının ruhunda Preciosa’nın kendi kızı olduğunu kanıtlamıştı. Böylece onu kollarına alarak başhâkimin ve ihtiyar Çingene kadının bulunduğu odaya döndü.

Kendi üzerinde yapılan bu araştırmaların ne için olduğunu bilmeyen Preciosa, başhâkimin karısının kollarında götürüldüğünü ve onun kendisini yüzlerce defa öptüğünü görerek mahcup bir haldeydi. Nihayet Donya Guiomar değerli yüküyle kocasının huzuruna geldi, kızı kocasının kollarına vererek, “Kızınız Costanza’yı kabul ediniz efendim,” dedi. “Onun kızınız olduğundan hiçbir şekilde kuşku duymayın, birleşik parmakları ve göğüsteki izi gördüm; ayrıca onu gördüğüm ilk andan itibaren ruhum da böyle olduğunu söylüyor.”

Başhâkim, Preciosa’yı kolları arasında tutarak şöyle söyledi:

140 “Bundan kuşku duymuyorum, öyle ki sizin ruhunuzda hissettiğiniz şeyleri ben de ruhumda hissettim; ayrıca bunca şeyin tutması mucizeden başka ne olabilir!”

Evdekilerin hepsi hayretler içindeydi. Bunun ne demek olduğunu birbirlerine soruyor, gerçeklerden uzak görüşler ileri sürüyorlardı. Çingene kızın efendilerinin kızı olduğunu kim düşünebilirdi ki! Başhâkim karısına, kızına ve ihtiyar Çingene kadına meselenin kendisi tarafından açıklanana kadar gizli kalmasını istediğini söyledi. Ayrıca Çingene kadına canı sayılan kızını alarak kendisine yaptığı kötülüğe rağmen onu affettiğini söyledi, çünkü onu geri vermiş olmasının ödülü daha büyük müjdelere layıktı.

Üzüldüğü bir şey varsa o da, Preciosa'nın kim olduğunu bildiği halde onu bir Çingeneyle, üstelik de bir hırsız ve katille evlendirmiş olmasıydı.

Preciosa burada araya girdi:

“Ah efendim, adam öldürmüş olsa da o ne Çingenedir ne de hırsızdır. Onur ve gururuna dokunmuş olan bir kimseyi öldürmüştür. Aslına bakarsanız elinden kim olduğunu göstermekten ve onu öldürmekten başka şey de gelmezdi.”

Donya Guiomar:

“Nasıl kızım, o Çingene değil mi?”

Bunun üstüne ihtiyar Çingene kadın kısa tarafından Andrés Caballero'nun hikâyesini anlattı. Onun Santiago Nişanı taşıyan şövalye Don Francisco de Cárcamo'nun oğlu, adının da Don Juan de Cárcamo olduğunu söyledi, babasıyla aynı nişanı taşıyan bir şövalye olan Don Juan'ın Çingene kıyafetiyle değiştirdiği elbiselerinin de kendisinde bulunduğunu ekledi. Ayrıca sonunda evlenip evlenmeyeceklerinin belirleneceği iki yıllık bir tecrübe dönemi konusunda Preciosa ile Don Juan arasında yapılan anlaşmayı da anlattı; ikisinin de tertemiz hisler taşıdığını, hal böyle olunca Don Juan'ın davranışının hoş karşılanması gerektiğini belirtti.

Başhâkim ve karısı bu durumdan en az kızlarının bulunması kadar memnun kaldı. Başhâkim, Çingene kadını Don Juan'ın elbiselerini getirmesi için gönderdi. O da gidip yanında el-

biseleri taşıyan başka bir erkek Çingeneyle geri döndü.

Kadın gidip gelinceye kadar anasıyla babası Preciosa'ya yüz binlerce soru sordu. Preciosa o kadar zekice ve incelikli yanıtlar veriyordu ki kızları olduğunu bilmeselerdi bile salt bu yüzden kendisini severlerdi. Don Juan'ı sevip sevmediğini sordular. Uğrunda Çingene olmaya tenezzül etmiş bir kimseye karşı duyduğu minnettarlığın gerektirdiğinden fazla bir sevgisi olmadığını, ancak bu minnettarlığın ana babasının isteğinden daha ileriye gitmeyeceğini söyledi.

142 “Preciosa, dinle kızım,” dedi babası, “kayboluşunun ve bulunuşunun anısı olarak bu Preciosa adının sende kalmasını isterim. Seni mensup olduğun ailenin şerefine uygun davranacağın hale getirmeyi baban olarak üzerime alıyorum.”

Preciosa bunu duyunca içini çekti. Halden anlayan annesi kızının bu iç çekişinin Don Juan'a olan aşkından ileri geldiğini anladı ve kocasına şöyle dedi:

“Mademki Don Juan de Cárcamo bu kadar yüksek bir ailedendir ve kızımızı bu denli seviyor, öyleyse biz de onu kendisine verelim gitsin.”

Kocası, “Onu henüz bugün bulduk, böyle çabuk kaybetmemizi mi istiyorsun?” diye yanıt

verdi. “Bir müddet burada olmasının zevkini çıkaralım, evlendirince o artık bizim değil kocasının olacaktır.”

“Hakkınız var efendim,” dedi karısı, “ama dar bir hücrede mahpus olması gereken Don Juan’ın çıkarılması için emir verin.”

Preciosa:

“Evet, dar bir hücrede olacak, çünkü bir hırsıza, bir katile, hele bir Çingeneye daha iyi bir yer verilmez.”

“İfadesini alma bahanesiyle onu gidip görmek isterim,” dedi başhâkim karşılık olarak. “Size yeniden tembih edeyim ki hanım, ben bilinmesini istediğim âna kadar bu macerayı kimse bilmeyecek.”

143

Preciosa’yı kucakladıktan sonra hemen hapishaneye gitti. Don Juan’ın bulunduğu hücreye girdi ve yanlarına başka kimseyi almadı. Onu iki ayağı bir kütüğe bağlanmış, ellerine kelepçe vurulmuş halde buldu. Boynundaki prangayı henüz çıkarmamışlardı. Hücre karanlıktı, başhâkim ışık girmesi için yukarıdan bir delik açtırdı. Böylece içeride çok hafif de olsa bir aydınlık oldu, başhâkim Andrés’i görünce şunları söyledi:

“Nasılsın bakayım ip kaçkını? Neron’un Roma’ya bir vuruşla yapmak istediği gibi ben de İspanya’daki bütün Çingeneleri yulara vurup tek günde işlerini bitirebilsem! Seni hırsız ka-

badayı, bil ki ben bu şehrin başhâkimiym ve
içinizden bir Çingene kızın senin karın olup ol-
madığını öğrenmek için geldim.”

Bunu duyan Andrés başhâkimin Preciosa’ya
âşık olduğunu sandı, çünkü kıskançlık denen
şeyin öyle ince bir yapısı vardır ki kırmadan,
ayırmadan, bölmeden başka bedenlerin içine
girer. Hal böyleyken Andrés yanıt verdi:

“O kocası olduğumu söylemişse çok doğru-
dur, kocası olmadığımı söylemişse gene doğru-
dur. Çünkü Preciosa’nın yalan söylemesi olası
değildir.”

Başhâkim:

144 “O kadar dürüst ve samimi midir? Bir Çin-
gene kadın için az şey değildir bu. Her neyse de-
likanlı, Preciosa karınız olduğunu söyledi ama
sizinle henüz evlenmemiş. Suçunuza göre ölme-
niz gerektiğini bildiğinden bana ölümünüzden
önce sizi evlendirmem için yalvardı. Zira sizin
gibi büyük bir hırsızdan dul kalma onurunu is-
tiyor.”

“O halde sayın başhâkim, bunu lütfen yeri-
ne getirin. Preciosa’yla evlenip ismen ona ait
olarak bu dünyadan ayrılırsam ahirete mutlu
giderim.”

“Onu çok seviyor olmalısın,” dedi başhâkim.

“O kadar çok ki tarif edilemez,” yanıtını
verdi hükümlü. “Gerçekten sayın başhâkim,
benim davam bitirilsin. Ben onuruma göz diken

birini öldürdüm. Bu Çingene kızına tapıyorum, onun isteğini yerine getirerek ölürsem bu dünyadan mesut ayrılacağım. Tanrı'nın bunu bizden esirgemeyeceğini biliyorum, çünkü ikimiz de birbirimize vaat ettiklerimizi açık yüreklilik ve sadakatle korumuş olacağız.”

“O halde,” dedi başhâkim, “bu gece sizi çağırır, evimde Preciosacık ile evlendiririm. Yarın öğleüstü de darağacına çıkarsınız. Böylece hem adaletin emrini hem de ikinizin arzusunu yerine getirmiş olurum.”

Andrés teşekkür etti. Başhâkim evine dönerek Don Juan ile arasında geçenleri ve yapmak istediği şeyi karısına bildirdi.

Başhâkimin orada olmadığı sırada Preciosa annesine hayatının nasıl geçtiğini, kendisini daima bir Çingene ve o ihtiyar kadının torunu zannettiğini anlattı. Ama kendisini hep bir Çingene kadınından daha yüksek saymıştı. Annesi ondan Don Juan de Cárcamo'yu sevip sevmediğini açıkça söylemesini istedi. Preciosa utanarak ve gözlerini yere dikerek kendisini hep Çingene saymış olduğu için Don Juan de Cárcamo gibi yüksek rütbeli bir soyluyla evlenince kaderinin değişeceğini, onun iyi karakterini ve namuslu davranışını tecrübeyle gördüğü için de ona bazen âşıkane gözlerle bakmış olduğunu, fakat sonuçta önce de belirttiği gibi ana babasının isteğinden başka hiçbir isteği olmadığını söyledi.

Gece oldu ve saat ona doğru Andrés'i hapten çıkardılar. Kelepçeleri ve boyun prangası alınmıştı ama bu sefer de ayaklarından başlayıp bütün vücudunu saran uzun bir zincire vurulmuştu. Bu halde ve onu götürenlerden başka hiç kimse tarafından görülmeden başhâkimin evine vardı. Sessizce ve ihtiyatla onu tek başına bir odaya soktular. Az bir zaman sonra içeriye bir papaz girdi ve günah çıkarması gerektiğini, çünkü ertesi gün öleceğini söyledi. Andrés buna şöyle yanıt verdi:

146 “Büyük bir memnuniyetle günahlarımı söyleyeceğim. Fakat niçin daha önce beni evlendirmiyorlar? Eğer evlendireceklerse hiç kuşku yok ki beni bekleyen zıfak yatağı ateştir.”

Bütün olacıklardan haberdar olan Donya Guiomar, kocasına Don Juan'ı içine düşürdükleri korkunun fazla olduğunu, biraz ağırdan almalarını, yoksa delikanlının bunların etkisiyle hayatını kaybedebileceğini söyledi. Başhâkim bu uyarıyı dikkate alarak Don Juan'ın günahlarını çıkaracak rahibi çağırdı ve ona Çingene'nin her şeyden önce Çingene kızı Preciosa'yla evlendirilmesi gerektiğini, sonra günahlarını çıkarmasını ve bütün kalbiyle kendisini Tanrı'ya emanet etmesini, çünkü Tanrı'nın umutların en tükendiği anda rahmetini yağdırmasının hep görülen bir şey olduğunu söyledi.

Gerçekte Andrés yalnız Donya Guiomar'ın,

başhâkimin, Preciosa'nın ve evin diğer iki erkek hizmetçisinin bulunduğu bir salona çıkarıldı. Preciosa, Don Juan'ı böyle uzun bir zincire vurulmuş, yüzü solgun, ağlamış bir halde görünce elini kalbine götürüp yanında duran annesinin koluna tutundu. Annesi ona sarılarak, "Kendine gel kızım," dedi. "Bütün bu gördüklerin sana zevk ve yaşam sevinci veren şeylere dönüşecektir."

Olup bitenden haberi olmayan Preciosa kendini nasıl teselli edeceğini bilmiyordu. İhtiyar Çingene şaşkına dönmüştü. Etraftakiler ise olayın nasıl sonlanacağını sabırsızlıkla bekliyordu.

Başhâkim:

"Sayın rahip, evlendireceğiniz kimseler bu 147 Çingene erkek ile bu Çingene kızdır."

"Gerekli olan tören yapılmadan onları evlendiremem. Evlilik ilanı nerede gerçekleşti? Evliliğin gerçekleşmesi için üst makam tarafından verilen izin kâğıdı nerededir?"

"Bu düşüncesizlik bana aittir," dedi başhâkim, "ama piskopos vekilinin izni vermesini sağlayacağım."

"Öyleyse, izin kâğıdı alınıncaya kadar bu beyefendiler beni hoş görsünler," dedi rahip ve skandal çıkmaması için başka söz söylemeden evden ayrıldı, herkesi hayret içinde bıraktı.

Bu esnada başhâkim, "Peder çok doğru davrandı," dedi. "Bu, Andrés'in cezasının ertelen-

mesi için Tanrı tarafından gönderilen bir işaret olmalı, çünkü Preciosa'yla evlenmesi için önce evlenme ilanının halledilmesi gerekir. Bu suretle zaman kazanılacaktır. Zamanın ise birçok acı zorluğa tatlı sonuçlar getirdiği görülmüştür. Bununla beraber bu heyecanlar ve çarpıntılar olmaksızın da Andrés'in şansının Preciosa'nın kocası olacak şekilde yaver gittiğini varsayalım. O zaman Andrés, Andrés Caballero olarak mı yoksa Don Juan de Cárcamo olarak mı kendisini mutlu sayardı? Bunu Andrés'ten öğrenmek isterdim.”

Kendi adının söylendiğini duyan Andrés:

148 “Mademki Preciosa suskunun çeperleri içinde kalmak istemedi ve kim olduğumu meydana çıkardı, bu iyi talih beni dünyanın hükümdarı yapsa bile ben Tanrı'nın nimetinden başka nimet istemeye cesaret etmeksizin kendisine arzularımın gayesi olarak saygı duyacağım.”

“Senyör Don Juan de Cárcamo, göstermiş olduğunuz bu yüce gönüllülükten dolayı zamanı gelince Preciosa'nın meşru karınız olmasını sağlayacağım. Şimdiyse onu evimin, hayatımın ve ruhumun en kıymetli ziyneti olarak size emanet ediyorum. Preciosa'yı söylediğiniz gibi sayın, çünkü onun şahsında size biricik kızım Donya Costanza de Meneses'i veriyorum. O, sevdada size eşit ise soyunda da sizden aşağı kalmaz.”

Kendisine duyulan sevgiyi gören Andrés şa-

şırıp kalmıştı. Donya Guiomar kısaca kızının kayboluşundan ve kaçırılmasıyla ilgili Çingene kadının verdiği kesin belirtilerle bulunuşundan bahsetti. Don Juan hayretler içinde kaldı ama son derece de sevindi. Kayınvalidesini ve kayınpederini kucakladı, onların artık kendisinin de anne babası ve efendileri olduğunu söyledi. Gözyaşları içinde onun ellerini arayan Preciosa'nın ellerini öptü.

Sır meydana çıkmıştı. Orada bulunan hizmetçiler dışarı çıkar çıkmaz da ortalığa yayıldı. Ölü askerin amcası olan belediye reisi bundan haberdar olunca intikam yollarının elinden alındığını gördü, çünkü başhâkimin damadına karşı adaletin gücünü uygulamaya pek de yer kalmıyordu. 149

Don Juan Çingene kadının getirmiş olduğu yol elbiselerini giyindi. Mahpusluğu özgürlüğe, demir zinciri altın zincire dönüştü. Tutuklu Çingenelerin kederi neşeye çevrildi, zira ertesi gün kefaletle salıverildiler. Ölü askerin amcasına davadan vazgeçmesi ve Don Juan'ı affetmesi için iki bin duka altın vaat edildi. Arkadaşı Clemente'yi unutmayan Don Juan onu arattırdı ama ne onu bulabildiler ne de akıbetini öğrenebildiler. Ancak dört gün sonra Cartagena limanından hareket eden iki Ceneviz kadirgasından birine bindiğine dair kesin haberler alındı.

Başhâkim, Don Juan'a babası Don Francis-

co de Cárcamo'nun bulunduğu şehrin başhâkimliğine tayin edilmesiyle ilgili emin haberler aldığını, düğünün onun rızasıyla yapılması için kendisini beklemenin iyi olacağını söyledi. Don Juan onun emrinden dışarı çıkmayacağını ama her şeyden evvel Preciosa'yla evlenmesi gerektiğini söyledi. Piskopos evliliğin tek bir ilanla gerçekleşmesine izin verdi. Başhâkim çok sevildiğinden bütün şehir nikâh günü ışıklar yakmak, boğa güreşleri ve atlı alaylar düzenlemek suretiyle şenlikler yaptı. İhtiyar Çingene onlarla evde kaldı, çünkü torunu Preciosa'dan ayrılmak istemedi.

150 Çingene kızın macerasının ve evliliğinin haberleri Madrid'in merkezine ulaştı. Don Francisco de Cárcamo Çingenenin kendi oğlu ve görmüş olduğu Çingene kızın da Preciosa olduğunu öğrendi. Kızın güzelliği Flandre'ye gitmediğini bildiği için kaybolmuş gözüyle baktığı oğlunun saygısızlığını affettirdi. Hem de Don Fernando de Azevedo gibi büyük ve zengin bir soylu efendinin kızıyla evlenmesinin oğlu için ne kadar uygun olduğunun farkındaydı. Çocuklarını görebilmek için hareketini hızlandırdı ve yirmi gün sonra Murcia'ya vardı. Onun gelişiyile eğlenceler yenilendi, düğün yapıldı, evli çiftin hayatı anlatıldı ve şehrin şairleri –aralarında iyi, hem de çok iyi şairler vardı– bu garip macerayla beraber Çingene kızının eşsiz güzelliği-

ni betimlemeyi üstlendi. İşte böylece ünlü söz üstadı Pozo⁵⁵ kaleme sarıldı. Onun dizeleriyle Preciosa'nın ünü de yüzyıllar boyunca dillerde dolaşacaktır.

Sevdaya tutulmuş olan misafirhanedeki kızın mahkemede Çingene Andrés'in hırsızlık yaptığının doğru olmadığını açığa vurduğunu, sevdasını ve suçunu itiraf ettiğini söylemeyi unutuyordum. Ona hiçbir ceza verilmedi, çünkü baş göz edilenlerin kavuşmasının sevinci içinde intikam gömülmüş, merhamet ve şefkat yeniden doğmuştu.

⁵⁵ Cervantes yorumcuları Rodolfo Schevill ve Adolfo Bonilla'ya göre Cervantes'in *Viaje del Parnaso*'da söz ettiği Granadalı rahip ve şair Andrés del Pozo, Francisco Rodríguez Marín'e göre ise Lope de Vega'nın 1602 tarihli komedi oyunu *El veneno saludable*'de de geçen Murcia'lı Francisco Pozo kastediliyor.

CERVANTES

156

- 1547 Madrid'e yakın Alcalá de Henares'te dünyaya gelir. Doğum gününün San Miguel Bayramı'na denk gelen 29 Eylül olduğu farz edilmektedir.
- 1551 Ailecek önce Valladolid'e, ardından Córdoba'ya yerleşirler.
- 1556 Sevilla'ya taşınırlar, Cervantes burada Cizvit okuluna gider.
- 1566 Madrid'e taşınırlar. Estudio de la Villa'da Juan López de Hoyos'un öğrencisi olur.
- 1568 İlk şiirlerini yazar.
- 1569 Hocası Jaun López de Hoyos'un Kraliçe Isabel de Valois'in ölümü üstüne hazırladığı derlemede üç şiiri yer alır. İtalya'ya seyahat eder.
- 1570 İspanyol donanmasına er olarak yazılır.
- 1571 20 Mayıs'ta Kral II. Felipe'nin askeri olarak La Marguesa adlı gemiyle Napoli'ye gider.
7 Ekim'de sıtmaya yakalanmış olmasına rağmen İnebahtı Deniz Muharebesi'ne katılır. Sol elinden bir arkebüz mermisiyle yaralanır.
- 1573-1574 Sardinya, Cenova ve Sicilya açıklarında Tunus'taki Osmanlı fatihlerine karşı oluşturulan deniz cephesinde yer alır.
- 1575 Sol (Güneş) adlı gemiyle İspanya'ya dönerken Türk denizcisi Deli Memi'ye esir düşer. Cezayir'e götürülür.
- 1580 Kurtuluş fidyesi ödenerek özgür kalır. Eski alayına dönüp Portekiz seferine katılır.
- 1584 Ana Franca de Rojas ile birlikteliğinden gayrimeşru kızı Isabel de Saavedra doğar.
12 Eylül'de Catalina de Salazar y Palacios ile evlenir.
- 1585 *La Galatea* adlı eserinin ilk bölümü yayımlanır. Babası vefat eder.
- 1587 Ailecek Sevilla'ya göçerler.
- 1590 Sevilla'da Batı Hint Adaları'ndaki İspanyol filolarının işesiyle ilgili memuriyette çalışmaya başlar.

KRONOLOJİ

- 1592 Castro del Río’da üç ay hapse mahkûm olur. (Bir papaza ait buğdaya ambargo koymuştur. O yıllarda ruhban sınıfı vergiden muaftır.)
- 1594-1597 Betis ve Madrid şehirleri arasında hikâyeler yazarak dolaşır. Kederli ve maddi sıkıntılarla dolu yıllardır.
- 1597 Sevilla’da beş ay hapse mahkûm olur. (Bu kez bir bankerin işlediği zimmet suçu üzerine kalmıştır. Sonunda bankerin satılan mallarından yapılan ödemeyle hapisten çıkar.)
- 1598-1602 Üçüncü kez hapse girer. (La Mancha’da, Armagassilla civarındaki vakıf binalarının kira bedellerini toplama işinde çalışırken hapsedilir. Sebep hakkındaki bilgi yoktur.)
- 1604 *Don Quijote*’yi yazmayı bitirir.
- 1605 *Don Quijote*’nin ilk kısmı Madrid’de Juan de la Cuesta tarafından yayımlanır. Kız kardeşleri ve kızı Isabel ile beraber Valladolid’e yerleşir.
- 27 Temmuz günü başına yeni bir felaket gelir. Saraya mensup Don Gaspar de Ezpeleta adlı bir kişi saldırıya uğrar ve yaralı olarak Cervantes’in o zamanlar Campillo del Rastro’daki evinin kapısına bırakılır. Yazar bu yüzden bir gün hapis yatar.
- 1606 Madrid’e dönerler. Kızı Isabel’in evinde romanlarını yazmaya koyulur.
- 1613 *Novelas ejemplares* yayımlanır.
- 1614 *Viaje del Parnaso* yayımlanır.
- Onca talihsizlik ve acıdan sonra başına kötü bir sömürülme olayı da gelir. Tarragona şehrinde *La Mancha’lı Asilzade Don Quijote’nin İkinci Kısmı* adıyla bir roman yayımlanır. Yazar olarak Alonso Fernández de Avellaneda diye birinin adı yazılıdır. Bu taklidi kimin yaptığı hiç bilinmez.
- 1615 *Don Quijote*’nin ikinci kısmı Madrid’de Juan de la Cuesta tarafından yayımlanır.
- 1616 22 Nisan’da Madrid’de hayata gözlerini yumar.
- 1617 *Los trabajos de Persiles y Sigismunda* yayımlanır.

GÖRSEL DİZİNİ

- sayfa 4-5 Gustave Doré, *Gitana dansant dans un patio de Séville* (Sevilla’da bir avluda dans eden çingene kızı), 1874.
- 21 *Novelas ejemplares*’in 1613 tarihli Juan de la Cuesta baskısının kapağı.
- 22 Juan de Jáuregui’nin yaptığı Cervantes’e atfedilen portre, 1600.
- 29 *Çingene Kızı*’nın (*La gitanilla*) 1613 tarihli Juan de la Cuesta baskısının başlangıç sayfası.
- 48 Gustave Doré, *Gitana dansant le vito sevillano* (Sevilla’ya özgü vito müziğinde dans eden Çingene kızı), 1874.
- 57 Jan Lievens, *Eine wahrsagende Zigeunerin* (Falcı Çingene Kadın; Jacob Cats’ın *Spaens Heydinnetje* kitabından esinlenerek: ihtiyar Çingene kadın, Preciosa ve Donya Clara), yak. 1630.¹
- 70 Jan van Noordt, *Preciosa und Don Juan* (Preciosa ve Don Juan; Jacob Cats’ın kitabından esinlenerek), yak. 1660.
- 91 Philips Wouwerman, *De ontmoeting van Don Jan en Preciosa* (Don Juan ile Preciosa’nın buluşması; Jacob Cats’ın kitabından esinlenerek), yak. 1646.
- 108 Gustave Doré, *Toilette d’une gitana, à Diezma* (Diezma’da bir Çingene kızının kıyafeti), 1874.

¹ *Çingene Kızı* (1613), Fransızca ya da İtalyanca çevirilerinden okudukları tahmin edilen Hollandalı yazarlar tarafından karakter adları ya da konular kısmen değiştirilerek yeniden yazılmıştır: Jacob Cats, *Spaens Heydinnetje* (1637, İspanyol Pagan); Mattheus Gansneb Tegnagel, *Het Leven van Konstance, waer af volgt het Tooneelspel de Spaensche Heidin* (1643, Constanza’nın Hayatı, İspanyol Pagan Oyununun Devamı); Catharina Verwers-Dusart, *De Spaensche Heydin* (1644, İspanyol Pagan); Geeraerd vanden Brande, *La Gitanilla ghenaemt het Spaens Heydinneken* (1649, İspanyol Pagan Olarak Anılan Çingene Kızı). *Çingene Kızı* ancak 1643’te *Het Schoone Heydinnetje* (Güzel Pagan) adıyla F. van Sambix tarafından Hollandacaya çevrilmiştir. Kapaktaki Paulus Bor’un resmi dahil yer verdiğimiz Hollandalı ressamın resimleri özellikle Jacob Cats’ın *Spaens Heydinnetje*’sinden esinlenerek yapılmıştır.

- 123 Gustave Doré, *Gitana de Grenade dansant le zorongo* (Granadalı Çingene kızının zorongo dansı), 1874.
- 139 Willem van Mieris, *Preciosa*, 1709.
- 151 Preciosa öz annesi ve babası olduğunu öğrendiği Donya Guiomar ve Don Fernando ile, yerde oturan ihtiyar Çingene kadın. Resim Luis Paret y Alcázar (1790-1795), graviür baskı Manuel Albuerne (1810). Yayıncı Antonio Sancha tarafından sipariş edilen bu resme kitapta yer verilmemiş.
- 154-155 Gustave Doré, *Madrid, vue générale* (Madrid'in genel görünümü), 1874.

Miguel de Cervantes

Çingene Kızı

Miguel de Cervantes'in 1613 yılında yayımlanan *Novelas ejemplares*'i (Örnek Alınacak Hikâyeler) on iki kısa romandan oluşur. Bu kısa romanların ilki olan **Çingene Kızı**'nda güzeller güzeli Çingene kızı Preciosa ile şövalye Andrés'in aşkı anlatılır.

Dünya edebiyatında hem Çingenelerin yaşamını anlatan ve başkişisi Çingene olan hem de Çingeneleri kategorik olarak aşağılamaya tabi tutmayan ilk edebi eser **Çingene Kızı**'dır. Cervantes her ne kadar Çingeneleri hırsızlık sanatının ustaları olarak nitelese de onlara içten bir sevecenlikle yaklaşır, onları hakikatli ve doğal bulur. Romandaki anlatımı da gerçekçi üslup ile romans üslubu arasında gidip gelir.

Çingene Kızı kendini roman sanatını biçimlendirmeye adanmış Cervantes'in dünya kitaplığına bir armağanı.

İspanyolcadan çeviren
Adnan Özer

28 TL

ISBN 978-605-7643-26-1

